BISERICA

ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

Revistă Periodică Eclesiastică.

A

SÂNTULUĬ SINOD AL S-TEĬ BISERICI AUTOCEFALE ORTODOXE ROMÂNE.

ANUL AL XXII-lea, No. 8.

NOEMBRIE.

TABELA MATERIILOR

BUCUREŞTI

TIPOGRAFIA CĂRŢILOR BISERICEŞTĬ

1898

Vechile privilegiĭ ale Bisericeĭ Române în seculiĭ trecuțĭ.

Milost. Boj. Iω Mihail Racoviță Voevoda Gosp. Zemli Vlahisc [1]).

Acel bun credincios și pururea pomenit Iustinian Impĕrat ḑice la 123 Neara:

Cum că dacă ne silim să se păḑască pravila politicéscă, a căria stăpânire Dumneḑeŭ, pentru a luĭ multă ĭubire de ómenĭ, ne-aŭ încredințat spre paza și folosul supușilor noștri; cât maĭ multă osîrdie avem datorie să punem pentru

[1]) Acest document este publicat în a doua domnie a luĭ Mihail Racoviță. Prin el se arată că din împrejurările timpurilor: Rezmerițĭ, rescóle, înrîurirĭ civile, predominarea elementelor streine în timpul Fanarioților, aŭ tot slăbit și s'aŭ tot cĭuntit privilegiile și prerogativele vechĭ ale Ierarhieĭ Bisericeĭ naționale. Un factor puternic a înjosit simțitor drepturile Bisericeĭ Române, acel factor era strein. Existaŭ deja maĭ de demult un numĕr însemnat de Monastirĭ Româneștĭ închinate, cu voe fără voe, contra dispozițiilor ctitoriceștĭ, de urmașiĭ lor, la diferite locurĭ din Orient, ca la sf. Munte Athos, la Ierusalim, la Patriarhatele de Alexandria și Constantinopol și la alte monastirĭ din Turcia. Odată ce acele Monastirĭ orĭ Patriarhate s'aŭ vĕḑut că ocupă de fapt monastirile din pămêntul românesc, aŭ început cu încetul și ca pe furiș a-șĭ pregăti terenul de a deveni proprietarĭ și de drept a acestor monastirĭ închinate, substrăgêndu-le de sub jurisdicția canonică a Mitropoliților și Episcopilor țărilor. Multe din monastirĭ aŭ fost declarate stavropigiale, adică cu drept de a fi administrate direct de către locurile unde aŭ fost închinate, lucru cu totul anti-canonic. După pretinsele drepturĭ stavropigiale tóte persónele clericale nu maĭ cădeaŭ în jurisdicția ierarhieĭ pămêntene, ci se numeaŭ, se depuneaŭ, se judecaŭ nu-

paza sf. canóne şi a Dumneḑeeştilor pravile, care s'aŭ orînduit de la sf. părinţĭ pentru mântuirea sufletelor nóstre; căcĭ ceĭ ce păzesc sf. canóne se învrednicesc să aĭbă şi pe Dumneḑeŭ ajutor. Iar ceĭ ce le calcă eĭ însuşĭ, pun pe dînşiĭ la blestem Aşijderea tot acesta ḑice şi la 131 Neara: Poruncim sf. biserіceştĭ canóne ce s'aŭ făcut, aŭ s'aŭ adeverit de sfintele sobóre să fie tocmaĭ ca pravila. Căcĭ poruncile sf. sobóre le primim ca şi pe Dumneḑeeştele Scripturĭ şi canónele lor le păzim ca şi pravila. «Aceste dar socotindu-le şi Domnia mea, şi încă fiind şi încredinţat cum că, când se păzesc canónele sf. părinţĭ neclătite, prin rugă-

maĭ de către Monastirea unde eraŭ închinate. De aicĭ abuzurĭ nenumĕrate, indiferenţă de autoritatea ierarhică locală şi neputinţa Ierarhieĭ nóstre Româneştĭ de a pune frâŭ canonic acestor musafirĭ devenіţĭ stĕpânĭ. Este cu totul interzis în canóne acest amestec nedrept. In tóte documentele ce am avut ocazie a le ceti, am vĕḑut că monastirile închinate trebuĭaŭ să conserve şi să îndeplinéscă prescripţiile testamentare ale fondatorilor, ceea ce călugăriĭ Grecĭ n'aŭ îndeplinit nicĭ odată; Trebuĭaŭ să dea socotelĭ anuale şi numaĭ prisosul veniturilor, după ce îndeplineaŭ prescripţiile ctitoriceştĭ prevĕḑute în testamente, să se trimită ca ajutor la acele monastirĭ, unde eraŭ închinate. Nu s'aŭ ţinut nicĭ odată socótélă de disposiţiile ctitorilor; ba lucrul a ajuns până a se constitui aceştĭ miluіţĭ, pentru sărăcia lor, de stăpânĭ şi aĭ monastirilor închinate şi a proprietăţilor orĭ imobililor lor. Se puneaŭ, ca la mezat, Egumenĭ nu persóne dotate cu religiositate, modestie şi purtare exemplară, cum cer documentele, ci acel ce da maĭ mulţĭ banĭ, ca arendaşiĭ. Călugăriĭ Românĭ pe încetul aŭ fost alungaţĭ din Monastirile Româneştĭ închinate, şi aŭ fost înlocuіţĭ cu doĭ treĭ călugărĭ Grecĭ, instrumente ale Egumenuluĭ. Numaĭ era vorbă de aşeḑăminte monahale la aceste monastirĭ ḑise închinate, ci numaĭ de o exploatare arbitrară a unor trimişĭ streinĭ, de la locurile streine. Cât de bine aŭ petrecut aceĭ Egumenĭ aĭ acestor timpurĭ, cât lux desfăşuraŭ în traĭŭ comod, câţĭ banĭ aŭ stors din aceste Principate, resultat al sudoreĭ locuitorilor Românĭ, este lucrul înspăĭmântător!

Se vede că atât Mitropolitul Ţăreĭ Româneştĭ Neofit, cât şi Episcopiĭ, Domnul şi Boeriĭ ţĕreĭ, vĕḑênd abuzul şi desfiderea orĭ dispreţul autorităţeĭ Ierarhieĭ Naţionale, ajuns până la dĕzruşinare, cum ḑice documentul, aŭ luat hotărîrea de a pune o margine acestor îndrăzneţe pornirĭ ale călugărilor Grecĭ, chemându-ĭ la îndeplinirea canónelor şi a obiceĭuluĭ ţăreĭ. Moravurile şi deprinderile ţăreĭ se corupseseră de sus până jos, din causă că călugăriĭ Grecĭ ajunsăseră un focar de pestilenţă, contagiând tótă atmosfera vieţiĭ nóstre sociale!

ciunele lor va fi Dumneḑeŭ ajutător nouĕ, şi neamuluĭ nostru şi acesteĭ creştineştĭ ţărĭ, care ni s'aŭ încredinţat, cu poruncă am rânduit (unele bisericeştĭ pronomiĭ adică obiceĭurĭ, care în multă vreme şi din resmiriţă, şi impericherile ce aŭ fost nu ştim cum aŭ ajuns aprópe de mare strămutare) ca să se facă acest Hrisov şi să-şĭ ĭa ĭarăşĭ Biserica pronomiile ce aŭ avut, dupĕ Dumneḑeeştele şi sfintele canóne şi dupĕ poruncile pururea pomeniţilor împĕraţĭ şi dupĕ obiceĭul cel vechĭŭ al ţăreĭ aceştia. Pentru că ḑice la Pravilă: «Cum obiceĭul cel vechĭŭ se cade să se păzască ca o lege», numaĭ pentru ca să se cunóscă la fieş-care, atât Dumneḑeeştele canóne cât şi poruncile împĕrăteştĭ, care cu poruncă orânduesc pentru aceste pronomiĭ ale Bisericeĭ, ĭată că punem într'acest Hrisov şi unele dintr'ânsele. «Ci dar aşa porunceşte canonul al IV-lea al Soboruluĭ de la Halchedon, ḑicênd: Cu cale s'aŭ părut la acest sf. Sobor să fie supuşĭ la Arhiereĭ toţĭ călugăriĭ ce sînt în fieş-care oraş şi sat, şi cel ce va călca acéstă a nóstră hotărîre, cu poruncă am orînduit, unul ca acela să fie afurisit, pentru ca se nu se necinstéscă numele luĭ Dumneḑeŭ». Şi ĭar maĭ jos ḑice: «Arhiereul loculuĭ să pórte grijă şi să caute de mănăstirĭ dupre cum se cade». Aşijderea şi canonul al VIII-lea tot acestuĭ sfînt Sobor aşa porunceşte: «Clericiĭ, adică Egumeniĭ şi purtătoriĭ de grijă aĭ mănăstirilor şi a epistaturilor să fie supt stăpânirea Arhiereuluĭ lor, dupĕ învĕţătura sfinţilor părinţĭ şi să nu ĭasă din porunca lor cea dupĕ pravilă. Iar ceĭ ce vor îndrăzni să strice acéstă hotărîre, de vor fi bisericeştĭ să se pedepséscă bisericeşte, ĭar de vor fi monaşĭ saŭ mirenĭ să se afurisască . Balsamon la tălmăcirea acestuĭ canon ḑice: «Póte că ḑiceaŭ óre-cariĭ, cum numaĭ clericiĭ Metropolieĭ a fieşte-căruĭa loc să se supue la Arhiereul loculuĭ, ĭar călugăriĭ şi clericiĭ ce sînt la spitale, saŭ ceĭ ce sînt la mănăstirĭ, adică Egumeniĭ să nu se supue Arhiereuluĭ, măcar de vor fi şi în Eparhia luĭ, ci

să se supue ctitorilor mănăstirilor şi spitalurilor, ci dar pe aceştĭ făr de pravilă şi făr de cale alor cuvînt stricându-l sf. părinţĭ cu poruncă aŭ hotărît: Toţĭ aceştĭ Egumenĭ şi călugărĭ să fie supt stăpânirea Arhiereuluĭ loculuĭ, dupĕ cum aŭ dat învĕţătura sf. părinţĭ din început pentru acéstă pricină. Iar ceĭ ce vor îndrăzni să strice acésta, adică ceĭ ce vor să nu se supue, aceştĭ călugărĭ şi Egumenĭ la Arhiereul lor, de vor fi clericĭ, adică egumenĭ saŭ ĭeromonaşĭ saŭ preoţĭ saŭ ĭerodiaconĭ să se pedepsască bisericeşte de Arhiereŭ dupĕ cum i se va părea cu cale; ĭar de vor fi monaşĭ s'aŭ mirenĭ să fie afurisiţĭ. Aceĭ dar egumenĭ aŭ călugărĭ, cariĭ ḑic acum să nu se supue Patriarhuluĭ saŭ Arhiereuluĭ loculuĭ, pentru că sînt de la mănăstire slobodă, aŭ de la Biserică slobodă, aducênd la mijloc şi nişte învĕţăturĭ ce aŭ făcut ctitoriĭ, ce vor respunde la aceste înfricoşate afuriseniĭ ale Sfinţilor Părinţĭ? Cu adevĕrat nimic nu pot să respunḑă, pentru că măcar de va şi orîndui în diata luĭ saŭ în cartea de închinăcĭune ce dă la mănăstire ctitorul mănăstireĭ, cum egumeniĭ saŭ călugăriĭ acestor mănăstirĭ să nu se supună la arhiereul loculuĭ, nimene nu va asculta, pentru că aŭ orînduit contra dumneḑeeştelor sf. canóne, şi pentru că aŭ scris lucrurĭ ce n'aŭ nicĭ un temeĭŭ. Şi Zonara la tălcuirea acestuĭ canon grăeşte: «Dumneḑeeştele canóne poruncesc să se supue la arhiereĭ toţĭ clericiĭ şi monaşiĭ ce sînt la Bisericĭ şi la oraşe şi la mahalalele acestor oraşe, pentru acésta şi acest canon porunceşte: Să se supue aceştĭ clericĭ la Arhiereul loculuĭ. Aşijderea şi clericiĭ mănăstirilor (şi cu numele clericilor aŭ numit şi pe ĭeromonaşĭ şi egumenĭ ce sînt la monastirĭ, căcĭ Dumneḑeeştiĭ părinţĭ aşa obicĭnuesc să numéscă şi pe ĭeromonaşĭ şi pe egumenĭ clericĭ). Aceştĭ dar toţĭ clericĭ, adică ĭeromonaşĭ, egumenĭ şi toţĭ monaşiĭ porunceşte canonul acesta să se supue la Arhiereŭ şi să nu se dĕzruşineze şi să fugă de la stăpânirea aceluĭa; şi pe ceĭ ce vor călca a-

cest canon, de vor fi clericĭ, adică egumenĭ, aŭ ieromonașĭ, aŭ preoțĭ, aŭ diaconĭ să-ĭ pedepséscă Arhiereul după cum i se va părea cu cale; ĭar de vor fi monașĭ s'aŭ mirenĭ cu poruncă aŭ orînduit canonul să fie afurisițĭ. Și cum ḑicênd canonul pentru clericĭ aŭ pomenit și mirenĭ, mi se pare, ḑice tălcuitorul, gîndul sf. părințĭ acest fel să fie: Sf. Părințĭ aŭ socotit cum că clericiĭ din puterea lor să nu îndrăznéscă să se děrușineze, să nu bage în sémă și să ĭasă de supt stăpânirea arhiereuluĭ, dar póte ca clericiĭ nădăjduind la niscare-va mirenĭ, carĭ aŭ putere, ĭaŭ îndrăznélă din puterea acelora și se dězrușinéză în protiva arhiereuluĭ, pe aceștĭ mirenĭ canonul cel dintăĭŭ al Soboruluĭ de la Țarigrad, ce se chemă întăĭŭ și al doilea, care s'aŭ făcut la Biserica sf. Apostolĭ, cariĭ se fac pricinuitorĭ de acesta ĭĭ afurisesc părințiĭ. Aristen la tălcul acestuĭ canon ḑice: Să n'aĭbă volnicie nimenĭ mănăstire făr de știrea Arhiereuluĭ, ĭar când știe Arhiereul și va da după obiceĭŭ blagoslovenie să se zidéscă mănăstire, și după ce se va zidi să se facă condică și să se scrie înlăuntru tóte ale mănăstireĭ mișcătóre și nemișcătóre și acéstă condică să stea la Mitropolie și făr de știrea Arhiereuluĭ să n'aĭbă volnicie ctitorul aŭ să se facă însuș el Egumen, aŭ se facă pe altul Egumen. Neara aluĭ Iustinian 123 ḑice: «Acea dar se cădea să ḑicem maĭ nainte de cele-l-alte, cum că tot-déuna și în tot locul împěrățieĭ mele, când va cine-va să ḑidéscă sfîntă Mănăstire, să naĭbă volnicie se ḑidéscă acésta maĭ nainte până nu va chema pe Arhiereul loculuĭ, și acel Arhiereŭ să rîdice mâĭnile la cer și cu molitfa cea obicĭnuită să închine acel loc la Dumneḑeŭ. Puind într'acel loc și semnul mântuireĭ nóstre (ḑicem pě prea cinstita și închinătórea Cruce), și așa să încépă ctitorul ḑidirea mănăstireĭ puind în temelie acésta fórte bun și de folos și acésta dar să fie începătură ḑidireĭ sfîntelor mănăstirĭ. Lângă acésta poruncim, Egumenul s'aŭ Arhimandritul fieşte-căriĭ mănăs-

tirĭ să se facă nu cu fățărie, dar să fie pravoslavnic înțelept, procopsit și vrednic iconom ca să pótă să chivirnisască mănăstirea și să păzască obiceĭul călugăresc, și când va fi acest fel să-l pue Arhiereul Egumen. Și aceste tóte câte am hotărît pentru mănăstirile bărbăteștĭ poruncim să se ție și la mănăstirile fămeeștĭ. Și ĭar într'alt loc tot la acéstă Neara poruncește însușĭ acésta: poruncim chivernisitoriĭ și purtătoriĭ de grijă și egumeniĭ sfintelor mănăstirĭ și spitalurilor și toțĭ ceĭ-l-alțĭ clericĭ, cariĭ aŭ diregătoriĭ bisericeștĭ să aĭbă a respunde la Arhiereĭ pentru acésta, și să dea la el socotéla chivernisireĭ ce fac mănăstirilor, care sînt asupră-le, și 131 Neara tot acea ḑice: Și de va rândui cel ce face diată pe ceĭ ce se cădeaŭ să fie purtătorĭ de grijă la spitalele care ḑidește, aŭ pě egumenĭ la mănăstirile care face, aŭ de va da acéstă volnicie și la însușĭ clironomiĭ, poruncim în tot chipul pe clironomĭ să săvîrșască cele care aŭ rânduit mortul cercetând și avênd grijă pentru tóte acestea preasfințițiĭ Arhiereĭ aĭ locurilor, de se face acéstă chivirnisire bună, și de vor afla pě chivirnisitoriĭ saŭ egumeniĭ că nu sînt destoĭnicĭ și bunĭ chivernisitorĭ să aĭbă volnicie Arhiereiĭ să-ĭ scóță și în locul lor să pue pe alțĭ chivernisitorĭ destoĭnicĭ. Și Diataxis 39 a cărțeĭ întăĭ aĭ condicăĭ, dupre cum ḑice Fotie la al treilea cap. la 11 titulos le Nomocanonul luĭ: Arhiereiĭ cercetéză pe egumenĭ și egumeniĭ pe monașiĭ ce sînt la mănăstirile lor. Nearaŭa 133 a luĭ Iustinian: Arhiereul fieşte-căruĭ loc să aĭbă grijă pentru acésta (adică ca se nu se facă în mănăstirĭ lucrurĭ necuvióse), saŭ patriarh este, saŭ Metropolit, și să trimiță ómenĭ aĭ lor să cerceteze acestea și să păzască să nu lese să se facă vre-un lucru necuviincios la mănăstirĭ. Iar de se va face vre-un lucru ca acesta, cât maĭ curând să-l îndrepteze. Și nu este cu mirare dacă daŭ acéstă volnicie împěrațiĭ ceĭ vechĭ aĭ creștinilor la Arhiereiĭ credințeĭ nóstre. Căcĭ ca niște creștinĭ eraŭ supușĭ și eĭ la Dumneḑeeștile

canóne ale sf. părinţĭ [2]). Cĭ cu mirare dar este, că şi prea puternicii împěraţĭ aĭ împĕrăţieĭ Otomanilor la care sîntem supuşĭ maĭ toţĭ acéstă volnicie daŭ la Arhiereiĭ credinţeĭ nóstre, pentru ca să se chivirnisască raĭaŭa dupĕ legea lor. Pentru acésta ĭată că punem într'acest Hrisov al nostru şi unele din împĕrătescul Berat, care aŭ obiceĭŭ de daŭ la arhiereiĭ cari se fac acum: «Poruncim când vre unul din Episcopĭ s'aŭ din egumenĭ s'aŭ din monaşĭ aĭ Eparhieĭ Mitropolituluĭ va greşi, acest numit Mitropolit să-l pedepséscă şi să nu-l oprésca nimene dintr'alt loc; tot la acest Berat ḑice: Viile şi grădinele şi metohurile şi morile şi moşiile ce sînt ale bisericilor şi ale mănăstirilor şi alte lucrurĭ asemenea şi dobitócele ce sînt date daniĭ mănăstirilor, dupĕ cum le-aŭ stăpânit ceĭ maĭ înainte Mitropoliţĭ să le stăpânéscă şi el, şi de către nimenĭ să n'aĭbă oprélă nicĭ suparare. Şi într'alt loc tot la acest Berat porunceşte aşa: Şi când va catherisi Episcop acest Mitropolit şi egumenĭ şi preoţĭ şi diregătoria lor va da o altora de către nimenĭ să n'aĭbă oprélă. Şi într'alt loc, tot într'acest Berat ḑice: Şi

[2]) Până aicea Chrisovul Domnesc enumĕră canónele şi comentariile la aceste canóne, dupĕ Zonara, Balsamon şi Aristen, prin care se dovedeşte că canónele trebue respectate tot atât, cât şi legile civile, dupĕ cum era în Imperiul Bizantin. Trebue să ştim că noĭ Româniĭ am împrumutat în timpurile vechĭ legislaţia nóstră de la Bizantinĭ, dupĕ aceea ne-am administrat, judecat şi constituit drepturile de proprietate, plus obiceĭul pămêntuluĭ, ca lege nescrisă, şi de care se ţinea multă socotélă. Dupĕ ce arată ce loc trebue să ocupe canónele în stat, apoĭ dovedeşte, tot cu canónele, că nimenĭ dintre clericĭ nu se póte sustrage de sub canóne şi nicĭ de sub autoritatea locală a Bisericiĭ ţăreĭ. Că toţĭ trebue să se supună Mitropolituluĭ şi Episcopilor locurilor unde se află, că nu exista altă autoritate, în afară de ţară, că canónele nu recunosc nicĭ un privilegiu de amestec a alteĭ autorităţĭ ierarhice în Ierarhia nóstră. Probat acest punct, se resping pretinsele drepturĭ de jurisdicţiĭ stavropigiale şi se declară că toţĭ cleriсiĭ din ţara românéscă, fără escepţiune, cad sub jurisdicţia Ierarhieĭ pămêntene. Doveḑile din Chrisov sunt extrase din nomocanoniştiĭ citaţĭ maĭ sus. Acest document este tot odată şi un tratat de drept Bisericesc, în cestiunea loculuĭ şi a valoreĭ ce trebue să ocupe într'un Stat canónele şi legislaţiile bisericeştĭ.

când se va întâmpla să se închidă Episcop saŭp reot saŭ călugăr saŭ călugăriță cu volnicia judecăţeĭ, acest Mitropolit să-ĭ închidă şi pě călugăriĭ cariĭ n'aŭ bisericĭ şi umblă dintr'un loc în altul şi se fac pricinuitorĭ turburăreĭ, acest Mitropolit să-ĭ pedepséscă şi să-ĭ opréscă, şi când ĭa socotéla egumenilor şi ispravnicilor bisericilor, acest Mitropolit să n'aĭbă suparare de către nimenĭ» [3]). Lângă aceste care am vědut cum că aŭ ajuns şi judecăţile bisericeştĭ la nestatornicie de întâmplările vremeĭ şi aŭ început mireniĭ să judece judecăţĭ bisericeştĭ şi să cadă la afuriseniile Părinţilor neştiind; am socotit cum că se cade să îndreptăm şi acésta: «Ci pentru acésta spre maĭ multă adeverinţă, ĭată că punem într'acest Hrisov şi nişte canóne ale sfinţilor părinţĭ şi poruncĭ împěrăteştĭ pentru acéstă pricină». Al noulea canon al Soboruluĭ de la Halcedon. Aristin la tălcuirea acestuĭ canon dice: Cliriciĭ (şi cu numele clericilor se cuprind şi egumeniĭ şi ĭeromonaşiĭ şi preoţiĭ şi diaconiĭ şi monaşiĭ şi călugăriţele) când aŭ judecată bisericéscă şi lasă judecata Arhiereuluĭ şi merg la judecăţĭ mireneştĭ, să se pedepséscă după cum dic sfintele canóne. Şi cleric când are judecată cu Episcopul să méргă la Mitropolit, şi Episcopul când are judecată cu Mitropolitul să méргă la Patriarhul. Şi Neara 123 a luĭ Iustinian dice: De va fi judecata bisericéscă boeriĭ politiceştĭ să nu se amestece la acea cercetare, ci arhiereul după sf. canóne să o săvîrşască [4]). Lângă

[3]) Chĭar şi după căderea Constantinopoluluĭ, Imperatoriĭ Otomanĭ aŭ recunoscut Patriarhilor aceleaşĭ drepturĭ şi privilegiĭ, care le aveaŭ şi sub Imperatoriĭ creştinĭ. Era în interesul politic al Turcieĭ de a recunóşte aceste drepturĭ creştinilor. Alt-fel trebueaŭ orĭ să emigreze aceştia orĭ să fie administraţĭ religios de către hogiĭ turcĭ, ceea ce era imposibil. Turcilor le-aŭ venit maĭ bine a lăsa acele prerogative vechĭ tot Patriarhilor şi a-ĭ face pe Patriarhĭ rĕspundĕtorĭ de orĭ-ce acte de rĕzvrătire. De aicea acea désă schimbare de Patriarhĭ, acea precupeţie a scaunuluĭ Patriarhal, acea abjectă simonie în curgere de seculĭ.

[4]) Din cause că puterea civilă pe timpul Fanarioţilor, era arbitrară s'a lovit şi îndreptul autorităţeĭ Bisericeĭ naţionale de a-ĭ judeca eĭ şi

aceste, pentru căcĭ aŭ venit la urechile nóstre, cum că neavênd volnicie protopopiĭ să aresteze și să pedepséscă după vechĭul obiceĭŭ al ĭoculuĭ pĕ ceĭ ce fac amestecăturĭ de sînge, și pe ceĭ ce hrăpesc fete și fac nunte fără de lege, și pre ceĭ ce țin țiitorĭ prin casele lor, se făceaŭ multe fără de legĭ ca acestea, cu poruncă am orînduit să se îndrepteze și acésta. Ci ĭată că punem și niște pravile pentru acéstă pricină. Armenopolos la cartea 6. titlul al 4. lista 307: ceĭ ce fac amestecătură de sînge, adică ceĭ ce se află cu vre-o rudenie a lor, să li se taĭe nasul și să se bată și să se despartă unul de altul. Tot acest Armenopol. la a 4 carte la titlul 6 list. 264, ḑice: cel ce va hrăpi vre o fată saŭ văduvă de va fi fost și logodnica luĭ nu póte să o ĭa muere, măcar de va vrea și tatăl ci să se ĭerte și greșalele lor, ci să-l pedepséscă pre el împreună cu ceĭ ce aŭ fost ajutorĭ, și maĭ jos tot la acel loc ḑice: cel ce va face nuntă fără de lege, de va avea diregătorie să o pĭarḑă și tóte ale luĭ să se facă domneștĭ și să-l surgunéscă. Iar de va fi vre un prost și nu va avea diregătorie însă se se bată, și copiiĭ ce se vor naște dintr'acéstă împreunare fără de lege să nu clironomiséscă nimic de la părințiĭ lor. Vlastar X stihios mi, la 14. cap. list 185 ḑice: Cel ce ține două muerĭ, adică una cu cununie și alta țiitóre să se bată și să se gonéscă țiitórea luĭ dimpreună cu copiiĭ eĭ din casa aceea, și cel ce ține numaĭ țiitóre, aŭ să se cunune cu dînsa de va vrea, aŭ să o gonéscă. Iar de nu va vrea să o gonéscă să se pedepséscă și să pĭardă diregătoria luĭ de va avea

numaĭ eĭ, Mitropolițiĭ și Episcopiĭ locurilor, pe clericiĭ de sub jurisdicția lor, după principiul de drept: a se judeca de judecătoriĭ săĭ fireștĭ ceĭ vinovațĭ. Chrisovul ḑice: „că aŭ ajuns și judecățile bisericeștĭ la nestatornicie de întâmplările vremeĭ, și aŭ început mireniĭ să judece judecățĭ bisericeștĭ și să cadă la afuriseniile părinților, neștiind. Se hotărăște dar ca în cestiunile bisericeștĭ clericiĭ justiciabilĭ să se judece numaĭ de judecătoriĭ lor fireștĭ, de Mitropolițiĭ și Episcopiĭ, la d casteriile lor.

și pe țiitórea aceea să o surgiunéscă departe de el [5]). Lângă acestea, pentru că am înțeles cum că uniĭ din călugărĭ și ieromonașĭ, maĭ 'nainte până nu se călugăresc sunt fórte săracĭ, apoĭ după ce se călugăresc intră în mănăstirĭ și se fac Egumenĭ și Dichiĭ aŭ ĭaŭ altă diregătorie monastiréscă și cu acésta câștigă cu numele monastireĭ lucrurĭ mișcătóre aŭ nemișcătóre, apoĭ la mórtea lor le lasă rudeniilor lor saŭ copiilor, și cu acésta se păgubesc monastirile și intră și eĭ în păcat, pentru acésta am orînduit să se îndrepteze și acésta. Ci dar spre maĭ multă dovadă ĭată că punem într'acest Hrisov și pentru acéstă pricină canónele sf. părințĭ și poruncĭ împĕrăteștĭ. Canonul 37 al Soboruluĭ de la Cartagena: «Episcopiĭ, Egumeniĭ, Ieromonașiĭ, Diaconiĭ și monașiĭ, cariĭ până nu se călugăresc aŭ fost prea săracĭ, dacă pre urmă s'aŭ procopsit și aŭ câștigat lucrurĭ mișcătóre aŭ nemișcătóre cu numele Bisericeĭ aŭ al Mănăstirilor, să le lase la Biserica aceea, aŭ la mănăstirea lor, cu al căruĭa nume le-aŭ și câștigat, pentru căcĭ se pedepsesc ca niște furĭ de sfinte. Iar de vor câștiga ceva din clironomia rudelor, aŭ le va dărui cine-va ceva pentru dînșiĭ, ĭar nu pentru mănăstire, aŭ datorie o parte dintru acelea să lase danie la mănăstire, cât li se va părea cu cale și cele-l-alte să le dea unde le va fi voĭa. Iar pe ce va da danie cinevaș, ce-ĭ va fi voĭa la mănăstirea luĭ, pe urmă se va căi și va căuta să ĭa înapoĭ acea danie, să se catheriséscă. Nearaŭa 131 a luĭ Iustinian ḑice: oprim pe Arhiereĭ să nu dea la rudele lor saŭ la alte obraze ce fel vor

[5]) Din causa destrăbălăreĭ societățeĭ prin introducerea elementuluĭ strein de datine și obiceĭurĭ româneștĭ, corupția moravurilor se întinseră și prin sate, de la orașe, așa că mulțĭ trăĭaŭ într'o promiscuitate ca și barbariĭ orĭ Turciĭ. Tot felul de abuzurĭ și desfrânărĭ sociale, ceea ce a pus pe gând pe autoritatea Statuluĭ, de a lua măsurĭ ca căsătoria, basa societățeĭ, să se respecte. S'a dat voe Protopopilor și preoților a sfătui, a îndemna ca poporul să nu trăéscă în concubinaj ca și animalele; ĭar dacă nu s'ar îndrepta să-ĭ pedepséscă după vechĭul obiceĭŭ pe neascultătorĭ și pe alțĭ făcătorĭ de rele.

fi, acele lucrurĭ mişcătóre şi nemişcătóre, care aŭ câştigat după ce aŭ luat acea Arhierie, ci să le cheltuĭască la milosteniĭ şi la alte lucrurĭ cuviincĭóse, şi cele ce vor prisosi după mórtea lor să rĕmâe la Mitropolia orĭ la Episcopia fieşte-căruĭa. Dar aŭ volnicie să dea unde le va fi voĭa cela ce le-aŭ avut, până să nu ĭa acea Eparhie. Şi când se va întâmpla să câştige din clirononia rudelor, acestea asemenea să se ştie şi la ceĭ-l-alţĭ chivernisitorĭ aĭ mănăstirilor, adică Arhimandriţiĭ, egumeniĭ şi alţiĭ. Dar de va muri vre-un Arhiereŭ saŭ Egumen, saŭ Ieromonah saŭ diacon saŭ călugăr saŭ călugăriţă fără de diată şi făr de clironom adevĕraţĭ, tótă a luĭ avuţie să se dea mănăstireĭ. Şi Armenopolos la titlos 4. cartea a 5 grăeşte: măcar bărbat măcar muere de va avea viaţă călugărêscă şi va intra în mănăstire şi nu va face diată pentru tot a luĭ maĭ dinainte până să nu se călugărêscă din ceasul acela ce se va călugări tóte ale luĭ să se facă ale mănăstireĭ, dacă nu va avea copiĭ; ĭar de va avea copiĭ are volnicie şi după ce se va călugări să-şĭ facă diata şi să lase ale luĭ copiilor, ĭar nu tóte, şi să-şĭ oprêscă şi el o parte ca unuĭ copil şi are datoria să o dea la mănăstirea luĭ. Iar de va muri făr de diată atuncĭ copiiĭ luĭ să împărţêscă tot a luĭ cât va fi şi să dea şi mănăstireĭ o parte cât ĭa un copil. «La aceste dar sf. canóne şi poruncĭ împărăteştĭ, şi vechĭuluĭ obiceĭŭ al loculuĭ căutând şi domnia mea poruncim, şi cu poruncă hotărîm acelea ce se vor scrie maĭ jos: Şi cel ce le va păzi, va avea pe Dumneḑeŭ într'ajutor şi rugele sfintelor sobóre. Iar cel ce le va călca va avea pre Dumneḑeŭ neprotivnic şi blestemurilor sf. părinţĭ şi va lua şi pedépsă după pravilă, ca un fur de sfinte şi călcător Dumneḑeeştilor canóne şi poruncilor împĕrăteştĭ [6]). A) Intâĭŭ poruncim toţĭ clericiĭ,

---

[6]) Ultim Chrisovul întăreşte din noŭ vechĭul obiceĭŭ al pămêntuluĭ şi care-ĭ în concordanţă cu canónele şi legislaţia bizantină, ca Mitropoliţiĭ, Episcopiĭ, Egumeniĭ, Monahiĭ şi Monahiile, cu un cuvînt, tot cel

adică Arhimandriţiĭ, Egumeniĭ, Ieromonaşiĭ, Diaconiĭ Monaşiĭ şi preoţiĭ, ce se vor afla într'acéstă creştinéscă ţară carele ni s'aŭ încredinţat nouĕ de la Dumneḑeŭ pentru multa luĭ milă, să se supue, dupĕ Dumneḑeeştile canóne ce s'aŭ ḑis şi dupĕ poruncile împĕrăteştĭ şi vechĭul obiceĭŭ al loculuĭ la Mitropolitul carele va fi dupĕ vreme al loculuĭ şi la Preasf. sa să dea Egumeniĭ socotéla tuturor mănăstirilor ce sunt ale ţăreĭ, şi nu sunt închinate într'alte părţĭ; Iar Egumeniĭ mănăstirilor ce se află aice în ţară şi sunt închinate într'alte părţĭ, să dea socotélă mănăstirilor lor, la stăpâniĭ locurilor acelora, unde sunt închinate, şi eĭ să 'ĭ pue şi să-'ĭ scóţă cu ştirea Domnieĭ mele. Aceştĭ Egu-

---

ce a intrat în monahism, să se supună canónelor. Averea lor, ce aŭ avut'o de la părinţĭ, orĭ ar primi-o ca ereditate fiind în monahism, dacă n'aŭ fost căsătoriţĭ maĭ înainte pe când eraŭ mirenĭ, să fie tótă de drept a Mitropolieĭ, Episcopieĭ, Monastireĭ etc. la care a trăit şi a reposat. Dacă a fost căsătorit şi n'a făcut nicĭ o disposiţie orĭ diată în viaţă, atuncĭ avutul se împarte între fiĭ şi se fac atâtea părţĭ, câţĭ fiĭ are, plus una pentru rĕposatul lor părinte, care trece de drept Mitropolieĭ, Episcopieĭ orĭ Monastireĭ. Dacă însă Mitropolitul saŭ Episcopul saŭ Egumenul, când a intrat în acéstă slujbă ierarhică a avut averea sa proprie, dar la intrarea sa în servire n'a declarat'o prin un inventar în regulă, la autoritatea în drept, atuncĭ şi acéstă avere a luĭ proprie rĕmâne loculuĭ unde a rĕposat. Dacă Mitropolitul saŭ Episcopul saŭ Egumenul ar câştiga ceva pe numele luĭ, orĭ i s'ar face o danie nominală, atuncĭ pe acésta o póte lăsa prin testament cuĭ voeşte, făcênd şi loculuĭ unde este o parte cât va voi. Tótă averea ce ar câştiga'o Mitropolitul orĭ Episcopul saŭ Egumenul saŭ Dichiul-administratorul imobililor bisericeştĭ şi orĭ-ce alţĭ călugărĭ, ce aŭ manipulat averĭ publice bisericeştĭ, este şi rĕmâne de drept bisericeĭ adică Mitropolieĭ, Episcopieĭ, Monastireĭ unde a slujit. Iar cuvîntul este acesta. Dacă posedă avere, a făcut'o cu numele Mitropolieĭ, Episcopieĭ orĭ Monastireĭ etc. pe care a administrat'o. Dacă nu era în capul aceĭ Instituţiunĭ, n'avea de unde face avere. De aceea în tóte timpurile la Românĭ pe Mitropoliţĭ ĭ-aŭ moştenit Mitropoliile şi pe Episcopĭ Episcopiile, pe Egumenĭ şi Dichiĭ Monastirile. Călugărul nu are alte rude, afară de copiĭ, când ĭ-aŭ avut fiind căsătorit înainte de a intra în monahism. El face declaraţie formală că se leapădă de rudeniĭ, de aceea el nicĭ póte fi infiat orĭ adoptat, pentru că-ĭ afierosit luĭ Dumneḑeŭ şi-ĭ afară de lume. Averea călugăruluĭ este averea comunităţeĭ în care a trăit şi căria-ĭ revine de drept, dupĕ canóne şi disposiţiile legilor bisantine.

menĭ dar aĭ mănăstirilor ce sunt închinate într'alte părţĭ, măcar că am ḑis, cum la stăpânil lor să'şĭ dea socotéla lor şi eĭ cu ştirea nóstră să-ĭ pue şi să-ĭ scóţă, dar numaĭ să nu se dĕsruşineze pentru acesta şi să nu bage în sémă pe arhiereul loculuĭ, ci la cele-l-alte îndreptărĭ bisericeştĭ să se supue la tóte şi tot-d'auna pentru că se află în Eparhia luĭ. Iar pe Egumeniĭ mănăstirilor ce nu sunt închinate într'alte părţĭ, dupre cum am ḑis, dăm volnicie Mitropolituluĭ loculuĭ care va fi dupĕ vremĭ, să-ĭ pue şi să-ĭ scóţă făcĕnd ştire maĭ înainte Domnieĭ mele. Şi când se va întâmpla să se facă vre un lucru fără de cale, la vre un obraz bisericesc, aŭ la vre o mănăstire, atât din cele ce sunt ale ţăriĭ, cât şi din cele ce sunt într'alte părţĭ închinate, Arhiereul loculuĭ să aĭbă volnicie să cerceteze şi dupĕ pravilă să facă îndreptarea, alt nimenĭ să nu se amestice. Iar pe Egumeniĭ schiturilor ce sunt închinate la Episcopiĭ şi sunt ale lor, Episcopiĭ să-ĭ pue şi să-ĭ scoată şi să le ĭa socotélă şi să-ĭ stăpânéscă. B) Poruncim când este vre o judecată Bisericéscă, aŭ aicĭ aŭ afară la ţară, Mitropolitul să o judice dupĕ pravilă, aŭ protopopiĭ ce'ĭ are orînduiţĭ afară în judeţe, dupĕ cum aŭ fost vechĭul obiceĭŭ al ţăriĭ, când este în Eparhia Mitropolituluĭ. Iar de va fi în Eparhiele Episcopilor, Episcopiĭ, aŭ protopopiĭ ce-ĭ aŭ orînduiţĭ prin judeţe să judece acea judecată dupĕ pravilă. Şi nimene din boerĭ saŭ din ispravnicĭ saŭ din căpitanĭ saŭ din alt-cinevaş, să nu se amestece la acea bisericéscă judecată căcĭ lângă blestemurile sf. părinţĭ ce va avea ca un călcător canónelor lor, se va pedepsi fórte rĕŭ şi de către Domnia mea, ca un călcător pravililor împĕrăteştĭ şi porunciĭ Domnieĭ mele. C) Dăm volnicie Mitropolituluĭ ţăreĭ aşişderea şi Episcopilor în eparhia lor şi protopopilor ce sunt orînduiţĭ în judeţe să cerceteze cu deamăruntul pentru amestecările de sînge care se fac, şi pentru răpirile fetelor şi pentru nunţile cele fără de lege şi pentru ceĭ ce ţin ţii-

torĭ şi pentru alte fapte necuviincióse. Şi protopopiĭ dupĕ ce vor cerceta şi vor afla vre-un păcat ca acela ce s'aŭ numit maĭ sus, să facă în ştire fieşte-care Arhiereuluĭ luĭ, Protopopiĭ Mĭtropolieĭ Mitropolituluĭ şi protopopiĭ Episcopilor Episcopiilor lor, şi de vor putea Arhiereiĭ să îndrepteze acel păcat şi să dea canonul ce se cade la acel obraz, carele a păcătuit dupĕ Dumneḑeeştile şi sf. canóne duhovniceştĭ, şi se va lăsa şi se va părăsi şi acel obraz de păcatul acesta fórte bine. Iar de nu va asculta pe Arhiereĭ şi nu va primi canonul ce-ĭ vor da şi nu va face părăsire de acel păcat, poruncim Arhiereiĭ să facă în ştire la Domnia mea şi atuncea să se pedepséscă dupĕ pravilă aceĭ ce aŭ păcătuit şi nu s'aŭ îndreptat. Incă poruncim: Preasfinţiţiĭ Arhiereĭ să aĭbă mare grijă şi să dea poruncă la protopopiĭ lor şi protopopiĭ la ceĭ-l-alţĭ preoţĭ ca să îndemneze pe poporaniĭ lor, orĭ rumânĭ orĭ ţiganĭ să se ispoveduĭască şi dupĕ ce se vor ispovedui şi 'şĭ vor face şi canonul ce li se vor da de la duhovniciĭ lor, să se cuminice cu sf. taĭne, cât maĭ puţin, de treĭ orĭ într'un an, adică la sf. Inviere a Domnuluĭ nostru Iisus Christos, adică la Paştĭ, a doua óră la Adormirea Maĭciĭ Precisteĭ, adică la sînta Maria mare, a treĭa óră la Naşterea Domnuluĭ nostru Iisus Christos, adică la Crăcĭun. Iarăşĭ maĭ poruncim şi dăm voe protopopilor să cerceteze pentru ceĭ ce vor fi vrăjitorĭ saŭ vrăjitóre şi când vor găsi pre vre unul, orĭ parte bărbătéscă saŭ femeéscă să-ĭ dea învĕţătura ca să se părăséscă de acea faptă afară de lege şi de se va îndrepta, şi se va părăsi, fórte bine. Iar de nu va vrea să lipséscă din acea prilestire diavoléscă, pentru unul ca acela să se dea ştire protopopieĭ la Arhiereiĭ lor şi de nu va asculta acel vrăjitor saŭ acea vrăjitóre şi de învĕţătura Arhiereilor ca să se îndrepteze duhovniceşte, Arhiereiĭ să facă în ştire Domnieĭ mele, ca să se pedepséscă dupĕ sfînta pravilă. D) Poruncim, care Mitropolit saŭ Episcop saŭ Arhimandrit saŭ Egu-

men saŭ Ieromonah saŭ Ierodiacon, aŭ călugăr aŭ călugăriţă, maĭ înainte până a nu-şĭ lua Eparhia, aŭ până a nu se călugări, aŭ a lua Egumenie este prea sărac, şi dupĕ ce Arhiereul ĭa Eparhie, aŭ Egumenul egumenie, şi câştigă cu numele eparhieĭ aŭ mănăstireĭ luĭ, aŭ din bucatele Eparhieĭ luĭ saŭ dintr'ale mănăstireĭ luĭ lucrurĭ mişcătóre şi nemişcătóre, dupĕ ce va muri tóte să fie ale Mitropolieĭ aŭ Episcopieĭ saŭ ale mănăstireĭ fieşte-căruĭa, şi nicĭ unul din rude să nu pótă să ĭa nimic dintr'acelea. Iar de aŭ câştigat ceva din clirononia rudelor luĭ, aŭ ĭ-aŭ dăruit cine-va ceva pentru numele luĭ, dar nu pentru numele Mitropolieĭ luĭ, saŭ Episcopieĭ saŭ mănăstireĭ luĭ să aĭbă volnicie să le dea unde-ĭ va fi voĭa, lăsând înainte ca datornicĭ la Mitropolia aŭ Episcopia luĭ saŭ mănăstirea luĭ, fieşte-care ce se va îndura. Iar pe urmă de se va căi şi va lua înapoĭ acea danie să nu aĭbă volnicie, ci încă să se şi pedepséscă, dupĕ canónele sf. părinţĭ. Iar de va muri vre un Mitropolit saŭ Episcop saŭ Egumen saŭ Ieromonah saŭ Ierodiacon saŭ călugăr saŭ călugăriţă făr de diată şi făr de clironomĭ cu cale tótă avuţia luĭ să fie a Mitropolieĭ saŭ a Episcopieĭ saŭ a mănăstireĭ luĭ, şi acéşta pentru ceĭ ce nu s'aŭ însurat nicĭ odată; Iar pentru Arhiereiĭ saŭ Egumeniĭ saŭ călugăriţele saŭ călugăriĭ care aŭ fost maĭ înainte însuraţĭ şi pe urmă s'aŭ călugărit, aŭ ajuns arhiereĭ şi n'aŭ făcut nicĭ odată maĭ înainte până să nu se călugăréscă, aŭ să se facă Arhiereĭ, într'acel ceas ce s'aŭ călugărit, aŭ s'aŭ făcut Arhiereĭ, tóte ale lor să fie ale Mitropolieĭ saŭ ale Episcopieĭ saŭ ale mănăstireĭ lor, de nu vor avea copiĭ. Iar de vor avea copiĭ să facă diată şi dupĕ ce se vor călugări saŭ se vor face Arhiereĭ şi să lase şi copiilor ale lor (adică cât aŭ avut maĭ înainte până să nu se călugăréscă, aŭ să se facă Arhiereĭ; Căcĭ ce va fi câştigat dupĕ ce s'aŭ călugărit saŭ s'aŭ făcut Arhiereŭ cu numele Eparhieĭ lor saŭ mănăstireĭ tóte sunt ale Mitropolieĭ saŭ ale Episcopieĭ lor saŭ

ale mănăstireĭ); dar nu tóte, ci să opréscă şi eĭ o parte ca a unuĭ copil al lor şi să aĭbă datorie să o dea Mitropolieĭ saŭ Episcopieĭ lor saŭ mănăstireĭ lor; ĭar de vor muri făr de dieţĭ, atuncĭ copiiĭ lor împarţă tóte ale lor, mult puţin (adică cât aŭ avut pân să nu se călugărésca, aŭ să se facă Arhiereŭ) şi să aĭbă datorie să dea şi mănăstireĭ o parte, cât va lua unul dintre eĭ. Aceste porunceşte Domnia mea, şi după Dumnedeeştile canóne ale sfinţilor părinţĭ şi după poruncile împărăteştĭ şi după vechĭul obiceĭŭ al loculuĭ, şi aşa să se facă negreşit. Şi s'aŭ întărit Hrisovul acesta cu tot soborul Bisericesc împreună şi cu Preasf. Mitropolitul ţăreĭ Chir Neofit şi cu doĭ de Dumnedeŭ ĭubitorĭ Episcopĭ, Sf. sa părintele Chir Climent Episcop Râmniculuĭ şi Sf. sa Chir Metodie Episcop Buzĕuluĭ şi împreună cu toţĭ cinstiţiĭ şi credincĭoşiĭ boeriĭ ceĭ marĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele: Pan Iordache Creţulescu vel Dvornic, i pan Constantin Dudescu vel Logofăt, i Pan Antonache vel Ban, i Pan Manolache vel Spătar, i Pan Grigorie Greceanu vel Visternic, i Pan Barbul Văcărescul vel Clucer, i Pan Iordache vel Postelnic, i Pan Ştefan Dudescul vel Paharnic, i Pan Radul Creţulescu vel Stolnic, i Pan Iordache vel Comis, i Pan Vasilache vel Sluger, i Pan Drăghicénu vel Pitar şi Ispravnicul Dumitrasco Racoviţă vel Logofăt. Şi s'aŭ scris Hrisovul acesta în anul dintâĭŭ întru a doua domnie a Domnieĭ mele, aicĭ în oraşul scaunuluĭ Domnieĭ mele în Bucureştĭ de Mihaĭŭ logofeţel sin Tomeĭ Babénul în anul de la zidirea lumeĭ leat 7250. Ghenarie (ζсн. Гєнарїє).

Iscălit. Io Mihail Racoviţă Voevod.

(s. Domn).

Constantin Dudescu vel logofăt procitet.
Dumitrasco Racoviţă vel logofăt procitet.

C. E.

CREDINȚA ÎN NEMURIREA SUFLETULUÎ ȘI VIAȚA VIITOARE LA POPOARELE VECHÎ· INAINTE DE CREȘTINISM.

Poporul Iudeŭ și împreună cu el Greciĭ și Romaniĭ, aŭ credut tot-d'auna în nemurirea sufletuluĭ și în o viață viitóre, dincolo de mormînt. Aceste popóre aŭ avut în tóte timpurile pre scepticiĭ și materialiștiĭ lor, carĭ credeaŭ că totul se termină cu omul aci pre pămînt, dar toțĭ aceștia nu eraŭ de cât excepțiunĭ singuratice; pe când, credința în nemurire, era o credință universală, profesată de toțĭ fără deosebire de vîrstă, trépta socială și cultură.

Dar afară de popórele maĭ sus amintite, credința în nemurirea sufletuluĭ și viața viitóre, o găsim maĭ la tóte popórele antice înainte de aparițiunea creștinismuluĭ. Cum, ce fel și prin ce împrejurărĭ a ajuns, ca maĭ tótă lumea veche cunoscută să aibă acéstă credință, este greŭ de explicat. Sfinții părinți aĭ Bisericeĭ, cred, că și acéstă credință, ca și tóte ideile religióse drepte, ce se găsesc la popórele vechĭ păgâne, se explică, pe de o parte, prin descendența comună a tuturor ómenilor dintr'o singură origină, prima pereche [1]), care a avut cea întâĭ descoperire dumnedeéscă [2]); ĭar pe de alta, prin apropierea și contactul restuluĭ omenireĭ cu poporul Iudeŭ, singurul care a fost depozitarul tuturor idei-

[1]) Comp. Faptele Apost. XVII, 26.
[2]) Comp. Genesa I—III.

lor şi cunoştinţelor religióse drepte şi adevĕrate. Eĭ cred, că omenirea împrăştiindu-se şi popórele separându-se unele de altele, aŭ păstrat prin tradiţiune, din generaţiune în generaţiune, reminiscenţa despre credinţele comune ce le aveaŭ când-va; şi aceste credinţe, unele din popóre le-aŭ cultivat prin cultura de care s'aŭ bucurat.

Ţinênd sémă, pe de o parte de spusele Biblieĭ, ĭar pe de alta de datele istorieĭ, care afirmă, aprópe identic împrăştierea şi contactul popórelor, unele cu altele, comunitatea lor de credinţă se explică fórte cu înlesnire.

Este ştiut că Abraam ĭeşind din Mesopotamia a locuit în pămîntul Chanaan. Apoĭ, descendenţiĭ sĕĭ, aŭ stat maĭ multe sute de anĭ în pămîntul Goşen, adică în Egipt, şi d'aci s'aŭ reîntors ĭarăşĭ în pămîntul Chanaan. Captivitatea babilonică îĭ duse, maĭ târḑiŭ, ĭarăşĭ în Mesopotamia, de unde, în urmă, edictul luĭ Ciru, regele Perşilor şi cuceritorul Babilonieĭ, le permite a se reîntórce şi a se stabili în Palestina.

In urmă, în timpurile luĭ Alexandru cel mare şi sub succesoriĭ sĕĭ, influenţa cultureĭ grece era fórte mare în Iudeea. In aceste timpurĭ, fórte mulţĭ Iudeĭ s'aŭ aşeḑat în Siria şi Babilonia şi alţiĭ în Egipt, aşa în cât în Alexandria era o şcólă Iudaică în flórea eĭ şi în continuŭ schimb de ideĭ cu şcólele grece d'acolo şi din tótă lumea clasică păgână. In fine, reducerea Egiptuluĭ şi a Palestineĭ în provinciĭ romane şi contopirea aprópe a tuturor naţiunilor lumeĭ vechĭ cunoscute într'un singur şi vast imperiŭ universal, precum şi distrugerea Ierusalimuluĭ, care a adus împrăştierea generală a Iudeilor în tótă lumea, explică fórte bine comunitatea de vederĭ şi convingerĭ religióse ale diferitelor popóre.

Urmărind credinţa despre nemurirea sufletuluĭ şi viaţa viitóre la cele maĭ însemnate popóre păgâne ale lumeĭ vechĭ înainte de creştinism, ca Egipteniĭ, Chananieniĭ, Babilonienii, Perşiĭ, şi chĭar Greciĭ şi Romaniĭ, vom vedea că în

trasurile eĭ generice, acéstă credinţă este aprópe comună tuturor acestor popóre, dar în acelaşĭ timp tóte ideile şi convingerile lor nu sunt de cât umbre şi reminiscenţe fórte slabe, ale credinţeĭ vie, tare şi puternică pe care o avea şi o profesa poporul Iudeŭ.

In religiunea Egiptenilor, aşa cum acest popor o credea şi o profesa în timpurile luĭ Moise şi în secolele următóre, se vede ideea despre o próvidenţă divină şi o lege morală universală [1]. Dar acéstă credinţă care putea să le inobileze inima şi sufletul, se găseşte înăbuşită de josnicul politeism profesat de Egipteni, ba chĭar aprópe nimicită prin cultul lor superstiţios şi plin de necurăţeniĭ, prin adorarea forţelor natureĭ, divinizate şi personificate în animale, zugrăvite, sculptate şi chĭar viĭ, prin astrologia practicată de Egipteni din timpurĭ immemorabile şi prin fatalismul, pe care astrologia lor îl considera, când ca o consecinţă indispensabilă a sa, când ca principiul sĕŭ normativ.

Relativ de destinul omuluĭ, în religiunea Egiptenilor găsim credinţa în o viaţă viitóre, cu pedepse şi recompense hotărîte de dreptatea divină. Dar acéstă credinţă atât de salutară, şi îndestul de clară spre a putea călăuzi pre om în viaţă, a fost atât de întunecată, maĭ ales pentru popor, prin superstiţiunile idololatrieĭ, prin adorarea materiilor şi prin fatalism, în cât s'a denaturat cu desăvîrşire şi maĭ nimenĭ nu o maĭ putea cunóşte spre a'şĭ da sémă şi a se folosi de ea.

Din ritualul funebru [2] saŭ slujbele ce se făcea pentru ceĭ morţĭ la Egiptenĭ, slujbă care se continua a se aduce tot-d'auna şi mumiilor, pare a reeşi credinţa că sufletele

---

[1] Comp. Bunsen, Aegyptens Stelle in der Weltgeschichte I, pag. 423.

[2] Şampolion este cel întâĭ care a descoperit acest ritual şi ĭ-a dat acest nume. Lipsius publicându-l în limba Germană l'a intitulat: Der Todtenbuch der Aegypter, cartea morţilor Egiptenilor (Lipsca 1842). Dupĕ părerea luĭ Lipsius, acest ritual îşĭ urcă origina sa până la sec. XIII, înainte de Iisus Christos.

merg într'o altă lume și acolo vor fi judecate de sfetnicii luĭ Osire. Cele vinovate vor fi date unor fiare înfricoșate (monstri) a le tortura, ĭar sufletele celor drepțĭ, după ce vor fi supuse la óre-care probe expiatoriĭ, vor fi primite în locuința ceréscă a luĭ Osire. In urmă vor veni ĭarășĭ a însufleți corpurile lor, pentru a trăi o viață nemuritóre și fericită [1]). Acelaș lucru par a'l spune și inscripțiunile funebre și mormîntale.

Un alt document egiptean, *cartea călătoriilor* [2]) vorbește cam în acelaș sens despre viața viitóre, însă fără a da explicărĭ asupra durateĭ saŭ eternitățeĭ eĭ.

Ambele documente afirmă că sufletele celor drepțĭ, înainte de a sosi la locuința ceréscă a luĭ Osire vor sta într'un loc de plăcere și desfătare, care va fi pe pămînt, și în urmă vor începe călătoria în spațiurile cereștĭ, unde, pentru a putea străbate se vor transforma în diferite păsărĭ divine.

Acéstă călătorie pare tot ca un fel de cercare și dacă unele din suflete nu pot resista, așa în cât cad ĭarășĭ pre pămînt și sunt nevoite a intra în trupurĭ de animale maĭ mult s'aŭ maĭ puțin curate, și chĭar în trupurĭ umane, aceste nu sunt suflete de drepțĭ, ci de vinovațĭ și păcătoșĭ. Acéstă călătorie și cădere a sufletelor, înainte de expiarea lor definitivă, este aceea ce se chĭamă metempsechosă, doctrină pe care cele două documente amintite, ritualul saŭ *slujba morților* și *cartea călătoriilor*, nu o aŭ în întregul eĭ, dar pe care fórte multe inscripțiunĭ, picturĭ și simbolurĭ egiptene o descriŭ cu multe amănunte [3]).

O legendă egipténă din secolul al XV-lea înainte de

[1]) Despre tóte acestea se face mențiune în cap. 2, 44 și 89 al ritualuluĭ.

[2]) Cartea călătoriilor saŭ a emigrațiunilor (Saï an Sinsin) a fost publicată pentru întâĭa óră cu trad. latină de Dl. Brugsch (Berlin 1851).

[3]) Comp. Gardner Wilkinson Manners and curtoms of the ancient Egyptiens, cap. 16.

Christos [1]), prin urmare contimporană cu Moise, coprinde o credinţă, pe cât de veche, pe atât de absurdă, relativ de metempsechosă saŭ starea sufletelor după mórte. In ea se ḑice că, după mórte, tóte sufletele, fără deosebire de merit saŭ de nemerit, adică dacă sunt bune saŭ rele, trec în corpurĭ de animale şi chĭar de vegetale [2]). Acésta este forma, precum se vede, în destul de primordială, ca să nu ḑicem grosolană, sub care atât Greciĭ cât şi Romaniĭ cunosc mult trimbiţata şi faĭmósa doctrină a Egiptenilor despre metempsechosă şi viaţa viitóre; ceea ce însémnă că legenda era universală şi representa credinţa comună a tuturor maselor poporuluĭ Egiptén. De altmintrelea, era şi natural lucru; căcĭ o ast-fel de credinţă se concordă minunat cu fatalismul astrologieĭ în care Egipteniĭ îşĭ puneaŭ tótă credinţa lor, şi cu mulţimea superstiţiunilor de care gemea religiunea profesată şi credută cu atâta fanatism şi bigotism de popor [3]).

Religiunea Chananeenilor, numiţĭ câte odată şi Feniciení, de Grecĭ, în cât priveşte cestiunea ce ne ocupă, era în mare parte cam tot aceeaşĭ, ca să nu ḑicem identică, cu cea profesată de Egipteni. Ea constă d'asemenea dintr'un cult tot aşa de superstiţios, adorând şi divinisând natura, elementele şi forţele eĭ, aşa precum făceaŭ Egipteniĭ [4]). Cu tóte acestea noţiunea saŭ ideea despre o dreptate dumneḑeéscă, care s'ar exercita după mórte se pare a se fi păstrat, sub o formă maĭ mult s'aŭ maĭ puţin clară.

Inscripţiunea mormîntală a regeluĭ Esmunazar pare a o arăta sub numele generic de *Refaim*, adică *morţiĭ*, din

1) Comp. Rougé note asupra unuĭ manuscript egiptean din sec. XV înainte de Iisus Christos pag. 24.

2) Rougé scrierea citată, pag. 60.

3) Dintre scriitoriĭ Grecĭ doĭ sunt carĭ aŭ cunoscut maĭ bine şi neaŭ dat cele maĭ multe cunoştinţe despre metempsechosă şi credinţa Egiptenilor în viaţa viitóre, anume Porfiriu şi Plutarch. De altmintrelea ea este semnalată şi de Erodot, Pitagora şi alţiĭ.

4) Bunsen scrierea citată, pag. 234 şi următórele.

carĭ mare parte n'aŭ a aştepta alt-ceva de cât linştea s'aŭ repaosul mormîntuluĭ, ĭar alţiĭ *Alonim,—umbrele sufletelor celor aleşĭ*, sunt primiţĭ de ḍeĭ într'un loc maĭ deosebit, loc de fericire [1]). Maĭ departe învĕţătura religiósă a Chananeenilor, nu dă nicĭ o lămurire saŭ explicaţiune asupra vieţeĭ viitóre. Ea nu preciséză durata fericireĭ umbrelor sufletelor celor aleşĭ (Allonim), nicĭ condiţiunele aceleĭ vieţĭ. Aşa în cât am putea ḍice că ne lipsesc orĭ-ce date şi descrierĭ despre ea. Câte-va locurĭ din Vechiul Testament par a ne arăta că locuitoriĭ aborigenĭ, ale căror pămînturĭ le luaseră Ebreiĭ, se dădeaŭ la practice religióse fórte superstiţióse, interḍise fórte aspru de Moise. Eĭ credeaŭ şi în evocarea sau chemarea morţilor, un fel de spiritism, ceea ce însémnă că eĭ credeaŭ în nemurirea sufletelor, sau cel puţin că sufletele trăesc şi dupĕ mórte, căcĭ altmintrelea credinţa lor că vorbesc cu ele, şi că pot să le cheme, spre a le consulta, nu putea avea nicĭ un sens, şi nu putea exista [2]).

Chaldeiĭ din Babilonia eraŭ ca şi Egipteniĭ fórte dominaţĭ de superstiţiunele astrologieĭ. In unele privinţe s'ar putea ḍice că eraŭ maĭ bigoţĭ şi maĭ fanaticĭ chiar de cât aceştia. Prin urmare, nu puteaŭ să nu crédă şi în fatalism, care sta, precum am vĕḍut, în cea maĭ strînsă legătură cu astrologia. Cultul lor consta din divinisarea obiectelor natureĭ. Eĭ adoraŭ stelele, şi personificându-le le credeaŭ drept dumneḍeĭ. Pe lângă acestea marele lor Dumneḍeŭ, numit Bel, ḍeul Sóreluĭ, era considerat ca zeul suprem, izvorul inteligenţeĭ. Eĭ nu'l socoteaŭ ca creator, dar îl consideraŭ ca organizatorul şi conservatorul lumeĭ; şi credeaŭ că lumea a fost scósă prin el din haosul eternităţeĭ.

---

[1]) Acéstă inscripţiune a fost tradusă şi publicată în Revista Archeol. an. XIII, 15 Noem. 1856, pag. 460 şi următ (Paris).

[2]) Veḍĭ Deuteron. XVIII, 11 comp. şi I Samuel XXVIII, 3—9, II Reg. XXI, 6, 11. Isaia VIII, 19.

Asupra deluviuluĭ aveaŭ tradiţiunĭ, carĭ se asemănaŭ fórte mult cu ale Ebreilor, fie că pe lângă ele aveaŭ şi o mulţime de legende, carĭ maĭ de care maĭ bizare şi maĭ extravagante. Se pare că credeaŭ chiar şi în existenţa îngerilor sau a geniilor.

In urma cuceririlor luĭ Ciru a avut loc un mare amestec de convingerĭ şi credinţe religióse, maĭ ales între magĭ şi Chaldeĭ, adică între ideile şi vederile celor învĕţaţĭ şi culţĭ şi între credinţele poporuluĭ; dar care a fost resultatul acestuĭ amestec şi ce influenţe a avut în timpurile posterióre, este greŭ de constatat.

In cât priveşte credinţa vechilor Chaldeĭ în viaţa viitóre, ea nu este îndestul de cunoscută. Din mărturiile arabilor mahomedanĭ, prin urmare mărturiĭ cu totul posterióre, abia se cunóşte şi abia se póte şti carĭ eraŭ credinţele şi dogmele maĭ principale ale Chaldeilor. Dar de óre-ce mărturiile acestea sunt cu totul posterióre, credinţele ce ni se înfăţişază sunt un complex de vechile credinţe păgâne ale Chaldeilor întreţesute de ideile filosofilor neoplatonicĭ, cu care autoriĭ acestor mărturiĭ eraŭ în contact.

Aceste credinţe se resumaŭ în următórele: «Dupĕ un timp fórte îndelungat de închinare şi adorare a stelelor, a avut loc o distrugere şi prefacere universală a lumeĭ. In acest timp fie-care suflet a trebuit să-şĭ trăĭască şi să-şĭ sfârşască viaţa sa terestră, şi în acelaş timp în acest period să-şĭ primiască şi recompensa sau pedépsa faptelor bune sau rele, pe care le a săvîrşit în viaţa sa anterióră. Dar în acest period de timp, viaţa fiind terestră, nu există nicĭ recompense, nicĭ pedepse eterne pentru suflete».

Acéstă credinţă, de şi în trasurile eĭ generale îşĭ urcă origina până la vechiĭ Chaldeĭ, în decursul timpuluĭ a suferit se vede fórte multe modificărĭ, pe de o parte sub influenţa astrologieĭ, ĭar pe de alta sub a filosofieĭ grece din timpurile

.de transițiune, în special sub influența scólei stoicilor din timpurile posterióre [1]).

Magismul sau Mazdeismul, ca religiune primitivă a Bactriei, Mediei și a Persiei, a avut ca prim și unic fondator al ei, pe acela pe care Grecii și după ei tótă lumea, îl numesc Zoroastru (Zarathustra), un med venit în Bactria, susținut și protejat de regele Istaspu (Vistaçpa). Acest rege al Bactriei, protector al mazdeismului, care atunci abia era în naștere, nu are nimic comun cu Istaspu (Vistaçpa), cel cunoscut din istorie, afară de nume, căci cel întâiu era fiul lui Aurvartaçpa, iar acest din urmă fiu al lui Arsame, și avu de fiu pe faimosul rege al Perșilor cunoscut sub numele de Dariu I, carele după tradiție a usurpat puterea de la magii Persiei, adică de la preoții mazdeismului [2]).

Timpurile în care a trăit Zoroastru și în care s'a predicat învĕțătura sa și s'a respândit mai întâiu în Bactria, după aceea în Media, patria sa și în fine în Persia, sunt greu de precisat din causa multelor legende, cari se contradic una pe alta. Ceea ce se știe cert este, că aceste timpuri sunt cu mult anterióre secolului în care a trăit Dariu I fiul lui Istaspu [3]).

Invĕțătura sau doctrina religiósă a lui Zoroastru s'a fixat înscris mai întâiu în Bactria [4]), din timpuri străvechi, dacă nu de însuși Zoroastru, cel puțin pe baza celor spuse și predicate de el, și era coprinsă în *Zend-Avesta*, o colecțiune de cărți numeróse, din care până la noi n'a ajuns de cât o mică parte cuprindĕnd óre-care precepte, părți privitóre pe ritual și formule privitóre pe cult și rugăciuni, adică fragmente din părțile numite Vendidad, Vispered și Vaçna,

---

[1]) Comp. Chwolsohn, Die Ssabier und der Ssabismus, pag. 764 și următórele.

[2]) Comp. Eug. Burnouf Comm. s le Vaçna, pag. 442 și Spiegel Averta, tom. I, pag. 48, tom. II, pag. 5—11 etc.

[3]) Comp. Burnouf scrierea citată, pag. 404 și Lassen Indiche Alterthumskunde, tom. I, pag. 751 și următ.

[4]) Vedi Spiegel scrierea citată, tom. II, pag. 200 și următ.

«cu un adaos de óre-carĭ imne numite mica Avesta (Khorda-Avesta).

Partea cosmologică a Zend-Avesteĭ, nu există; cu tóte acestea óre-carĭ trasurĭ generice din ea sunt cuprinse în fragmentele ce ni s'aŭ păstrat; dar a le resuma spre a se vedea care și cum era învĕțătura luĭ Zoroastru despre creațiune, este cu neputință. Cel puțin până astă-ḑĭ tóte încercările și ostenelile archeologilor aŭ fost zadarnice. Mulțĭ aŭ voit să complecteze datele din fragmentele existente ale Zend-Avesteĭ, cu noțiunĭ din alte cărțĭ ale vechilor Indienĭ și altor popóre, carĭ aŭ fost în contact cu Medo-Persiĭ; însă atuncĭ, convingerea generală este că nu maĭ e vorba despre învĕțătura cosmologică proprie a luĭ Zoroastru.

Inscripțiunele cele vechĭ a le Persilor par a fi de acord cu multe din cele cuprinse în resturile Zend-Avesteĭ. Și unele și altele ne arată că discipuliĭ luĭ Zoroastru, în cultul și închinarea lor, se adresaŭ, înainte de tóte, unuĭ principiŭ al lumineĭ și al bineluĭ, pe care îl numia Ormuz (Ahura-Mazdas), și îl socotea creator al Ceruluĭ, al stelelor, al pămîntuluĭ, al foculuĭ și al apelor; al ómenilor și al animalelor și plantelor bune și folositóre. Din cuprinsul resturilor Avesteĭ se vede că Ormuz avea pe lângă el un numĕr de șépte ajutóre al căror șef era Mitra. Alăturĭ cu aceștia eraŭ și alte divinitățĭ, și tuturor acestora li se atribuea acelaș cult. Pe lângă acestea, eĭ adoraŭ d'asemenea și stelele, lumea sau ființele ideale, anterióre celor reale pămînteștĭ și cu credința, că fie-care ființă pămîntéscă, adică tot omul, chiar și Ormuz, îșĭ are în cer geniul sĕŭ protector, care are mare influență bine-făcĕtóre asupra ființelor pămînteștĭ aĭ căror protectorĭ sunt. Iar lumea acésta ideală s'a creat de Ormuz înainte de lumea vĕḑută, reală și pămîntéscă.

Dar Avesta spunêndu-ne că discipuliĭ luĭ Zoroastru adoraŭ pe Ormuz, ne arată în acelaș timp că eĭ aveaŭ mare frică și oróre de un alt princip, opus luĭ Ormuz. Acesta era

principiul réuluĭ şi al întunereculuĭ, numit Ariman, care era socotit ca distructorul şi coruptorul tuturor fiinţelor bune şi în acelaş timp creatorul tuturor fiinţelor rele şi vătămătóre [1]), care eraŭ sfetniciĭ sĕĭ, domnind cu toţiĭ asupra infernuluĭ şi silindu-se din tóte puterile a pĭerde pre ómenĭ prin înşĕlăcĭune. Credinţa lor era d'asemenea, că Ariman a creat maĭ întâĭŭ fiinţele cele rele, pe demonĭ, dupĕ aceea animalele vĕtămătóre şi în cele din urmă plantele veninóse.

Dupĕ învĕţătura luĭ Zoroastru, Ormuz şi Ariman eraŭ socotiţĭ amândoĭ creatorĭ şi de o potrivă eternĭ; însă ceea ce a creat Ormuz va exista tot-d'auna, pe când creaturile luĭ Ariman se vor distruge şi vor peri în timpurile viitóre cu puterea luĭ Ariman cu totul.

Ormuz şi Ariman îşĭ are fie-care partea sa de stăpânire; Ormuz partea superióră şi luminósă a ceruluĭ, ĭar Ariman partea de jos, întunecósă, adică infernul, şi amândouĕ aceste părţĭ sunt separate prin o mare prăpastie gólă, adică printr'un spaţiŭ gol, în care binele şi rĕul sunt amestecate fără a se putea deosebi.

Dupĕ o veche tradiţiune, Ormuz şi Ariman îşĭ aŭ originea lor dintr'o altă fiinţă, de asemenea eternă numită Zervana-Akarana, adică *Timpul nemărginit sau infinit.*

Relativ la originea omuluĭ, fragmentele Avesteĭ spun că toţĭ ómeniĭ se trag din Kaiomorts (Gayo-Maratan) cel întâĭ om creat de Ormuz.

Cam la acestea se rezumă tótă cosmogonia Zend-Averteĭ.

Relativ de om, Zend-Avesta învaţă că credincĭoşiĭ, în viaţa acésta, trebue să se conducă de poveţele luĭ Zoroastru, care este trimis de Ormuz. Uniĭ sunt, cari l'ascultă şi îĭ rĕmân credincĭoşĭ, ĭar alţiĭ sunt înşelaţĭ de demonĭ sau slujitoriĭ luĭ Ariman. Asupra acestora dreptatea luĭ Ormuz

---

[1]) Aceste fiinţe rele, create de Ariman le numiaŭ Dews (demonĭ, Drukhs, dracĭ).

se împlinește *într'o altă viață, după mórte*. Avesta maĭ adaogă, că după mórte sufletele staŭ treĭ ḑile lângă trupurile din carĭ aŭ ĭeșit; ĭar după aceea, sufletele cele bune trec fără nicĭ o împĭedecare puntea Cinvat și merg în localul lumineĭ cereștĭ numit Beheshd, Și acolo Ormuz, îngeriĭ săĭ și sufletele cele curate le îmbrățișază cu tótă dragostea și le face să uĭte tóte durerile morțeĭ și ale viețeĭ pămîntештĭ. Sufletele cele rele din contră, se duc în infern, locul cel întunecat unde sfetniciĭ luĭ Ariman, demoniĭ împreună cu sufletele cele necurate le supune la cele maĭ crude durerĭ și torturĭ până la sfârșitul veaculuĭ.

Zend-Avesta vorbește și despre o înviere a morților. Maĭ mult chiar, în ea se precizază și durata timpuluĭ de la creațiune și până la acéstă înviere. Acest timp va fi de două-spre-ḑece miĭ de anĭ! El este împărtit în periódе fixe de câte treĭ miĭ anĭ, și Zenda descrie semnele caracteristice și multe amănunte despre fie-care din aceste periódе. La sfârșitul ultimuluĭ period va fi marea luptă în Ormuz și Ariman, care se va sfârși cu triumful celuĭ d'intâĭŭ și atuncĭ va fi și învierea generală și sfârșitul veaculuĭ acestuĭa.

Din óre-carĭ locurĭ ale Avesteĭ pare a resulta că la sfîrșitul véculuĭ morțiĭ vor învia cu un fel de trupurĭ nemuritóre, și ceĭ bunĭ se vor ridica în cerul cel de sus numit Gorotman, ĭar ceĭ răĭ vor fi aruncațĭ în infern (Duzak), unde vor fi supușĭ în timp de treĭ ḑile la cele maĭ cumplite chinurĭ. După sfârșitul acestor treĭ ḑile ele se vor curăți prin durerĭ și suferințe de tótă necurăția și de tóte păcatele, trecênd chiar și prin metale topite. In urmă vor intra și ele în partea lumineĭ, a bineluĭ și a fericireĭ și acolo împreună cu sufletele cele bune va glorifica în vecĭ prin cânturĭ pre Ormuz.

Intr'o ultimă luptă, ce se va dă între Ormuz și Ariman, acesta împreună cu sfetniciĭ săĭ, demoniĭ, vor fi învinșĭ și redușĭ cu desăvîrșire la neputință. Ariman va fi aruncat

atuncĭ în infern şi aci va fi distrus prin foc. Insuşĭ infernul va fi de asemenea purificat prin foc şi va fi în cele din urmă unit cu împĕrăţia luminei din Ormuz [1].

Acestea sunt credinţele religióse relativ de nemurirea sufletuluĭ şi viaţa viitóre a acelor popóre carĭ aŭ fost, precum se ştie din istorie, maĭ mult sau maĭ puţin în relaţiune cu poporul Iudeŭ. Dar înainte d'a vedea ce credeaŭ Greciĭ şi Romaniĭ în acéstă privinţă este bine să vedem şi credinţele religióse ale acelor popóre, care aŭ avut o înrîurire óre-care asupra ideilor religióse şi filosofice asupra Grecilor şi Romanilor, precum şi vice-versa, după contactul în care s'aŭ aflat uniĭ cu alţiĭ.

Masa populaţiuneĭ dominante în India era formată din tribul Aryas venit din Iran, légănul principal al mareĭ rase indo-europénă.

In poesiile şi legendele vechĭ ale acestor Aryas, adică în cele maĭ vechĭ imne religióse ale lor [2], se vede la tot pasul temerea şi în acelaş timp speranţa despre o viaţă viitóre; dar atât téma cât şi speranţa nu par a avea maĭ nicĭ o influenţă asupra vieţeĭ credincĭoşilor, căcĭ ele sunt înăbuşite de cel maĭ superstiţios cult panteistisc, constând din adorarea şi divinizarea forţelor natureĭ, aşa în cât dreptatea divină de care se teme cel rĕŭ şi pĕcătos, şi speranţa recompenseĭ la care se aştéptă dreptiĭ, carĭ sufer, maĭ nu se cunóşte şi nu se póte pricepe.

Se remarcă cu tóte acestea noţiunea şi credinţa în o călătorie sau pribegire a sufletuluĭ, sau în cerurile superióre unde se crede că ele vor fi îmbrăcate cu un corp subţire şi vor străluci ca nişte stele printre dumneḑeiĭ ete-

[1]) Tóte descrierile privitóre pe un paradis cu plăcerĭ şi desfătărĭ sensuale coprinse în Zend-Avesta, nu datéză de la Zoroastru, nicĭ din epoca Şasaniḑilor, ci sunt întroduse în timpurĭ cu totul posterióre şi anume după apariţiunea Coranuluĭ.

[2]) Ele sunt cunoscute sub numele de Sanhitâs, adică colecţiune de imne a celor d'intâiŭ treĭ Vedas (Ring, Sâman şi Jadiou.

rului, sau în cerurile inferióre, unde se vor nutri prin ḑeul Indra şi vor suferi de fóme şi sete, dorind a se împărtăşi de jertfele ce se aduceaŭ pre pămînt ḑeuluï Jama; sau în fine aci pre pămînt întrând în trupurï de ómenï şi animale şi fiind în totul sub stăpânirea şi puterea Kali, ḑeiţa rĕuluï. Reîntórcerea sau întrarea sufletuluï într'un trup omenesc este considerată de suflete ca o mare fericire, bine înţeles în comparaţiune cu intrarea sau trecerea lor în corpurï de animale.

Sórta maï bună sau maï rea ce aştéptă pe un suflet în vieţele succesive sau pribegirile sale, depinde de la viaţa maï mult sau maï puţin virtuósă ce a avut'o în primul trup omenesc ce a locuit şi de la zelul cu care 'şï a împlinit datoriile sale religióse privitóre pe Cult. Aşa în cât acéstă sórtă este considerată întru cât-va ca o recompensă sau pedépsă.

Când cu timpul în India a început să domnéscă castele sacerdotale, şi în acelaş timp cultul maï mult sau maï puţin idealist al luï Brama începu a înlocui cultul ḑeilor pămînteştï şi al îndumneḑeireï elementelor ceruluï şi ale măreï, atuncï credinţa într'o viaţă viitóre începu a ocupa un loc tot maï deosebit precum se póte vedea din *legile luï Manu* şi din adaosele Bramanice şi Upanichadice ale Vedeï. Atuncï pribegirile sufletelor în corpurile ómenilor de diferite caste şi ale animalelor de diferite speciï începu a fi socotită ca o credinţă generală, cu explicărï diferite asupra pedepselor ce urmaŭ a le suferi în infern. Dupĕ acéstă credinţă pribegirea sufletelor în cerurile inferióre nu putea dura de cât un timp scurt, dupĕ care urmau a reintra ïarăşï în trupurï josnice. Chiar şi sufletele carï intraŭ în cerurile superióre, şi se învredniceaŭ d'a se împreuna cu Brama sau Içvara ḑeul creator, nu puteaŭ a-şï prelungi viaţa peste sfârşitul unuï period de timp determinat, ci trebuia dupĕ sfârşitul acestuï timp să se întórcă şi să între ïarăşï în trupurï grosiere sau josnice.

Pentru a scăpa de acéstă rotire fatală de pribegire şi trecere a sufletelor dintr'un corp în altul şi dintr'o stare în alta, s'a inventat unirea sau ajungerea lor la aşa numitul Brama cel de sus, acelaş tot-d'auna, adică neschimbat, însă deosebit de Brama creatorul şi fără nicĭ un amestec cu creaţiunea şi creaturile. Dar în acelaş timp credinţa era că nu se pot bucura de acest privilegiŭ, şi nu pot ajunge la acest Brama de cât sufletele casteĭ celor luminaţĭ şi ale acelora carĭ aŭ fost în tótă viaţa lor credincioşĭ următorĭ prescrierilor privitóre pe cult. Virtutea maĭ nu era ţinută în sémă.

Ajunse în acest abiz sau sânul acesteĭ pretinse fiinţe absolute, sufletele se absorbeaŭ de ea, fără a se maĭ re-întórce. Acésta era scăparea sau mântuirea cea din urmă, considerată ca starea finală, sau sfârşitul suprem, pe care îl indica tuturor ómenilor ambele învĕţăturĭ ale bramamismuluĭ [1]. Ele compară starea acésta a sufletelor cu un somn profund şi fără vise, un fel de amorţire desăvîrşită (mirvana).

Cu câte-va secole înainte de Iisus Christos o şcólă filosofică indiană voia să suprime cu desăvîrşire credinţa în existenţa acestuĭ Brama etern, care absórbe sufletele, şi chiar a luĭ Brama Creatorul. Ea nu recunoştea altă fiinţă în lume, superióră sufletuluĭ omuluĭ [2]. Vrênd însă a explica starea finală a sufletelor (mirvana), fără a admite existenţa divinităţiĭ în care se contopiaŭ, susţineaŭ, uniĭ că ele trec într'un gol şi isolarea cea maĭ desăvîrşită, unde nu este nicĭ lume, nicĭ Dumnedeŭ, şi acolo sunt condamnate a se mulţumi cu ele înşile ca cum ar fi nişte deĭ, existând aşa sin-

[1]) Acésta era învĕţătura aşa numituluĭ brahmanismuluĭ ortodox, adică a părţilor sale numite Mimansa şi Vedanta.

[2]) Domnul Bunsen în scrierea sa amintită, pag. 156 dice că acéstă direcţiune filosofică indiană nu era cu tot ateistă, căcĭ credea în existenţa sufletelor. D-l Munsen uită că sufletele în care credea că există nu eraŭ de cât sufletele omeneştĭ. S'ar fi potrivit maĭ bine dacă dice că ea nu era cu desĕvîrşire materialistă.

guratice, ĭar alţiĭ că ele se pierd şi se nimicesc. Nu trecu însă mult şi o altă şcólă filosofică indiană numită Joga a venit şi a inaugurat ĭarăşĭ credinţa în absorbirea sufletelor de către Dumneḑeŭ, dând fórte multe descrierĭ, care de care maĭ superstiţióse şi maĭ absurde şi asupra mirvaneĭ. Insă şi acéstă şcólă, nu admitea că se pot împărtăşi de mirvana toţĭ ómeniĭ, ci numaĭ anumite caste, pe când sufletele celor-l-alţĭ indienĭ sunt condamnate la eterna pribegire din trup în trup şi din stare în stare.

Cu puţin înainte de venirea indienilor în contact cu GreciĬ prin cuceririle luĭ Alexandru cel mare, a avut loc o mare prefacere în convigerile şi credinţele lor religióse. Privilegiile castelor aŭ fost atacate şi s'aŭ făcut tóte sforţările să revină la vechia şi adevĕrata credinţa bramanică, cu tendinţa d'a se putea învrednici de mirvana tóte castele sociale şi toţĭ Indieniĭ, saŭ prin sciinţa, saŭ prin practica religiósă, prin zel şi fanatism întru cele privitóre pe cult, saŭ prin virtute, saŭ în fine prin ascetism. Dupĕ acéstă credinţă tot credincĭosul carele în viaţa sa, s'a putut înălţa maĭ pre sus de lucrurile pămînteştĭ, unul ca acesta la mórtea sa este vrednic de Mirvania, trece şi intră în ea. Acésta trecere cu timpul fu numită *trecerea mică*, (hinayana) spre deosebire *de trecerea mare* (mahayana), nesimţirea saŭ amorţirea desăvîrşită, în care credincĭosul se îndumneḑeĭa şi el însuşĭ putea deveni un alt Buda, vrednic d'a mântui pre alţiĭ.

Aceĭ carĭ prin viaţa lor nu s'au putut ridica, spre a putea fi vrednicĭ de a trece în Mirvania mică, de aŭ fost bunĭ, trec în fiinţe bune, ĭar de aŭ fost rĕĭ, trec în finţe rele şi infernale, unde se pedepsesc prin cele maĭ crude pedepse. Tóte aceste pedepse însă pentru credincĭoşĭ aŭ sfîrşit, de şi fórte târḑiŭ; şi nu rĕmân în infern de cât numaĭ necredincĭoşiĭ.

In China înainte de introducerea Budismuluĭ eraŭ douĕ religiunĭ, a luĭ Confuciu şi a luĭ Laotseŭ.

In ambele aceste religiunĭ, una a nobililor și acelor învĕțațĭ, alta a masilor, maĭ nu se străvede o idee clară despre o providență divină care să recompenseze saŭ să pedepséscă sufletele într'o viață viitóre. Acéstă credință cu tot ce o înconjóră și se referă la ea, nu se manifestă de cât prin cultul pe care credincioșiĭ îl aveaŭ către ceĭ morțĭ și către părințiĭ și strămoșiĭ lor adormițĭ maĭ înainte.

De la secolul al III înainte de Christos de când Budismul 'șĭ-a făcut apariția în China și a început a avea mulțime de credincioșĭ, credința în pribegirea sufletelor era între cele maĭ respectate și venerate de Chinezĭ.

Credința în metempsehoză se găsește, dupĕ mărturiile scriitorilor vechĭ și nouĭ și la Gețĭ și Celți [1]). La aceștia acéstă credință era atât o speranță despre o viață maĭ bună, cât și un îndemn către bravurile rĕsboĭnice, care eraŭ socotite maĭ presus de orĭ-ce sciință, pietate și virtute.

Dupĕ vechia credință a Celților orĭ-ce suflet a trebuit ca maĭ întâĭŭ să fie unit cu substanțe saŭ corpurĭ neorganice, dupĕ aceea cu vegetale, în urmă cu animale inferióre și dupĕ aceea cu trup omenesc. Dupĕ aceea el se ridică la o fericire ceréscă, unde se bucură de o viață ca și acésta pămîntéscă, însă numaĭ în plăcerĭ și desfătărĭ și pentru tot d'auna [2]). Insă și în acéstă stare nu este exclusă putința d'a greși și d'a o lua ĭarășĭ d'acapo și a'șĭ face pribegirea sa.

Urme despre credința în metempsehoză se vede și din mitologiile statelor scandinavice și ale Germanilor. Insă acéstă credință aci pórtă un caracter maĭ mult poetic și nu se póte bine distinge. Ideea însă despre un infern este clară. Dar unde, când și care era durata pedepselor, totul este căntat în așa mod, în cât nu se póte preciza aprópe nimic cert.

D.

[1]) Comp. Diod. Sicil. V. 28. Lucian I, 454.
[2]) Comp. Pictit bibl. univ. Geneva 1853 pag. 398 și următ.

CONCILIUL DE LA FLORENŢA

(Vedĭ Biserica Ortodoxă Română No. 7 an. XXII).

Imperatorul Ión Paleologul încetă din viaţă la 13 Octombre 1448 şi tóte silinţele sale pentru înlăturarea pericoluluĭ de care era ameninţată patria sa aŭ fost fără nicĭ un folos. Nădejdea imperatoruluĭ şi a partideĭ sale, că unirea cu Biserica occidentală va hotărâ pe principiĭ Occidentuluĭ să le vie în ajutor se probă ca nefundată; ba ce e şi maĭ mult acéstă nenorocită unire a turburat linişţea din imperiul sĕŭ şi a împărţit atât poporul cât şi pe clericĭ în două partide ostile. Ión Paleologul a sacrificat decĭ ĭubirea supuşilor sĕĭ, linişţea statuluĭ, credinţa strămoşéscă în fine totul, numaĭ ca să pótă mântui rĕmăşiţele imperiuluĭ sĕŭ şi a murit fără să aĭbă cel puţin o rază de speranţă, că dorinţele sale se vor realisa. Este adevĕrat că în aniĭ din urmă aĭ vieţeĭ sale, şi maĭ cu sémă dupĕ învingerea creştinilor la Varna, zelul sĕŭ pentru unire a început să scadă, şi el ar fi părăsit de

mult hotărârile luate la Florenţa, dacă până în sfârşit n'ar fi avut credinţa în ajutorul Occidentuluĭ.

Pe tronul vacant se urcă Constantin XI, fratele luĭ Ión Paleologul. El părea la început că e partisan al uniriĭ de la Florenţa, dar observă în curênd cât de numerósă era partida duşmană uniriĭ, pe când partida curţiĭ se micşora din ce în ce. In capul antiunioniştilor era de astă dată Gregorie Scholarul, discipolul luĭ Marcu de Efes, care apăra ortodoxia Bisericiĭ atât cu cuvîntul cât şi cu scrierea. Pe partea sa era atât poporul, cât şi cea maĭ mare parte a clericilor. Prima greşală a imperatoruluĭ a fost, că el în loc să trécă pe faţă pe partea poporuluĭ, să stingă desbinarea ce exista, să reînvieze curajul cel vechiŭ şi să se prepare de luptă, din contră caută sprijin tot la Papă. El se adreséză luĭ Niculae V, cerêndu-ĭ ajutor şi sfaturĭ, ĭar acesta, conform vechiuluĭ şi jignitoruluĭ mijloc întrebuinţat până acum, trimete la Constantinopole pe un delegat al sĕŭ, Episcopul de Cortona, care să aducă la tăcere pe Scholariul şi partida sa. Numĕrul nemulţumiţilor crescênd şi fiind-că dorinţa tuturor era de a se convoca un noŭ conciliŭ, în care să se limpedéscă situaţia Bisericeĭ, împeratorul se vede nevoit, ca în 1450 să convóce un conciliŭ la Constantinopole. Şedinţele se ţinură în biserica Sf. Sofia şi la acesta luară parte, pe lângă mulţĭ Mitropoliţĭ şi Episcopĭ, şi ceĭ-l-alţĭ treĭ Patriarchiĭ. Hotărârile Conciliuluĭ de la Florenţa a fost înlăturate cu totul ca unele ce conţineaŭ înşălăcĭunĭ ordinare şi tot aşa şi adaosul Filíoque. Patriarchul Gregoriu III e depus şi în locul luĭ a fost ales Atanasiŭ, inimic al uniriĭ. Visarion şi ceĭ-l-alţĭ susţiitorĭ aĭ luĭ aŭ fost declaraţĭ ca trădătorĭ [1]). Se părea acum că victoria este a

[1]) La acest conciliŭ s'a discutat maĭ întâiŭ asupra purcederiĭ Sf. Spirit, recunoscêndu-se credinţa Bisericiĭ orientale. George Gemistu se plânse, că Greciĭ aŭ fost înşălaţĭ de Latinĭ şi că unirea s'a efectuat prin simonie. Patriarchiĭ şi maĭ mulţĭ Mitropoliţĭ arătară părerea lor

ortodoxilor în urma hotărârilor luate de acest conciliŭ. pacea însă nu s'a putut restabili. Imperatorul nu era omul care să îmbrăţişeze cu căldură causa cea dréptă, el nu avea curajul de a face acésta şi de aceea desbinarea se continuă maĭ departe atât în popor cât şi în biserică [1]. Noul Patriarch Athanasie n'a fost în stare ca să pótă resista partideĭ unioniştilor şi niciĭ Imperatorul n'a avut curajul ca să'l confirme în noul post unde îl ridicase Conciliul, ast-fel el se vede silit să abdice. Fostul Patriarch Grigorie e nevoit să părăséscă Constantinopolul şi să se retragă la Roma, unde credea că va putea afla ajutor. Ast-fel scaunul patriarchal devine ĭarăşĭ vacant şi anume în momentele cele maĭ grele prin care trecea imperiul bizantin.

In timpul acesta Constantinopolul devenise din ce în ce maĭ ameninţat din partea Turcilor. Sultanul Mahomet II ardea de dorinţa de a pune capăt imperĭuluĭ bizantin şi de

---

de rěŭ asupra celor întâmplate. Latiniĭ fură acusaţĭ de falşificarea scrierilor părinţilor bisericescĭ. Credinţele eronate ale Latinilor aŭ fost reînprospătate din noŭ în memorie şi condamnate; aşa s'a arătat: că chipurile sfinte la eĭ nu sunt pictate după tipurile primitive; căcĭ întrebuinţéză melodiĭ profane în cântările bisericescĭ; că cer ca preoţiĭ să trăiască în celibat; că se întorc spre rěsărit când se rógă; că întrebuinţéză azimă la cumenicătură; că postesc Sâmbĕta şi mănâncă carne Mercurĭa; că eĭ zugrăvesc pe Dumneḑeŭ-Tatăl cu culorĭ, contra hotărâriĭ Conciliuluĭ al VII-lea ecumenic; când fac semnul cruciĭ încep din partea stângă; că Papa are putere luméscă; că adoréză sculpturile; că permit preoţilor imoralĭ să celebreze serviciul divin; că nu ung îndată cu Sf. Mir pe ceĭ botezaţĭ; că mănâncă animale sufocate etc. etc.

[1]) Conciliul ţinut în 1450 a fost considerat multă vreme ca o invenţiune a orientalilor. De acéstă părere eraŭ atât Hefele cât şi Pitzipios. Acum însă nu maĭ póte fi nicĭ o îndoĭală, din causa urmelor pe care le a lăsat în istorie. Acest eveniment principal a fost comunicat pentru prima óră de Allatius, însă desfigurat prin anachronisme grosolane, prin o mulţime de erorĭ şi de contraḑicerĭ, pentru care cuvînt chiar el, Allatius, consideră acest conciliŭ ca o invenţiune fără gust. Maĭ târḑiŭ însă Patriarchul Dositheĭ de Ierusalim (în Τόμος ἀγάπης, Iaşĭ 1698) publică în o formă maĭ bună aceeaşĭ dare de sémă asupra acestuĭ conciliŭ luată din biblioteca privată a luĭ Constantin Lascaris. Frommann, Kritische Baiträge, pag. 223.

a stabili reşedinţa sa în capitala vechiuluî imperiŭ. Pentru un moment el se mulţumi cu darurile trimise de Constantin XI şi cu câte-va posesiunî pe ţermurile Strymoniuluî şi reînoi vechile tractate, însă preparativele gigantice pe care le făcea tînĕrul Sultan, caracterul luî cel impetuos şi dorinţa, pe care şi o manifesta în orî-ce ocasiune de a cuceri Constantinopolul, tóte acestea probaŭ că pericolul era eminent.

Imperatorul Constantin se hotărâ să céră din noŭ sprijinul Papiî. El trimese o delegaţiune la Niculae V, care să-l róge cu insistenţă ca să intervină pe lângă principiî occidentalî spre a-î veni în ajutor. De astă dată disposiţiunile Papiî nu maî eraŭ aceleaşî de maî înainte. El îşî arâtă amărăcîunea sa înaintea delegaţiuniî acusând pe imperator că atât el cât şi fratele sĕŭ Ioan Paleologul n'aŭ voit să proclame decretul de la Florenţa, şi că numele luî nu este pomenit în liturgiile solemne ţinute în biserica Sf. Sofia. El însuşî, Constantin, ḑice Papa, trebue să vadă, ca nu prin o întârḑiere îndelungată să-l lovéscă aceeaşî pedépsă ce a lovit şi pe fratele sĕŭ. Cu acéstă ocasiune Papa îşî arată întréga sa amărăcîune pentru nereuşita tendinţelor sale şi ale antecesorilor sĕî, şi atribue decadenţa şi pericolul în care se afla Imperiul bizantin tocmaî deconsiderăriî ce a arătat-o Biserica orientală celeî occidentale. El reamintesce că odinióră naţiunea grécă a fost aşa de bogată în ómenî învĕţaţî şi sfinţî şi acum a ajuns cea maî înjosită din tóte. «Mare trebue să fi fost sacrilegiul, care a aţâţat aşa de mult spre mânie pe Dumneḑeul cel bun, ca întréga Grecie, dupĕ cum numaî rĕmâne îndoîală, să o lase în mâînile inimicilor cruceî luî Christos». Şi apoî continuând tot pe acest ton adaogă: «Deja sunt aprópe 500 de anî de când Satan a adus Biserica din Constantinopole la neascultare contra Episcopuluî Romeî. Tratative fără numĕr aŭ avut loc de atuncî, numerose conciliî, delegaţiunî nenumĕ-

rate aŭ fost trimese de o parte şi de alta, până când în fine s'a publicat şi s'a anunţat întregeĭ lumĭ unirea de la Florenţa. De atuncĭ aŭ trecut deja maĭ mulţĭ anĭ şi la Grecĭ decretul de unire a rĕmas nebăgat în sémă şi nicĭ chiar nu s'a arătat vre-o speranţă, că eĭ ar inclina pentru primirea acestuia. Greciĭ nu trebue să crédă, că Papa şi întréga Biserică occidentală aŭ pĭerdut raţiunea, pentru ca să nu pricépă ce sens aŭ avut scusele continuĭ şi întârdierile. Eĭ cunosc acésta, suferă însă, dupĕ exemplul păstoruluĭ etern, care smochinuluĭ celuĭ nefructifer ĭ-a lăsat încă timp de doĭ anĭ pentru ca să producă fructe. Dacă tu împreună cu poporul tĕŭ primescĭ decretul de unire, ne veĭ avea pe noĭ, pe cardinalĭ şi pe întréga Biserică occidentală în tot-d'auna gata pentru tine; refusĭ tu însă acésta, atuncĭ ne silescĭ pe noĭ să facem ceea ce este necesar atât pentru binele vostru, cât şi pentru onórea nóstră» [1]). O altă condiţiune, pe care o maĭ punea Papa era, ca fostul patriarch Grigorie III să fie chemat la Constantinopole şi reintregrat în tóte drepturile sale.

Mulţĭ dintre consilieriĭ Papeĭ eraŭ cu desăvîrşire contra ideiĭ de a se veni în ajutorul Grecilor, eraŭ însă şi alţiĭ, carĭ pentru motivul că uniĭ dintre Grecĭ nu respingeaŭ unirea de la Florenţa, şi considerând şi importanţa istorică bisericéscă a Romeĭ celeĭ noĭ, reminiscenţele sfinte, reliquiile, bisericile şi chiar numele capitaleĭ Imperiuluĭ, care reamintea pe bărbatul acela a le căruĭ merite pentru creştinism eraŭ nepreţuite, pentru aceste tóte eĭ susţineaŭ să li se dea ajutorul cerut. Pe lângă aceste motive se maĭ adăoga şi pericolul de care era ameninţată chiar Italia, în cas când Grecia ar fi fost cucerită de Turcĭ. Aceste consideraţiunĭ a determinat pe Papă ca să trimétă la Constantinopole pe cardinalul Isidor, fostul representant al Bisericiĭ rusescĭ la Flo-

[1]) Pichler, Geschichte der Kirchlichen Trennungen, pag. 400.

renţa, ca prin mijlocirea luĭ să se recunóscă oficial decretul de unire. De câte orĭ Papiĭ încercaseră de a trimete aicĭ delegaţĭ latinĭ pentru acest scop, n'aŭ putut reuşi, de astă dată însă alegerea era bine nimerită, căcĭ Isidor era grec de neam, cunoscea maĭ bine pulsul poporuluĭ şi al cleruluĭ grecesc şi scia în ce mod să procedeze. Afară de acésta Isidor se arătase ca un înfocat apărător al patrieĭ sale şi prin tóte mijlócele căuta, ca pericoluĭ de care era ameninţată să fie înlăturat.

In Noembre 1452 sosi Isidor în Constantinopole, dar fu primit cu răcélă atât de imperator cât şi de ómeniĭ sĕĭ. Imperatorul ĭĭ spuse că el nu póte să siléscă poporul ca să primésca unirea şi îndemnă pe Isidor ca maĭ întâiŭ să caute să atragă pe monachĭ pe partea sa. Acelaşĭ lucru făcu şi el, adunând pe senatorĭ şi consătuindu-se cu dînşiĭ, dar întimpină o oposiţie puternică şi din partea acestora.

In timpul acesta Turciĭ deveniseră din ce în ce maĭ agresivĭ şi Imperatorul căutase în zadar prin făgăduinţĭ şi cadourĭ ca să împiedice încă pentru cât-va timp resboĭul, care de astă dată trebuea să fie decisiv. Prin delegaţiunea cea din urmă, pe care trimis-o luĭ Mohamed II el se exprima ast-fel: «Pentru că nicĭ jurămintele, nicĭ tractatele, nicĭ supunerea nu pot să maĭ asigure pacea, mergĭ maĭ departe cu resboĭul tĕŭ cel fără Dumneḑeŭ. Increderea mea se sprijină numaĭ în Dumneḑeŭ; dacă luĭ ĭĭ va plăcea să îmmoae inima ta, mĕ voiŭ bucura de acéstă schimbare fericită, şi dacă el va preda oraşul în mâĭnile tale, fără murmur mĕ voiŭ supune voinţeĭ sale celeĭ sfinte. Până când însă judecătorul pămîntuluĭ se va pronunţa între mine şi între tine, datoriá mea este să trăesc şi să mor apărând poporul mĕŭ». Respunsul luĭ Mahomed al II-lea lăsa să se înţelégă că el alesese resboĭul. Sultanul era acum pregătit îndeajuns spre a atăca Constantinopolul. El, cu tóte protestările imperatoruluĭ bizantin, construise pe ţermul grecesc, numaĭ la

cincĭ mile departe de Constantinopole, o fortăréță puternică, prin care predomina și marea și uscatul. De acum înainte numaĭ cu multă anevoință ar fi putut intra în Bosfor corăbiĭ dușmane, căcĭ eraŭ amenințate de ghiulelele Turcilor. Atacul contra capitaleĭ a fost amânat până în primăvara anuluĭ viitor, totușĭ o armată puternică a fost triméså să ocupe Morea, pentru ca să slăbéscă forțele fraților Imperatoruluĭ bizantin. Tocmaĭ în acéstă epocă nenorocită, despotul Toma, unul din frațĭ, a fost bucurat saŭ amărât cu nascerea unuĭ fiŭ «cel din urmă moștenitor» dice istoricul Franza, «scânteia ultimă a imperiuluĭ roman».

Vĕdênd imperatorul că Turciĭ sunt așa aprópe de muriĭ Constantinopoluluĭ și că Sultanul nu maĭ voesce cu nicĭ un chip pacea propusă, se decise să priméscă unirea. El scia că pe puterile sale propriĭ nu se putea rezema și ajutor nu 'ĭ putea veni de nicăirĭ de cât din Occident. Isidor observă și el că numaĭ e timp de pĭerdut și se grăbi, ca cel puțin de formă, se proclame unirea cu Biserica latină. In diua de 12 Decembre 1452 se serbă unirea în mod solemn în biserica Sf. Sofia, fiind de față imperatorul, delegatul papal, aprópe 300 clericĭ și o mare mulțime de popor. La acest serviciŭ divin se făcură rugăcĭuni pentru imperator, pentru Papă și pentru fugarul Patriarch Grigorie.

In timpul când se proclama unirea în biserica Sf. Sofia, clerul și poporul, care rĕmăseseră credincĭoșĭ credințeĭ ortodoxe, plecaseră în mare numĕr spre monastirea Pantocrator unde se afla marele apărător al ortodoxieĭ George Scholariu, care acum purta numele de monachul Ghenadie. El nu voi să se arate înaintea mulțimeĭ agitate, se închise în chilia sa, și scrise pe ușa din afară următórele cuvinte: «Sărmanĭ Grecĭ, de ce ațĭ pĭerdut mintea și încrederea în Dumnedeŭ și așteptațĭ ajutor de la Francĭ? De ce voițĭ să îngropațĭ cu orașul care va cădea în curênd și ortodoxia vóstră? Dómne! aĭ milă de mine. Mărturisesc înaintea fețeĭ tale, că sunt

nevinovat de acéstă crimă. Voĭ însă, nenorociţilor, vedeţĭ ce aveţĭ să faceţĭ în închisórea care vĕ amenință. Indrăsniţĭ să aruncaţĭ credinţa părinţilor voştri şi să întórceţĭ nedreptatea asupra vóstră. Eŭ, câtă vreme sufletul meŭ va locui în acest corp, nu te voĭ lepăda nicĭ odată, ortodoxie ĭubită, nicĭ pe tine sfîntă tradiţiune». Aceste cuvinte ale sale avură un resunet fórte mare în inimile mulţimeĭ, căcĭ cu toţiĭ începură să strige: «Nu voim nicĭ un ajutor din partea Latinilor, nu voim unirea». Mulţimea cutreera stradele Constantinopoluluĭ şi peste tot se audea strigătul: «Jos cu azimiţiĭ, nu avem nevoe de eĭ Dumnedeŭ şi Sf. Fecióră ne a mântuit odată de Perşĭ şi de Arabĭ, ne va mântui şi acum de acest Mahomed». Istoricul Ducas, descriind starea sufletéscă a poporuluĭ capitaleĭ din acest timp dice: «Dacă chiar în cel din urmă moment un înger din cer ar fi apărut şi ar fi făgăduit Grecilor scăparea cu condiţiunea uniriĭ, eĭ totuşĭ n'ar fi primit» [1]).

Pe când tóte acestea se petreceaŭ la Constantinopole şi rĕmăşiţele imperiuluĭ bizantin eraŭ ameninţate cu o distrugere sigură, puterile cele marĭ ale Europeĭ, eraŭ unele prea slabe, altele prea îndiferente că să vie în ajutorul Grecilor. Papa Nicolae V 'ĭ acusa, după cum am védut de încăpăţănare şi falşitate şi în loc să întrebuinţeze cel puţin armele Italieĭ în ajutorul lor, el le profetisa sfârşitul, şi onórea sa atârna acum de împlinirea aceste profeţiĭ. Chiar principiĭ din Morea şi insulile grecescĭ arătară o mare răcélă faţă de patria mumă; ĭar colonia Genovesă din Galata intră în tratative cu Sultanul, sperând ca după cucerirea oraşuluĭ să capete şi de la acesta avantagiĭ comerciale. Póte că ar fi fost posibilitatea ca oraşul să fie mântuĭt şi fără ajutorul strĕinilor, dacă ómeniĭ bogaţĭ din Constantinopole ar fi a-

---

[1]) Pichler, Geschichte der Kirchlichen Trennung. pag. 401.

vut maĭ multă ĭubire de patrie şi în loc ca averile lor să le conserve pentru Turcĭ le ar fi pus la disposiţiunea Imperatoruluĭ ca să închirieze mercenarĭ îndeajuns şi să ea tóte măsurile de apărare. Singurul care simţea întréga situaţie şi care cunoscea în de ajuns pericolul era Imperatorul, dar cu tóte că curajul sĕŭ egala acest pericol, forţele sale éraŭ fórte slabe faţă de a le Turcilor.

M. P.

(Va urma).

ULFILA

VIAŢA ŞI DOCTRINA SA.

(Urmare, Vedĭ Biserica Ortodoxă Română No. 7).

Rĕmâne dar dovedit, că Ulfila se îngrijea de aprópe despre creştinarea populaţieĭ de peste Dunăre, şi 'şĭ avea misionariĭ sĕĭ, pe cariĭ numaĭ el iĭ învĕţa, disciplina şi hirotonea şi apoĭ iĭ trimetea în Dacia Traiană, şi acésta, pentru că numaĭ el era recunoscut ca canonic Episcop al tuturor creştinilor Goţĭ. Acum Athanarih, bătut de către Romanĭ s'a refugiat în regatul sĕŭ şi a pornit o a doua persecuţie asupra tuturor creştinilor din Goţia, spre a-şĭ rĕsbuna asupra luĭ Fritigern, ce devenise creştin şi asupra Romanilor şi a-şĭ şterge ruşinea suferită. Acéstă persecuţie a fost cea maĭ crâncenă şi maĭ îngrozitóre. Nenumăraţĭ creştinĭ, locuitorĭ aĭ Dacieĭ Traiane, aŭ primit cununa martirică cu o resignaţiune şi o perzistenţă nedescrisă. Persecuţia începe în partea de jos a Moldoveĭ şi se întinde până şi peste Dunăre. Cu acéstă ocasie a suferit pe la anul 370 şi sf. Sava martirisarea sa, el a fost în cele din urmă înecat cum am vĕdut, în rîul Buzĕŭ (Μουσέον). Din martirologiile greceştĭ şi latineştĭ cunóştem acum un numĕr fórte mare de mar-

tirĭ din acéstă epocă [1]. Să nu uĭtăm ĭarăşĭ, că Biserica Gotă dacă voim s'o enumărăm la vr'o jurisdicţie cădea pe acele timpurĭ în decursul seculuĭ al IV sub jurisdicţia Papeĭ, cu siguranţă până la Dunăre. Apoĭ şi despre Biserica de peste Dunăre, de pe aceste locurĭ din Dacia Traĭană, tot martirologiile latine ne-aŭ conservat materiale maĭ multe despre martirĭ. Nicĭ este posibil să admitem vre-o înrîurire bisericéscă alta, de cât cea a Papeĭ pe atuncĭ asupra Daciilor, pentru că jurisdicţia sa se întindea în tótă peninsula Balcanică, numită şi Europa. Pentru acest cuvînt găsim maĭ mult material pentru noĭ pe acele timpurĭ în Biserica papală. In părţile acestea, maĭ ştim că s'aŭ făcut cele maĭ vechĭ încercărĭ de traducerĭ ale sf. Scripturĭ din limba grécă în cea latină, în Scytia mică a trăit şi un Dionisie Exiguul, numit şi Tracul etc.. etc. Fericitul Ieronim spune în cronicul sĕŭ că la anul 370 Athanaric a ridicat o grozavă persecuţie asupra creştinilor din Dacia Traĭană: «Athanaricus rex Gothorum in Christianos persecutione commota plurimos interfecit, et de propriis sedibus in Romanum solum expulit». Numĕrul creştinilor sporise fórte simţitor, cum am demonstrat, în Dacia Traĭană, prin misionariĭ trimişĭ de Ulfila. Athanarih pornind cu furie acéstă persecuţie asupra creştinilor aŭ fost nevoiţĭ aceştia a se refugia, spre a-şĭ salva viaţa, tot în pămêntul Romanilor. Acésta-ĭ a doua emigrare a Goţilor peste Dunăre. Ulfila în retragerea sa peste Dunăre s'a aşezat cu creştiniĭ sĕĭ în jurul Nicopoluluĭ şi sub Balcanĭ, aceştĭ noĭ emigranţĭ s'aŭ stabilit atât în Mesia cât şi în Tracia. Ulfila, după Socrat şi Sozomen, pare că a fost ortodox, până ce a trecut Dunărea şi a participat la Sinodul

---

[1] Consultă catalogul martirilor extraşĭ din martirologiile: S. Augustin, Lubin, Nicodim, Aghioritul, şi maĭ ales acel din Acta Sanctorum, unde sunt clasificaţĭ pe lunĭ. Să ţinem séma că în Acta Sanctorum sunt publicate până acum numaĭ 10 lunĭ, Noembrie şi Decembre lipsesc. Cercetând acum, stând în Monăstirea Cozia şi vieţele sfinţilor, ediţia de Neamţ, 12 volume, publicate între aniĭ 1807—1815, prin îndemnul şi ajutorul şi bănesc a neuĭtatuluĭ păstor, model între ceĭ Românĭ, Veniamin Costache, declar că n'am găsit nimic ce ne-ar interesa în cestiunea nóstră. Aceste vieţĭ sunt traduse din ruseşte, şi respectiv de date, localităţĭ şi numirĭ sunt fórte pe deasupra, ba de multe orĭ încurcă maĭ mult pe cercetător, pentru că sunt lipsite de orĭ-ce critică istorică.

din Constantinopol la 360. ταύτῃ καὶ Οὔλφίλας ὁ τῶν Γότθων ἐπίσκοπος τότε πρῶτον συνέθετο· τόν γὰρ ἔμπροσθεν χρόνον τήν ἐν Νικαία πίστιν ἠσπάζετο, ἑπόμενος Θεοφίλῳ, ὡς τῶν Γότθων ἐπισκοπος ὤν, τῇ ἐν Νικαία συνόδῳ παρὼν καθυπέγραψε [1]) Sozomen admite ca prin înşelăciune şi corupţie ar fi fost ademenit la acel Sinod de a subscris confesiunea ariană [2]). Auxenţiu îl descrie pe Ulfila ca şi cum ar fi fost arian de la început, tace de acéstă schimbare confesională a luĭ Ulfila. Maĭ drept este a admite că Ulfila a fost la început ortodox, şi apoĭ cu ocasia emigrăreĭ ducêndu-se la Constantinopol a fost ademenit şi póte nevoit de către Impĕratul Valente şi Patriarhul Eudoxiu de a primi arianismul, ca o condiţie spre a i se permite aşeḑarea peste Dunăre, pentru că predomina atuncĭ arianismul. Nu putem şti positiv dacă toţĭ creştiniĭ Goţĭ în emigraţia a doua eraŭ ortodoxĭ saŭ arienĭ, putem însă afirma că trecênd peste Dunăre aŭ devenit şi aceştia de confesiunea semi-ariană precum şi ceĭ refugiaţĭ cu Ulfila la început. Fritigern nevoit de năvălirea Hunilor şi de către cruda persecuţie asupra creştinilor din partea luĭ Athanarih, devine şi el creştin, însă semi-arian şi trece şi el Dunărea cu populaţia sa. Pentru acéstă strămutare a fost trimis Ulfila la Constantinopol de a cere învoire de la împĕrat şi care li s'a dat prin influenţa luĭ Ulfila; dar tot cu condiţie de a îmbrăţişa credinţa Impĕratuluĭ Valente, acésta ne-o spune clar Teodoret [3]). Ast-fel Ulfila primind semi-arianismul l'aŭ urmat şi toţĭ Goţiĭ atât ceĭ din emigrarea întâĭa cât şi ceĭ din a doua, împreună cu Fritigern când s'a retras şi el peste Dunăre. Despre a doua persecuţie de la 370 vorbeşte şi sf. M. Vasilie în epistola sa către Ascholiŭ episcopul de Tesalonic, în care laudă virtuţile martirilor şi în special pe Martirul Sava Gotul [4]). Acéstă persecuţie a durat maĭ mulţĭ anĭ, fiind-că după Ieronim populaţia creştină se refug'ase peste Dunăre la 370 ĭar martiriul luĭ Sava se pune la 372. În tot acest timp dar, creştiniĭ din Dacia Traĭană aŭ stat sub persecuţie.

---

1) Veḑĭ pericopa din Socrat.
2) Veḑĭ pericopa din Sozomen.
3) Veḑĭ pericopa din Teodoret.
4) Veḑĭ Epistola Bisericeĭ din Goţia.

Fericitul Augustin afirmă că creştinii persecutaţi de Athanarih eraŭ ortodoxi. «Nisi forte non est persecutio computanda, quando rex Gothorum in ipsa Gothia persecutus est Cristianos crudelitate mirabili, cum ibi non essent nisi catholici, quorum plurimi martirio coronati sunt sicut a quibusdam fratribus, qui tunc illic pueri fuerant et se ista vidisse incunctanter recordabantur, audivimus [1]. Putem afirma dar acum că după cum Goţii aŭ invadat de trei ori peste Dunăre, întâia dată la 355, când s'a refugiat şi Ulfila, din causa unei persecuţii, la 370—372 a doua persecuţie, când aŭ avut loc a doua emigrare în masă mai mare, tot din causa persecuţiei şi în fine la 375 când a trecut şi Fritigern şi s'a făcut şi creştin arian şi când a avut loc şi a treia persecuţie. Să notăm că între 370 şi 375 Hunii îşi făcuse apariţia în Dacia Traiană şi aŭ contribuit mult şi ei la aceste emigrări.

Pentru ca cititorul să se convingă singur despre adevărul că marea majoritate a martirilor eraŭ dintre vechii colonişti ai Daciei Traiane şi numai puţini dintre Goţi, de şi toţi trec sub numirea comună de martiri Goţi, daŭ aicea o mică listă ce arată origina numelor martirilor:

I) Sf. martiri cu nume latine: 1) Maximmus, Acutionis, Vitus, Acutus, Tobias, Eugenda, Anastasius, Iucundus, Leonis, Ioannis, Gabrielus, Sionius, Bretonianus, Sinerius, Sineretus, Rutilus, Libius, Aeterius, Capitonis, Leonica saŭ Leuncula, Secundus, Sergius, Optatus, Maxima, Syla, Mamyca, Vircus, Evagrius, Bonignus, Christus, Rufus, Patricius, Rufina, Moderata, Romana, Secundus, Florentius, Germinianus, Saturus, Gaianus, Maximus, Quintilianus. Florianus, Quirillus, Quindeus, Crispionius, Aquilinus, Victoris, Valention, Iulius, Martialis, Victorius, Servulus, Quirinus, Iulia, Saturnina, Ninnita, Marcus, Iulius, Ebustus, Rusticus, Silvius, Marcus, Iulius, Feliciana, Felicis, Emilius, Merona, Marina, Rodofia, Magrinus, Secundinus, Eperentius, Cicilia, Vitalis, Rufinus, Evangelus, Agnitus, Marcianus, Domnus, Aurelianus, Acripinus, Secundus, Maximus, Fortunatus Martialis, Secunda, Donata, Bassus, Maximus, Marinus, Iustus, Aemilianus, Dassius, Florus, Laurus, Maximus, Silvanus, Sa-

[1]) De civitate Dei XVIII 52.

binus, Basilla, Gordianus, Lucianus, Valerianus, Plantus Ambutus, Priscus, Crescentis, Faustinus, Martialis, Iannuarius, Marcialis, Pigra, Saturninus, Castus, Primus, Probus. etc... Tóte aceste nume sunt de origină latină, şi puţine latinizate şi susţinem că sunt martirī dintre locuitoriĭ vechilor Daciĭ, din aceĭ Romanĭ orĭ Romanisaţĭ cu cariĭ s'aŭ colonisat Dacia de către Traĭan şi cariĭ pe timpul luĭ Aurelian, din causa năvălireĭ Goţilor şi maĭ în urmă a Hunilor uniĭ aŭ trecut peste Dunăre şi s'aŭ aşeḑat în oraşele de pe malul drept al eĭ, ĭar alţiĭ aŭ suferit martiriul pe teritorul Dacieĭ Traĭane. Toţĭ sunt martirĭ din timpul arianismuluĭ, esceptând numaĭ patru din eĭ cariĭ sunt martirisaţĭ de Bulgarĭ în secolul al IX Multe din aceste numirĭ se întâlnesc până astă-ḑĭ românisate la ginta Română. Este dar de netăgăduit, că nomenclatura sf. martirĭ din secolul al IV şi al V înainte cu secolĭ de creştinarea slavilor şi bulgarilor, ne arată clar vechimea creştinătăţiĭ locuitorilor din Daciĭ.

II). Din contră numirile sf. martirĭ de origina Grécă pură sunt maĭ puţine; dar să citām câte-va şi din acestea: Hermentis, Timotheus, Anastasius, Nichita, Georgius, Antigonus, Ephremus, Basileus, Eugenius. Agathadorus, Nestorie, Irineŭ, Theoprepius, Amfilochius, Alexandru, Zosim, Ciril, Theotim. Dionius, Timotheus, Hesichius etc.

III). Se găsesc însă şi numirĭ de origină strĕină, fie Gotă orĭ Traco-Dacă, ca: Artaxus, Herisus, Ratitis, Tatia, Rogat, Dandus, Danda, Sotrasi. Verca, Batussius, Arpila, Arbela, Hagna, Rhya, Egatrace, Hescous, Sigetza, Suerila, Suimpla, Philga, Baridis, Dada, Calcorus, Sodera, Gotia, Speis, Spirus etc.

Numĕrul martirilor în aceste treĭ persecuţiĭ a trebuit să fie enorm. Nu ni s'a conservat însă, de cât puţine nume, probabil ale acelora ce eraŭ din familiĭ maĭ însemnate Romane saŭ ale unora dintre predicatorĭ orĭ misionarĭ ca Nichita, Sava, Sanzala etc. şi carĭ aŭ putut fi păstrate în memoria rudelor lor şi a creştinilor refugiaţĭ. Numele acestora fie direct orĭ indirect s'aŭ scris şi notat de către vechiĭ martirologiştĭ latinĭ şi grecĭ.

Inmulţindu-se populaţiunea Gotă peste Dunăre şi îngrijindu-se Imperatorul Valente de acésta, a început a-ĭ constrînge şi vexa prin mijlóce administrative. Şefiĭ Goţĭ atuncĭ nevoiţĭ,

căcî îl alungaŭ Huniî din Dacia Traîană, când trece Dunărea şi Athanaric, se pacifică şi se înţeleg între eî de a face causă comună şi resistenţă Imperiuluî Roman, pretindênd pămênturî şi linişte. De aicî se naşte acel rĕsboî fatal între Goţî şi Romanî, când piere în flacărî Impĕratul Valente. Acest fapt avu loc la 378. Inainte de acéstă luptă Ammian istoriseşte că s'ar fi trimes la Valente un preot Christiani ritus presbiter ut ipsi adpellant (XXXI. 12. 8) ca să mijlocéscă pacea dar n'a rĕuşit. Se póte admite că tot Ulfila să fi fost însărcinat şi cu acéstă solie. Dupĕ acéstă victorie a Goţilor asupra Romanilor, eî plécă în mase spre a cuceri Constantinopolul, dar Ascoliŭ îî opreşte la Tesalonic, atuncî se aşéză toţî în provinciile de la suduî Dunăreî. Nu trebue să admitem ca creştiniî, adică Goţiî toţî, precum şi vechiî coloniştî aî luî Traian ar fi părăsit toţî Dacia Traîană, mulţî din eî s'aŭ refugiat în locurî sigure, în munţî, în peşterî şi prin ascundĕturile Carpaţilor, alt-fel nu se explică cum Huniî aŭ primit în aceste locurî sĕmînţa creştinismuluî. Nu cunóscem să se fi trimis Hunilor vre un apostol orî predicator în acest scop, prin urmare Hunilor li s'a semănat creştinismul prin creştiniî existenţî în Dacia Traîană. Cunóştem însă că creştinismul era cunoscut Hunilor. In Dacia Traîană iarăşî avu loc o a treîa persecuţie, cum am pomenit maî sus pe la 375, când aŭ suferit martiriul mulţî creştinî din Dacia şi maî ales ceî de pe malul drept al Dunăreî, cu ocazia retrajereî peste Dunăre şi a luî Athanaric [1]). Dupĕ mórtea oribilă a luî Valente şi suirea pe tron a luî Teodosie, lucrurile îaŭ cu încetul altă faţă. Prin dibăcia împĕratuluî Teodosie, Goţiî se pacifică şi se liniştesc, atât din punct de vedere civil cât şi bisericesc. Teodosie apără credinţa din Niceea şi alungă pe arianî împreună cu Episcopul lor din Constantinopol. Adună un conciliu la 381 şi se condamnă arianismul. Apoî prin nouî disposiţiunî şi legî restrînge drepturile arienilor din Moesia, Macedonia şi Tracia, în cât curênd partida ariană devine neînsemnată. In Occident sub influenţa sf. Amvrosie se convócă un Sinod contra arianilor la Aquilea şi condamnă pe arianî şi se dis-

[1]) Să se consulte Acta Sanctorum şi datele martirisăreî creştinilor pe aceste timpurî.

titue și Episcopiĭ arienĭ Paladiŭ și Secundian. Impĕratul Teodosie maĭ încercă a împăca partidele religióse convocând un sinod la 383, care să fixeze norma credințeĭ, dar nu reuși, din causa cerbicieĭ arienilor. La acest conciliŭ se pare că participă și Ulfila cu puținĭ anĭ înainte de mórtea sa. Iată ce ne spune Auxențiŭ despre Ulfila: «Dupĕ ce Ulfila administră Episcopia sa 40 de anĭ, șapte dincolo de Dunăre și 35 în Imperiul Roman (de sub pólele munților Balcanĭ până în Dunăre și administra și Biserica din Dacia Traiană) merse din ordinul împĕratuluĭ la Constantinopol, la un conciliu; dar aci muri și fu înmormîntat cu multă onóre, de o mare mulțime de coreligionarĭ». Dupĕ ce predomină credința ortodoxă, prin ajutorul Impĕratuluĭ, atuncĭ Teodosiu promulgă acele douĕ legĭ religióse contra arienilor, legea No. II și IV, în codicele Teodosian, prin care interdice orĭ-ce discuțiĭ religióse, una din aceste legĭ este dată la 386, iar alta la 388, tocmaĭ în anul morțeĭ luĭ Ulfila. Din cuprinsul acestor legĭ se vede că arieniĭ eraŭ persecutațĭ și mult mărginițĭ în drepturile lor, și trebue să admitem că Ulfila se duse la Constantinopol și la 388 spre a mijloci la Impĕratul de a îndulci acele legĭ și a convoca un conciliŭ spre a pacifica lucrurile. Ulfila nu reușește a ridica acele legĭ și a provoca convocarea unuĭ Sinod, de aceea bĕtrân acum, obosit de muncă de apróре un secul, vĕdêndu-se și condemnat și disprețuit, perdêndu-șĭ vechiul sĕŭ prestigiu și reputația de maĭ înainte, supărat și întristat móre în Constantinopol, ca și Athanarih, ceva maĭ înainte, și unde a fost înmormîntat cu mare pompă, luând parte la funerariĭ mulțĭ Episcopĭ. Socrat ne spune (V. 23) că chiar atuncĭ s'ar fi ales de succesor luĭ Ulfila un óre-care Selenas, got de origină, dar dupĕ mumă frigian. Acésta însémnă că Goțiĭ intraŭ în căsătorie cu locuitoriĭ Dacĭ, indigenĭ saŭ adușĭ sclavĭ. Ulfila lasă dupĕ el maĭ mulțĭ discipolĭ crescuțĭ și educațĭ de el, ca Auxențiŭ, Selenas și Maximin etc., etc. Socrat ne spune că acest noŭ episcop al Goților maĭ înainte de a-ĭ fi succesor luĭ Ulfila ĭ-a fost secretarul sĕŭ: ὑπογραφεῖ τε γενομένῳ καὶ διαδόχῳ Οὐλφίλα τοῦ παρ αὐτοῖς ἐπισκοπήσαντος—și care ĭ-a fost secretar și succesor luĭ Ulfila ce fusese Episcop la eĭ (Goțĭ) [1].

[1]) Sozomen VII 17.

Ulfila, cât a stat peste Dunăre s'a ocupat cu traducerea sf. Scripturĭ în limba Gotă, care-ĭ monumentul filologic cel maĭ preţios pentru Germanĭ până astă-ḑĭ. Se susţine de criticiĭ Germanĭ că traducerea luĭ Ulfila este de pe textul Grec; dar a consultat şi pe cel latin, apoĭ că limba Gotă este elegantă și frumósă, că literile le-aŭ luat orĭ împrumutat, pe lângă cele vechĭ Germane din dialectul Runic; din limba Grécă maĭ mult. Ast-fel Ulfila nu este un inventator al literilor Germane; ci un combinator, organisator, întroducênd în limba gotă litere grece şi latine unde lipseaŭ cele germane, spre a putea maĭ precis a'şĭ exprima ideile. In tot cazul Ulfila a fost un apostol al Goţilor şi un Episcop al coloniştilor din ambele Daciĭ.

Scris-am acestea în anul mântuireĭ 1898, August 5, în vestita Monastire Cozia, când am împlinit al 60-lea an al vrâsteĭ mele.

Constantin Erbiceanu.

VIAŢA UNUĬ ÎMBUNĂTĂŢIT CĂLUGĂR ROMÂN
IRINARH ROSET.

Vedĭ Biserica Ortodoxă Română, an. XXII, No. 7.

Şi am rămas eŭ sărman, numaĭ cu călugărul şi cu sluga cari iĭ aveam tocmiţĭ cu léfă. Şi întrebasem eŭ pre părintele maĭ înainte de a i se lega limba, stând într'o ḑi de vorbă, ĭ-am ḑis: Cinstite părinte, dacă te veĭ duce sfinţia ta din viaţa acésta, ce să fac eŭ? Nu voiŭ putea şădea singur fără de sfinţia ta în pustia acésta; ĭar el mi-aŭ ḑis: Da ce socoteştĭ să facĭ? Eŭ ĭ-am ḑis: Socotesc să mě duc la Sfîntul Munte, s'aŭ la Patria nóstră la o monastire. Iar el mi-aŭ ḑis: Fiule, eŭ te sfătuesc să nu laşĭ acest sf. Munte că însuşĭ Christos l'aŭ sfinţit arătându-şĭ din parte puterea şi lumina Dumneḑeireĭ sale, şi să nu socoteştĭ că am venit noĭ de voea nóstră aice; ci el ne-aŭ trimis şi pre mine şi pre tine că aşa aŭ bine-voit ca prin noĭ streiniĭ şi săraciĭ să'şĭ arăte Dumneḑeésca sa putere şi se zidéscă sfînta Sa Biserică şi Monastire, să le aducă la starea lor cea din-

tăiŭ, precum aŭ ḑis el, că puterea luĭ întru neputinţă să săvârşeşte şi cele ce sînt cu neputinţă la ómenĭ sînt cu putinţă la Dumneḑeŭ. Iar eŭ ĭarăş am ḑıs către dînsul: Cinstite părinte, eŭ nu am darul sfinţieĭ tale, sfinţia ta aĭ avut dar de la Dumneḑeŭ, că te ĭubea şi te evlavisea creştiniĭ şi să temeá şi să înfricoşa; turciĭ nu îndrăznea să-ţĭ facă rĕŭ vĕḑênd cu ochiĭ lor minunile carĭ le-aŭ făcut Dumneḑeŭ prin sfinţia ta. Iar el aŭ ḑis: Fiule, minunile le-aŭ făcut Dumneḑeŭ nu pentru mine, că eŭ om păcătos sînt; ci pentru acest sfînt loc al sĕŭ, ca să astupe gurile păgânilor şi să-ĭ înfricoşeze să nu ne supere; ci să ne lasă în pace să lucrăm în viea luĭ. Dupĕ aceste cuvinte i s'aŭ legat limba, şi aŭ maĭ trăit 36 de cĭasurĭ ne vorbind nĭmic, apoĭ ş'aŭ dat duhul, şi l'am îngropat precum am ḑis maĭ sus. Şi am rĕmas eŭ plăngênd dupĕ el în tóte ḑilele, că îmĭ aduceam aminte de sfătuirea luĭ, care m'aŭ sfătuit ca să nu las Monastirea Thavoruluĭ şi nu mĕ puteam stăpâni de plâns, până s'aŭ înplinit 40 de ḑile şi de abea mi-aŭ încetat plângerea, şi mĕ gândeam ce să fac, că de voĭu lăsa biserica pustie, zidită numaĭ jumĕtate şi mĕ voĭŭ duce, vor veni turciĭ şi vĕḑênd'o pustie nepăzită de niminea vor răsipi-o, şi să vor pĭerde ostenelele nóstre, cari ne-am ostenit în 16 anĭ şi milosteniele cè am adunat, părintele dintr'o parte şi eŭ dintru alta, cari le-aŭ dat creştiniĭ cu mare rîvnă pentru zidirea bisericiĭ. Şi mi-aŭ ḑis gândul ca să o păzesc până să vor împlini treĭ anĭ şi voĭu desgropa şi pre stariţul şi îĭ voĭu face pomenirea cea obicĭnuită de treĭ anĭ, că până la treĭ anĭ se va cunóşte, de îĭ va fi voea luĭ Dumneḑeŭ să se zidéscă biserica şi monastirea, va trimite pre vre-un om puternic, care va putea să scóţă firman şi să pue banĭ şi să o zidéscă. Iar de nu se va afla nimene până la treĭ anĭ, apoĭ mĕ voĭu duce şi voĭu lăsa-o. Şi aŭ iconomisit Dumneḑeŭ, că până la treĭ anĭ s'aŭ zidit biserica desăvîrşit, că atuncĭ când am pus eŭ gândul acesta care am

ḑis maĭ sus, am întrebat şi pre Arhiereul Nazaretuluĭ ce să fac, şi mi-aŭ ḑis să fac răbdare până va scrie la Patriarhul, că era încă tot în Ţarigrad; nu se întorse-să la Ierusalim. Şi ĭ-aŭ scris că părintele Irinarh aŭ zidit biserica din Thavor pe jumĕtate, şi Turciĭ l'aŭ oprit de zidire, pentru că nu are firman de la împĕratul şi el s'aŭ bolnăvit şi aŭ murit, şi diaconul luĭ aŭ rĕmas singur şi vrea să fugă să lase zidirea bisericiĭ pustie; dar nu să îndură pentru ostenelele lor şi milosteniile carĭ le-aŭ dat creştiniĭ pentru zidirea bisericiĭ, să nu se pĭarḑă în zădar. Că viind Turciĭ şi găsind'o pustie o vor răsipi şi se teme şi de Dumneḑeŭ să nu-l pedepséscă pentru neascultarea luĭ de sfatul Stariţuluĭ şi nerăbdare şi nu ştie ce să facă. Şi s'aŭ bucurat Patriarhul când aŭ auḑit că s'aŭ zidit biserica jumĕtate. Şi aŭ scris către Arhiereul Nazaretuluĭ ca pre mine să mĕ hirotonisésca preut în locul Stariţuluĭ meŭ şi să-mĭ pórte de grijă de tóte cele de nevoe, şi să şĕḑ să o păzăsc, că el cât de curând va scóte firman de la împĕratul şi ne va trimite, şi va scrie şi la epitropiĭ luĭ la Ierusalim să trimiţă meşterĭ şi lucrătorĭ şi banĭ să o săvîrşască. Şi până în douĕ lunĭ de ḑile ne-aŭ trimis firmanul. Iar zidarĭ n'aŭ trimis; că nu aŭ putut să se apuce de lucru în anul acela 1860, pentru turburarea şi vărsarea de sânge ce s'aŭ făcut în muntele Livanuluĭ şi în Damasc. Că s'aŭ sculat uniĭ din Turcĭ fără de ştirea Sultanuluĭ, că îĭ era vrăjmaşĭ şi s'aŭ unit cu Druziĭ şi aŭ prădat şi aŭ răsipit bisericĭ, şi aŭ tăĭat preoţĭ şi creştinĭ 17,000 şi le-aŭ luat averile şi din fetele cele maĭ frumóse aŭ luat róbe 1200 şi le-aŭ turcit şi le-aŭ druzit şi le-aŭ luat loruşĭ muerĭ şi era frică mare în tótă Siria şi Finichia şi Palestina. Şi în anul acela 1860 am şăḑut eŭ numaĭ cu un călugăr şi o slugă în pustia Thavoruluĭ, păḑind biserica şi aşteptam din ḑi în ḑi să ne tae: dar s'aŭ milostivit Dumneḑeŭ şi s'aŭ făcut pace tot într'acelaş an. Că aŭ trimis Sultanul ostaşĭ vitejĭ şi aŭ prins pre începătoriĭ turburăriĭ

și ĭaŭ pĭerdut cu fel de fel de morțĭ și s'aŭ făcut pace. Și așa în anul 1861 aŭ trimis epitropiĭ din Ierusalim vre-o 70 de lucrătorĭ și aŭ dat și banĭ în mâna calfiĭ și aŭ venit la Thavor. Și am tocmit și noĭ din Nazaret 60 de lucrătorĭ și s'aŭ făcut de toțĭ 130 de meșterĭ cu lucrătorĭ, și lucrasem noĭ cu Starițul 40 de ḑile și aŭ lucrat și eĭ 40 de ḑile și aŭ isprăvit zidirea bisericiĭ; dar aŭ lăsat'o netencuită până la alt an, ca să se așeze zidirea și să se usuce bine. Iar în anul 1862 s'aŭ întors Patriarhul din Vizantia la Ierusalim și aŭ adus și catapitézma bisericiĭ din Thavor săpată și poliită cu aur și lespizĭ de marmură și meșterĭ iscusițĭ ca să o tencuĭască și să o pardoséscă. Și aŭ trimis pre meșterĭ înainte cu 40 ḑile ca să o gătéscă. Și el aŭ poruncit la zugravĭ iscusițĭ de aŭ zugrăvit icóne frumóse marĭ și micĭ și aŭ gătit cărțĭ și veșminte și câte era de trebuință și le-aŭ trimis. Și maĭ înainte de praznicul Schimbăriĭ la față cu câte-va ḑile aŭ venit și însușĭ el, Patriarhul Chiril, cu arhimandrițĭ și preoțĭ și diaconĭ. Și s'aŭ adunat și norod până la 500 de prin sate și orașe. Și aŭ slujit Patriarhul cu preoțĭ și diaconĭ în 6 August, și aŭ sfințit biserica și pre mine m'aŭ făcut Arhimandrit. Și am șăḑut eŭ în sfînta Monastire Thavorul pentru dragostea luĭ Christos 20 de anĭ împreună cu duhovnicescul meŭ părinte Arhimandritul Irinarh Roset, pentru ca să-ĭ slujesc la bătrânețile luĭ, că el la tinerețile mele m'aŭ primit și m'aŭ povățuit și m'aŭ făcut monah și diacon. Iar dacă l'am îngropat, și m'aŭ făcut Patriarhul pre mine preot și arhimandrit, ĭam cerut blagoslovenia să mĕ duc la sfîntul Munte spre închinarea sfintelor monastirĭ de acolo. Iar el m'aŭ sfătuit ca se maĭ fac răbdare până va face câte-va chiliĭ și zid împrejurul monastireĭ. Și am maĭ șăḑut încă alțĭ 20 de anĭ pentru Domnul și pentru hatărul Patriarhuluĭ, slujind nu numaĭ sfînta Liturghie; ci și la tóte slujbele cele trebuincĭóse monastireĭ. Apoĭ am îmbătrânit și m'am bolnăvit și n'am maĭ

putut să maĭ întămpin slujbele şi turburările şi grijile monastireştĭ. Iar în câtă vreme aŭ trăit bătrânul făcusem noĭ cincĭ chiliĭ și când ne-am apucat de zidirea bisericiĭ vĕḍênd'o că din vechime aŭ fost de 15 coţĭ și în lung şi în larg, am judecat noĭ să o facem maĭ lungă în lung ca să fie maĭ frumósă, şi am împreunat şi pridvorul eĭ cel vechiŭ, şi l'am făcut tot biserică, cu scop, ca maĭ pre urmă când vom câştiga banĭ de unde-va să-ĭ facem alt pridvor noŭ. Şi aşa s'aŭ zidit de 22 de coţĭ de lungă și de 15 de largă şi spre înălţime jumĕtate, precum am ḍis maĭ sus. Iar dupĕ ce aŭ murit Stariţul şi aŭ luat'o Patriarhuluĭ în stăpânirea sa şi aŭ săvîrșit'o când aŭ vénit să o sfinţască cu câte-va ḍile maĭ înainte de Schimbarea la faţă, aŭ poruncit unuĭ preot într'o ḍi de aŭ făcut sfînta Liturghie, şi mie mi-aŭ ḍis de am făcut colivă și deschiḍênd mormîntul Stariţuluĭ ĭ-aŭ făcut panahidă, şi ĭ-aŭ citit însuşĭ Patriarhul rugăciunea de ertarea păcatelor. Şi aŭ poruncit unor meşterĭ de ĭ-aŭ săpat grópă afară din biserică, la colţul bisericiĭ despre améḍă zi, lângă părete despre apus şi aŭ poruncit de l'aŭ scos din biserică şi l'aŭ pus în grópa carĭ ĭ-aŭ săpat'o. Iar eŭ m'am scărbit că l'aŭ scos, și înţelegênd Patriarhul că m'am scărbit, mĕ mângăe ḍicêndu-mĭ să nu mă scărbesc că el are gând să facă arthică bisericiĭ și va rĕmânea mormîntul Stariţuluĭ în arthică dupre cum să găsesc şi la alte bisericĭ şi monastirĭ ctitoriĭ în arthică îngropaţĭ, pentru că în biserică nu se cuvine a se îngropa morţiĭ. Dar n'aŭ apucat să facă arthica. că l'aŭ scos şi pre el blagoslovitul din scaun. Ci de abea aŭ apucat de aŭ făcut 10 chiliuţĭ micĭ şi un arhondaric mare şi zidul împrejurul mănăstireĭ, apoĭ s'aŭ sculat arhiereiĭ şi cu călugăriĭ luĭ şi l'aŭ silit ca să facă epitropie adevĕrată, nu numaĭ în lipsa Patriarhuluĭ să se chieme epitropĭ; ci şi în fiinţa luĭ, ca să știe şi eĭ ce venit vine şi ce cheltuĭală şi la ce lucrurĭ să cheltueşte pe tot anul în Patriarhia Ierusalimuluĭ. Iar el aŭ ḍis, că în vremea

patriarhilor celor maĭ înainte de mine n'aŭ fost acéstă rânduĭală; nicĭ eŭ nu o voĭu face. Iar eĭ s'aŭ turburat şi aŭ dat jalbă la Sultanul şi l'aŭ rugat ca să-l scóţă din scaun că numaĭ voesc să le fie Kiril Patriarh, că nu se pórtă bine; şi să le dea voe să-şĭ pue alt patriarh, care se va purta cu dreptate. Şi îndată aŭ trîmis Sultanul un vapor cu ostaşĭ înadins şi l'aŭ luat la Ţarigrad, şi l'aŭ primit în curtea sa Constantinidi, boerul cel maĭ bogat din creştinĭ, câ îĭ era prietin şi ĭubit fiŭ de duhovnicie şi avea şi biserică în curtea sa şi acolo aŭ murit. Iar în Ierusalim aŭ făcut Patriarh pre Arhiereul Gazăĭ Procopie, că era molatic şi făcea tóte dupre voea lor. Şi aşa nu s'aŭ maĭ îngrijit nimine să maĭ facă pridvor bisericiĭ în Thavor până în ḑiua de astă-ḑĭ. Că eŭ, fiind că eram tot bolnav, am cerut voe şi m'am mutat în lavra Sfîntuluĭ Sava să mĕ linişteșc cât a vrea Dumneḑeŭ să maĭ trăesc. Şi acum în Thavor rândueşte Patriarhul din Ierusalim igumen pre cine voeşte, şi trăesc fără de frică, că să învoisă Patriarhul Kiril cu Latiniĭ şi ĭ-aŭ îndemnat ca să zidéscă şi eĭ monastirea lor cea răsipită pentru care am pomenit maĭ la începutul cărţiĭ aceştia. Şi s'aŭ dus însuşĭ Patriarhul cu vre-o câţĭ-va călugărĭ latinĭ din Ierusalim la Thavor, şi aŭ pus hotar prin mijlocul munteluĭ în lung spre răsărit şi apus, şi le-aŭ ḑis să stăpânéscă eĭ jumĕtatea munteluĭ despre améḑă zi, unde aŭ fost şi monastirea lor din vechime, şi ortodoxiĭ să stăpânéscă jumĕtatea munteluĭ despre miaḑă nópte, unde aŭ fost monastirea lor cea veche, şi să nu lăsăm să maĭ vie şi alte naţiĭ preste noĭ. Şi aŭ adus latiniĭ firman de la Sultanul, şi aŭ zidit biserică şi monastire, şi locuesc într'ânsa acum tot-déuna ca 15 ómenĭ călugărĭ şi fraţĭ şi slugĭ, şi la monastirea nóstră tot aşa. Şi s'aŭ tăĭat acum pădurea de pre vîrful munteluĭ, şi în locul eĭ aŭ făcut grădinĭ şi viĭ şi pomĭ aŭ sĕdit. Ortodoxiĭ în partea lor şi Franchiĭ în partea lor. Şi acum pădurĭ numaĭ pe cósta munteluĭ despre miaḑă

nópte mai este, iar în cele-l-alte părţĭ ale munteluĭ numaĭ este, şi numaĭ îndrăznesc tâlhariĭ să se maĭ apropie de munte. Şi acum vin închinătorĭ din tot némul şi limbă, o mie şi douĕ miĭ pe an, până şi babele cele neputinciόse, şi să sue cu caiĭ şi cu tot calabalăcul lor în munte şi dorm o nópte şi maĭ multe, cât voesc, şi ascultă sf. Liturghie şi să plimbă pe munte fără de frică şi să duc mulţumiţĭ şi slăvind pre Dumneḑeŭ. Iar maĭ înainte când era muntele pustiŭ şi monastirile răsipite, de abea să ducea o sută saŭ douĕ pe an, carĭ era maĭ tinerĭ şi vitejĭ într'armaţĭ cu arme, şi lăsa caiĭ şi calabalăcul lângă satul acel turcesc, care este lângă munte despre apus, cu numele Daburia, şi să suea în munte pe jos cu armele în spinare şi să închina la monastirile cele răsipite, şi se plimba pe munte un cias, mult douĕ, şi fugea degrabă să nu-ĭ apuce nóptea în munte, şi să pogorea şi dormea lângă sat afară, şi punea şi străjĭ înprejurul lor, ca să nu le fure tâlhariĭ ceva nóptea, dormind eĭ.

Până aicea, am povestit pentru viaţa şi petrecerile, duhovnicesculuĭ nostru, părinteluĭ Arhimandritul Irinarh Roset şi pentru zidirea şi înoirea bisericiĭ şi a monastireĭ din sfîntul munte Thavorul.

Iar acum să povestim şi pentru Darul luĭ Dumneḑeŭ, care locuea întru acest cuvios părinte. El când aŭ petrecut în pustie aceĭ 12 anĭ, să nevoea cu post şi cu umiliciόsă rugăciunĭ, să ruga către Dumneḑeŭ şi către prea curată Maĭca Luĭ, ca să-ĭ dăruiască darul rugăciuniĭ minţiĭ. Şi ĭ-aŭ ascultat Dumneḑeŭ rugăciunile şi ĭ-aŭ dăruit, şi să lucra în inima luĭ neîncetat; dar fόrte să păzea să nu-l înţelégă nimine, numaĭ duhovnicul luĭ ştiea. Iar mie mi-aŭ spus un monah bătrân Focşănén, care vieţuea în pustie într'o pădure aprópe de schitul Dălhăuţ, acela când aŭ auzit de părintele Irinarh patriotul luĭ, că vieţueşte în pustie, aŭ dorit ca să-l vaḑă pre el şi pre nevoinţile luĭ, ca să se folo-

séscă. Şi ducêndu-se la el, l'aŭ rugat să-l priméscă să vieţuiască lângă dînsul. Şi l'aŭ primit şi aŭ şădut vre-o doĭ s'aŭ treĭ anĭ, şi acela l'aŭ cunoscut şi s'aŭ încredinţat cu adevĕrat, că părintele Irinarh are rugăcĭunea minţiĭ. Iar după aceĭ doĭ, treĭ anĭ s'aŭ întors ĭarăş la chilia sa în pustie lângă Dălhăuţ. După aceea trecênd ca 30 de anĭ când am plecat noĭ cu Stariţul la Ierusalim şi am mers lă Focşanĭ să ne scótem paşapórte, ĭată că şi bătrânul acela, monahul Gherasim, venise la târg pentru trebuinţă, şi întălnindu-ne se bucura bătrâniĭ unul de altul că după 30 de anĭ s'aŭ învrednicit să se maĭ vadă. Şi mĕ veseleam, şi eŭ vĕdênd dragostea lor şi am petrecut împreună o di şi o nópte, şi atuncĭ mi-aŭ spus mie în taĭnă bătrânul Gherasim: Să ştiĭ părinţele, că Stariţul tĕŭ ĭaste cu viaţă sfîntă şi are rugăcĭunea minţiĭ; dar nu spune nimăruĭ că fuge, de slava ómenilor, ca să nu cadă în mândrie. Şi audind eŭ, m'am bucurat că am aşa stariţ; dar nu ĭ-am spus, că m'am înştiinţat eŭ de taĭna luĭ, ca să nu-l scărbesc; ci am tăcut până ne-am dus la Ierusalim şi la Nazaret şi am şădut aceĭ şapte anĭ, apoĭ ne-am suit în Thavor precum am spus maĭ sus. Şi şădênd acolo numaĭ noĭ amândoĭ, ĭ-am dis într'o di: Cinstite părinte, mie mi-aŭ spus bătrânul Gherasim că sfinţia ta aĭ rugăcĭunea minţiĭ; ear el mi-aŭ dis: Fiule, cu adevĕrat am avut'o puţină vreme; dar am lăsat'o, căcĭ când am şădut în pustie aceĭ 12 anĭ, mĕ rugam luĭ Dumnedeŭ şi prea curateĭ Maĭceĭ Luĭ, ca să-mĭ dăruĭască şi mie acel sfînt dar, şi şădênd eŭ la rugăcĭnne într'o nópte la miezul nopţiĭ de năprasnă s'aŭ luminat chilia unde şĕdeam şi m'aŭ înpresurat împrejur ca o văpae de foc; dar nu mĕ ardea şi aŭ început în inima mea a striga tare: Dómne Iisuse Christóse, Fiul luĭ Dumnedeŭ, milueşte-mĕ pre mine, pĕcătosul. Iar eŭ m'am înspăĭmântat şi m'am temut, ca nu cum-va să fie înşălăcĭune drăcéscă. Şi a doua di m'am dus la duhovnicul meŭ părintele Iosif, care avea rugăcĭunea minţiĭ

și aŭ făcut și câte-va minunĭ, și m'am mărturisit. Iar el mi-aŭ dat canon, ca să nu dorm culcat pre pat; ci șădênd în scaun să dorm numaĭ un cés în 24 de césurĭ. Și întorcêndu-mĕ la chilia mea m'am ispitit, ca să urmez dupre porunca duhovniculuĭ, și nu am putut, și vĕdênd că nu pot, m'am lăsat de rugăcĭune. Și am încetat noĭ atuncĭ de vorba acésta. Iar maĭ trecênd puțină vreme ĭar l'am întrebat într'o ḑi: Cinstite părinte, da dacă câștigă cine-va rugăcĭunea mințiĭ și o lasă apoĭ; ar dori-o ĭarăși și ar cere-o de la Dumneḑeŭ, nu-ĭ o dă ĭarășĭ? Iar el mi-aŭ ḑis: Ba nu maĭ să voĭască și să o céră, ĭarăș ĭ-o dă. Și îl vedeam de multe orĭ cu ochiĭ plinĭ de lacrimĭ; dar nu maĭ să stăpânea, ca să nu curgă din ochĭ, ca să nu-l înțelégă ómeniĭ, și alte orĭ îl vedeam mișcându-șĭ buzele; ĭar dacă simțea că mĕ uĭt la el îndată înceta din buze, și din cuvîntul luĭ și din vederea mea, care îl vedeam, am cunoscut că o avea el rugăcĭunea și o lucra. Dar mi-aŭ spus mie așa acoperit, ca să rămăĭu eŭ la îndoĭală și să nu maĭ spuĭ și la alțĭ ómenĭ. Iar videniile și prorociile carĭ le-aŭ spus maĭ înainte, cea întăĭ ĭaste care cu treĭ anĭ maĭ înainte aŭ prorocit pentru Mitropolitul Veniamin, că are să lasă scaunul și să se liniștéscă la o mănăstire și s'aŭ înplinit. Al doilea, pentru Patriarhul Ierusalimuluĭ Kiril, că aŭ să-l scóță călugăriĭ luĭ din scaun și s'aŭ înplinit. A treia, pentru un monah Nifon critén, că are să se facă Arhiereŭ în Nazaret și s'aŭ înplinit. Al patrulea, pentru turburarea și vărsarea de sânge ce s'aŭ făcut în muntele Livanuluĭ și în Damasc cu treĭ anĭ maĭ înainte aŭ spus și s'aŭ împlinit. A cincea, cu patru anĭ maĭ înainte de a ne apuca noĭ de zidirea bisericiĭ, aŭ vĕḑut bisericile și a nóstră și a latinilor și monastirile zidite și săvîrșite, și s'aŭ împlinit. Dar tot atuncĭ când aŭ vĕḑut monastirile zidite mi-aŭ spus mie ḑicênd: Fiule, am vĕḑut amândouĕ monastirile săvîrșite, ĭar noĭ amândoĭ ne-am luat haĭnele și ne-am mutat la lavra sfîn-

tuluï Sava. Şi trecênd aceĭ patru anĭ şi sosind anul 1859, ne-am apucat şi am zidit biserica jumĕtate şi s'aŭ bolnăvit şi Stariţul şi aŭ murit şi l'am îngropat în munte şi în biserică dupre cum am spus maĭ sus. Şi mĕ miram eŭ că tóte prorociile câte maĭ înainte le-aŭ spus s'aŭ împlinit; ïar acésta că s'aŭ mutat la Sfîntul Sava nu s'aŭ înplinit, că aicĭ în munte aŭ murit şi l'am îngropat. Iar trecênd cincĭ anĭ dupĕ sfinţirea bisericiĭ mi-aŭ trimis şi mie în Thavor Patriarhul Kiril o filadă dintru acele carĭ le-aŭ alcătuit eĭ şi le-aŭ tipărit în Ierusalim şi le-aŭ dăruit pe unde aŭ voit, care este istoria sfîntuluĭ munte Thavorul, care istoriseşte pentru multe pricinĭ şi întâmplărĭ, ce s'aŭ făcut în Thavor din vechime şi cine şi când aŭ răsipit cetatea şi monasnastirile.

Apoĭ povesteşte şi pentru zidirea şi înoirea bisericiĭ şi a monastiriĭ, că aŭ zidit'o Patriarhul Chiril din temelie şi aŭ săvîrşit'o, şi aŭ venit însuşĭ el cu sinodia luĭ şi aŭ slujit în 6 August şi aŭ sfinţit'o, şi s'aŭ adunat norod ca la 500, şi s'aŭ făcut bucurie şi veselie mare în ḑiua aceea.

Apoĭ pomeneşte şi pentru părintele Irinarh, o pomenire întunecată, ca se nu înţelégă nimenea nicĭ odată, că îĭ schimbă numele din Irinarh, Irinofilos; şi din Arhimandrit îl face monah prost şi din român îl face strĕin. Că ḑice: Iar pre urmă dupĕ sfinţirea bisericiĭ, un monah óre-care cu numele Irinofilos de la lavra sfîntuluĭ Sava s'aŭ suit în muntele Thavoruluĭ şi aŭ petrecut într'o peştere viaţă pusnicéscă 18 anĭ. Iar pentru că aŭ zidit biserica jumĕtate saŭ aŭ făcut alt ceva nimic nu spun; ci tóte ostenelile nóstre cele de 16 anĭ le ascund. Ci noĭ nimic nu ne scărbim de acésta, că cel ce ştie tóte cele ascunse le va arăta în ḑiua arătăriĭ sale, că noĭ pentru dînsul am rîvnit şi ne-am ostenit nu pentru slava ómenilor. Şi când am citit eŭ acea filadă, atuncĭ am înţeles, că eĭ l'aŭ mutat la sfîntul Sava numaĭ cu numele. Iar eŭ singur am voit şi m'am mutat şi cu trupul

şi cu haĭnile, şi i s'aŭ împlinit şi acéstă prorocire. Iar minunile care le-aŭ făcut Dumneḑeŭ prin părintele sînt aceste: Cea întâĭ, o muere din satul acel turcesc anume Daburi, care este chiar lângă munte, auḑind de părintele că citeşte la bolnavĭ şi să fac sănătoşĭ, şi avênd ea un prunc mic la ţîţă şi bolnăvindu-se aprópe de mórte aŭ creḑut că dacă îĭ va ceti părintele se va face sănătos. Şi nefiindu-ĭ bărbatul eĭ acasă s'aŭ furişat de neamurĭ şi megiĭaşĭ şi ş'aŭ luat pruncul în braţă şi s'aŭ suit la vîrful munteluĭ, şi era vreme ca un cias după răsăritul sóreluĭ. Iar părintele se primbla pe margenea munteluĭ despre apus rugându-se luĭ Dumneḑeŭ, şi vĕḑênd pre muere suindu-se singură să mira cum îndrăzneşte de să sue singură unde ḑece bărbaţĭ înarmaţĭ de abea îndrăznesc să se sue în munte de frica tâlharilor. Şi când s'aŭ maĭ apropiat puţin la părintele muerea aŭ început a să ruga să facă milă cu ea şi să citéscă copiluluĭ eĭ, că este bolnav de mórte. Iar părintele aŭ întrebat'o: De unde eştĭ? Iar ea aŭ ḑis: Din satul Daburie. Iar părintele ĭaŭ ḑis că în Daburie nu sînt creştinĭ, ce dar turcă eştĭ tu? Iar ea aŭ ḑis: Turcă cinstite părinte. Iar părintele ĭ-aŭ ḑis: Apoĭ de ce dar viĭ la mine, popă creştin fiind eŭ, dute la popa vostru şi la doftorĭ. Iar ea aŭ ḑis: Nu mĕ duc la niminea alţiĭ, eŭ am venit la Dumneḑeŭ şi la sfinţia ta, şi creḑ că dacă veĭ ceti fiuluĭ meŭ se va face sănătos şi va trăi. Iar părintele vĕḑênd credinţa eĭ saŭ uĭtat înprejur şi aŭ vĕḑut o gaură într'o pĭatră plină cu apă de plóe şi aŭ blagoslovit şi aŭ sfinţit apa şi aŭ luat cu mâna şi aŭ stropit pre copîl şi ĭ-aŭ citit câte-va cuvinte în scurt însemnându-l cu semnul sfinteĭ Crucĭ. Şi aŭ ḑis mueriĭ: Crede luĭ Dumneḑeŭ femee, că fiul tĕŭ de acum îĭ sănătos, mergĭ cu pace. Şi întorcêndu-se turca acasă aŭ asudat pruncul fórte şi l'aŭ priminit şi aŭ început a suge şi s'aŭ făcut sănătos. Iar muma luĭ de bucurie aŭ început a spune la toţĭ şi a lăuda pe părintele. Şi auḑind hogea lor şi maĭ

marii satuluï s'aŭ scârbit, şi viind bărbatul muerii întru aceeaşi ḑi séra la casa sa de unde s'aŭ fost dus, aŭ început hogea şi marii satuluï al ocără, ḑicêndu-ĭ, că voï ca cum nu aţĭ avea nicĭ legĭ nicĭ credinţă, aşa nicĭ o păziţĭ. Iar el neştiind pricina, le ḑice: Ce v'am făcut eŭ vouă de mĕ ocărâţĭ? Iar eĭ ĭ-aŭ ḑis: De ce lăsaţĭ muerile vóstre de se duc la ghéurul acel din munte să citéscă copiilor voştri? Iar el le-aŭ ḑis: Eŭ n'am fost acasă, nu ştiŭ nimic de acésta, ïar dacă-ĭ aşa pricina, las că mâine de diminéţă mĕ duc să-l înpuşc. Şi sculându-se a doua ḑi de diminéţă aŭ luat puşca şi s'aŭ suit în munte, şi mergênd la chilia părintelui aŭ găsit uşa închisă; dar nu încueată şi intrând în chilie aŭ găsit într'un ibric puţin unde-lemn şi într'o traistă puţină făină şi le-aŭ vărsat de necaz şi eşind afară l'aŭ orbit Dumneḑeŭ şi nu vedea cărarea pre care aŭ venit ca să se întórcă acasă, care era ca de o aruncătură de piatră de la chilie şi să ducea până la cărare şi ïar se întorcea la chilie, şi ïar se ducea la cărare şi nu o vedea şi umbla aşa cu puşca în spate ca un eşit din minte. Iar părintele să dusese la marginea munteluï despre răsărit şi să primblase prin pustie rugându-se luï Dumneḑeŭ dupre obiceiul sĕŭ. Şi era ca un cias de când răsărisă sórele, şi acum se întorcea la chilie şi vĕḑênd pre om de departe, ĭ-aŭ ḑis gândul că vrăjmaş ïaste omul acela, pre mine mĕ caută să mĕ omóre. Şi s'aŭ tupilat în nişte tufe ce era acolo şi îl pândea să vaḑă ce vrea se facă. Şi şăḑênd puţin în tufe şi vĕḑêndu-l că numaï să învârteşte împrejur ca un lipsit de minte şi nu apucă într'o parte, aŭ ḑis întru sineş, ïa se mĕ duc la el să vedem ce caută, că nu póte el să-mĭ facă rĕŭ fără de voea luï Dumneḑeŭ. Şi ducêndu-se la el l'aŭ întrebat, de unde eştĭ omule şi pre cine cauţĭ; ïar el aŭ început a se ruga ḑicênd, ïartă-mĕ părinte că ţ'am greşit, am vărsat în chilia ta puţin unde-lemn şi puţină făină de necaz că nu te-am gâsit; dar să nu te scărbeştĭ, că îţĭ voiu

aduce altele de la mine în locul celor ce le-am vărsat. Și ĭată că îțĭ spuĭ adevěrul, că eŭ sînt bărbatul mueriĭ, care aŭ venit erĭ diminéță și aĭ cetit copiluluĭ eĭ, și copilul acum este sănătos, îțĭ mulțemesc omule al luĭ Dumnedeŭ. Dar s'aŭ scărbit popa nostru și maĭ mariĭ satuluĭ și fórte m'aŭ ocărât. Iar eŭ nebunul m'am măniat și am pus în gândul meŭ să viŭ să te înpușc; ĭar Dumnedeŭ n'aŭ voit ca să-țĭ fac rěŭ celuĭ ce mi-aĭ făcut bine; ci m'aŭ pedepsit pre mine cela ce sînt vrednic de pedépsă, că ĭată acum nu věd încotro să apuc. Iar părinteluĭ i s'aŭ făcut milă de el și ĭ-aŭ dis: Cum nu vedĭ ĭubitule, că ochiĭ těĭ sînt sănătoșĭ și nu te dor. Iar el aŭ dis: Nu mě dor părinte; da nu věd. Iar părintele l'aŭ luat de mână și ĭ-aŭ dis: Vino să-țĭ arăt eŭ cărarea, că acum cu darul luĭ Dumnedeŭ veĭ vedea că ț'aĭ cunoscut greșala și te-aĭ pocăit. Și ajungênd la cărare aŭ vědut luminat și aŭ cerut ertăcĭune. Și ĭ-aŭ dis părintele: Dumnedeŭ să te erte, mergĭ cu pace. Și întorcêndu-se la satul sěŭ Daburie, aŭ spus la toțĭ tóte cele ce aŭ pătimit, și să înspăĭmânta Turciĭ și eĭ singurĭ spunea la creștinĭ cum s'aŭ întâmplat pricina, și s'aŭ dus vestea prin tóte satele și orașele și să bucura creștiniĭ.

A doua minune. Aŭ venit vre-o dece țăranĭ turcĭ din satul Aendor, care este un cias de la Thavor, ca să tae lemne, și nu eram noĭ acasă și umblând eĭ prin prejurul chilieĭ nóstre aŭ găsit unul dintr'ânșiĭ un bucal cu unt-de-lemn al nostru ascuns între niște pĭetre și l'aŭ luat și ducêndu-se acasă l'aŭ turnat într'un chĭup al luĭ, care îl avea în casă plin cu unt-de-lemn. Și adunându-se la el în séra aceea prietenĭ și megiașĭ, ca să șadă de vorbă și el le făcea cafea și șădênd eĭ și bând cafea, din năprasnă aŭ plesnit și aŭ crăpat chĭupul cel cu unt-de-lemn întru care pusese untul-de-lemn al nostru de el furat și s'aŭ vărsat untul-de-lemn al luĭ. Și s'aŭ dus vestea și pentru acésta în tóte satele, că eĭ singurĭ spunea și la Turcĭ și la creștinĭ paguba lor.

A treia minune. Aŭ venit vre-o 12 țĕranĭ turcĭ din satul Nain, care este un cias cu depărtare de la Thavor, ca se tae lemne grόse din munte, pentru ca să acopere o casă. Şi era în dreptul uşiĭ bisericiĭ nόstre despre apus ca de 23 de coțĭ departe de ușa bisericiĭ un copăcel lung și drept și gros cât o cofă mare, și avea frundă multă și făcea umbră bună, și ĭubea părintele acel loc și șădea de multe orĭ la umbra luĭ. Şi în ḑiua aceea în care aŭ venit Turciĭ acia după lemne, să întâmplase de era părintele singur în munte șăḑênd în chilie, și când aŭ auḑit glasul țăranilor umblând prin pădure, ș'aŭ luat o carte în mână și aŭ încuiat ușa chilieĭ și s'aŭ dus la copăcelul acela și șădea la umbră și citea pe carte. Şi trecênd turciĭ acia pe la biserica nόstră, care era încă tot răsipită fiind că atuncĭ de curând ne suisem în munte să șădem. Şi vĕḑênd pe părintele ĭaŭ dat bună ḑiua, și vĕḑênd copăcelul că este fόrte bun pentru trebuința lor aŭ ḑis către părintele: Bătrânule, lasă-ne să tăem copacul acesta, că ne este de mare trebuință. Iar părintele le-aŭ ḑis: Tot muntele și tόtă pădurea a vόstră este căutațĭ să găsițĭ altul și acesta mi-l lăsațĭ mie, ca să șeḑ și eŭ la umbră că este lângă biserica nόstră. Iar eĭ l'aŭ lăsat atuncĭ și încunjurând prin pădure aŭ tăeat lemne destule; dar așa lung și drept și gros n'aŭ găsit, de care avea mare nevoe, ca să-l pue grindă deacurmezișul caseĭ. Şi aŭ ḑis între dînșiĭ, de ce să ascultăm noĭ pre ghiaur și să nu tăem copaciul, care ne este de cea mare trebuință. Şi întorcêndu-se la părintele, ĭ-aŭ ḑis: Bătrânule, lasă-ne să tăem copaciul acesta că avem mare nevoe de el, că nu am găsit altul asemenea. Iar părintele cunoscênd pre varvarĭ că aŭ să-l tae și fără de voia luĭ, le-aŭ ḑis: Apoĭ tăeți-l dar, da nu facețĭ bine, și să științĭ că nu vĕ vețĭ bucura de copaciul acesta. Şi sculându-se s'aŭ dus în chilie; ĭar eĭ l'aŭ tăeat, n'aŭ băgat în sémă cuvintele părinteluĭ, și luându-l uniĭ de un capăt și alțiĭ de al doilea capăt și când aŭ în-

ceput a se pogorâ la vale aŭ alunecat și aŭ căḑut cu copaciul preste eĭ și de abea aŭ scăpat de nu ĭ-aŭ omorât. Și ducêndu-l la casa aceea cu mare ostenélă, când l'aŭ pus deacurmezișul caseĭ din părete în părete și aŭ pus și alțĭ copăceĭ maĭ scurțĭ și maĭ subțiirĭ de alungul caseĭ cu unele capete pre păretele caseĭ și cu al doilea capete pre copacĭul părinteluĭ, care l'aŭ numit gisir, în limba lor arăpéscă, adică pod, și despicăturĭ maĭ micĭ și hrésturĭ și rogojinĭ vechĭ aŭ pus, și aŭ început a căra pămênt cu pietre amestecat și a pune de asupra, și s'aŭ suit vre-o șapte, opt țăranĭ de asupra și împrăștia și tocmea pămêntul cu pietrele și îl călca, și cu slobozirea luĭ Dumneḑeŭ s'aŭ scăpătat copaciul părinteluĭ din păreţĭ și aŭ căḑut împreună cu tóte lemnele și pămêntul și pietrele, și țăraniĭ printre ele, și cu mila luĭ Dumneḑeŭ aŭ scăpat și atuncĭ de mórte dar sdrobițĭ și rănițĭ și julițĭ. Și vĕḑênd țăraniĭ acele douĕ primejdiĭ de mórte, care aŭ pătimit din pricina copacĭuluĭ și ș'aŭ adus aminte de cuvîntul părinteluĭ că nu se vor bucura de copacĭu și s'aŭ înfricoșat și aŭ poruncit maĭ mariĭ satuluĭ țăranilor, ca să scóță copacĭul acela afară din șat și să-l lepede și să nu se maĭ înșele cine-va să-l întrebuințeze la vre-un lucru ca să nu pătimescă mórte. Și s'aŭ auḑit și minunea acésta în tóte satele, că spunea Turciĭ tuturor, și creștiniĭ se bucura; ĭar turciĭ se rușina și se temea.

A patra minune. Aŭ venit vre-o ḑece saŭ 12 țăranĭ turcĭ de la un sat ce să numește Cofri-Sabet, ca douĕ ceasurĭ departe de la Thovor spre răsărit. Aceștia aŭ venit cu numele la vînat, ĭar cu lucrul la furat. Iar eŭ și cu părintele ne dusesem la Nazaret să aducem de cele de nevoe pentru mâncare, și am lăsat pe un călugăraș grec, care aŭ șeḑut puțină vreme cu noĭ în Thavor, să păzéscă chilia și i-am lăsat și puțină făină și alt-ceva, ca să aĭbă ce mânca până om veni noĭ. Și în ḑiua în care s'aŭ suit arapiĭ a-

ceia, monahul frământasă făina tótă şi făcusă 15 pâinişóre ca să-ĭ ajungă şapte ḑile, şi le-aŭ pus într'un găvan şi supt pat. După aceea trecênd ca treĭ ciasurĭ aŭ trecut şi sórele de la améḑă spre séră, atuncĭ aŭ venit şi tâlhariĭ, carĭ am ḑis maĭ sus. Iar monahul auḑind glasurile lor aŭ încuiat uşa chilieĭ şi aŭ ascuns cheia şi şădea înaintea uşiĭ şi viind arapiĭ aŭ început a sili pre monah, ca să deschiḑă uşa, iar el n'aŭ voit, atuncĭ l'aŭ apucat unul de o mână şi altul de alta şi altul aŭ scos un cuţit mare şi îl înfricoşă că îl va tăea dacă nu va deschide, iar monahul aŭ întins gâtul şi aŭ ḑis, na!, tăeţi-mĕ că nu deschiḑ. Iar eĭ nu l'aŭ tăeat; ci numaĭ l'aŭ ţinut în mâinile lor până aŭ umblat împrejurul chilieĭ aceĭ 9 tovarăşĭ aĭ lor, şi găsind în păretele chilieĭ o gaură cât putea să între omul aŭ întrat unul dintr'ânşiĭ şi aŭ găsit pâinile supt pat şi dezbrăcând haina de pre el aŭ turnat pâinile şi le-aŭ legat şi aŭ eşit iarăşĭ pe gaură trăgênd şi pâinile şi le-aŭ luat în spate şi s'aŭ întors la ceĭ ce ţinea pe monah şi le-aŭ ḑis, lăsaţi-l acum că am găsit ceea ce căutam. Şi lăsându-l saŭ dus toţĭ că ḑece minute departe la o sternă, care avea puţină apă de plóe şi scoţênd apă aŭ şăḑut să mănânce. Iar monahul dacă l'aŭ lăsat şi s'aŭ dus aŭ întrat în chilie şi căutând pâine n'aŭ găsit nicĭ una şi îndată s'aŭ dus după eĭ şi le-aŭ ḑis: Nu vĕ temeţĭ voĭ de Dumneḑeŭ de mi-aţĭ luat pâinea şi eŭ acum nu maĭ am nicĭ pâine, nicĭ făină, şi voĭ vĕ duceţĭ la casele vóstre şi aveţĭ ce să mâncaţĭ, iar eŭ să mor de fóme aicĭ în pustie? Iar eĭ i-aŭ aruncat două pâinĭ ca la un câne şi i-aŭ ḑis, na! şi ţie partea ta. Şi luând acele două pâinĭ s'aŭ întors temêndu-se să maĭ ḑică ceva. Şi ferbea burgur cu unt-delemn şi mânca câte-va ḑile până am venit noĭ. Iar ţăraniĭ întorcêndu-se la satul lor, când acum maĭ era ca un sfert de cias să ajungă în sat s'aŭ certat între dînşiĭ şi unul din ceĭ doĭ carĭ aŭ ţinut pre monah de mâinĭ aŭ înpuşcat pre frate-sĕŭ, care scosese cuţitul

la monah şi l'aŭ dus mort în sat şi l'aŭ îngropat. Iar preste cel ce aŭ înpuşcat pe frate-sĕŭ aŭ tăbărât frigurile şi l'aŭ muncit un an întreg în tóte ḑilele până ce s'aŭ uscat şi aŭ rămas numaĭ oasele şi pielea. Şi vĕḑênd că nu-ĭ maĭ trece aŭ cunoscut că-ĭ Dumneḑeéscă pedépsa pentru nedreptatea care aŭ făcut monahuluĭ în Thavor. Şi ducêndu-se la Nazaret s'aŭ întâmplat de s'aŭ dus şi părintele în ḑiua aceea la Nazaret. Şi auḑind bolnavul că aŭ venit părintele s'aŭ dus la casa sa unde găzduea şi căḑênd la picióre le luĭ ş'aŭ mărturisit pĕcatul cerênd ertăciune; iar părintele i s'aŭ făcut milă de el şi ĭ-aŭ dat óreş-ce de blagoslovenie şi ĭ-aŭ ḑis să o pórte în cap şi să créḑă, că cu darul luĭ Dumneḑeŭ va fugi bóla de la el. Şi ĭ-aŭ ḑis: Dumneḑeŭ să te erte, mergĭ cu pace.

Dupĕ acele şase videniĭ şi prorociĭ, carĭ maĭ înainte le-aŭ vĕḑut părintele Irinarh şi le-aŭ spus şi s'aŭ înplinit. Şi dupĕ acele patru minunĭ, care am scris maĭ sus, sînt şi aceste douĕ videniĭ, carĭ maĭ înainte de mórtea sfinţieĭ sale cu doĭ anĭ aŭ vĕḑut şi mi-aŭ prorocit mie, că dupĕ mórtea sfinţieĭ sale are să mĕ facă Patriarhul arhimandrit, şi eŭ am să-ĭ scriŭ viaţa sfinţieĭ sale. Şi trecênd dupĕ aceea patru anĭ aŭ venit Patriarhul şi aŭ sfinţit biserica şi m'aŭ făcut arhimandrit. Şi vĕḑênd eŭ că s'aŭ înplinit una dintre acele douĕ prorociĭ, gândeam să mĕ apuc şi eŭ să-ĭ scriŭ viaţa ca să se înplinéscă şi a doua prorocie. Dar vĕḑêndu-mĭ prostimea mea mĕ temeam că nu voĭŭ putea să o alcătuesc bine şi să o scriŭ frumos ca să nu se îngreueze cetitoriĭ şi ascultătoriĭ, şi tot gândeam să mĕ apuc, dar mĕ sfiĭam şi zăboveam. Iar din gură am spus la mulţĭ, din partea duhovnicéscă şi mirenéscă, viaţa şi petrecerea părinteluĭ şi pentru zidirea monastirilor şi minunile, şi toţĭ carĭ auḑea să minuna şi să folosea şi mĕ îndemna ca negreşit să o scriŭ că este minunată şi de folos. Şi aşa fiind îndemnat de mulţĭ am luat îndrăznélă şi m'am apucat. Dar tocmaĭ

acum la bătrâneţe când sînt de 80 de anĭ şi îmĭ tremură mâna şĭ mi-aŭ slăbit vederile şi am scris'o cu multă ostenélă. Dar cunosc eŭ bine că multe greşale am făcut şi în tălcuire şi în scriere. Ci rog cu multă smerenie pre dascăliĭ ceĭ învĕţaţĭ şi iscusiţĭ, partea duhovnicéscă şi mirenéscă, să îndrepteze greşalele mele cu duhul blândeţelor, şi să mĕ erte pre mine prostul, că nu am putut a tălcui şi a scrie maĭ bine de cât aceste, carĭ le puĭ înainte, că măcar de şi sînt ficĭorul preotuluĭ Alexandru din satul Călineştĭ, care este aprópe de oraşul Roman ca două s'aŭ treĭ ciasurĭ; dar am rĕmas sărman de părinţĭ de mic copil şi nu am avut om ca să mĕ dea la învĕţătură, numaĭ din darul luĭ Dumnedeŭ m'am învĕţat puţin óreş-ce de un frate. Apoĭ ajungênd în vârstă de 15 anĭ, m'am dus la monastirea Horaiţa şi m'am făcut monah de părintele Irinarh, ca dóră aşĭ putea amĭ mântui măcar sufletul meŭ, dacă nu sînt vrednic să maĭ povăţuesc şi pe alţiĭ spre mântuire. Şi ĭată că cu ajutorul luĭ Dumnedeŭ s'aŭ împlinit şi aŭ prorocit pentru scrierea vieţiĭ sfinţieĭ sale, care maĭ înainte cu doĭ anĭ de mórtea sa aŭ vĕdut şi mi-aŭ prorocit mie că am să-ĭ o scriŭ eŭ. Şi maĭ sînt încă câte-va pricinĭ şi întâmplărĭ, care ar fi vrednice de scris; dar le maĭ las că m'am bolnăvit maĭ rĕŭ şi numaĭ pot scrie, şi socotesc că destule sînt aceste care le-am scris, că dintru aceste pot să înţelégă cetitoriĭ şi ascultătoriĭ şi să cunóscă pre pom din ródele luĭ. Aceste. Şi să fie numele Domnuluĭ bine-cuvîntat de acum şi până în véc.

Iar eŭ rămăĭ al tuturor părinţilor şi fraţilor meĭ în Christos frate maĭ mic, şi către Dumnedeŭ rugător. Şi rog şi pre dragostea vóstră cetitorilor şi ascultătorilor să vĕ rugaţĭ luĭ Dumnedeŭ şi pentru mine pĕcătosul.

Arhimandritul Nectarie Banul,

Să vĕ maĭ povestesc încă pentru un balaur.

Dupĕ şĕderea nóstră în Thavor, trecênd doĭ saŭ treĭ anĭ,

aŭ venit despre răsărit din lunca Iordanuluĭ un balaur înfricoşat ca de 20 de coţĭ şi maĭ bine de lung, ĭar de gros cât o cofă mare, negru ca corbul numaĭ peptul îĭ era alb ca de treĭ patru palme. Şi s'aŭ suit în capul munteluĭ despre răsărit şi era vremea primavară pre la mijlocul postuluĭ celuĭ mare. Şi era ĭarba verde şi lungă de un cot şi s'aŭ tărât prin ĭarbă pre marginea munteluĭ despre amédăzi, şi aŭ mers în capul munteluĭ despre apus în hindichiul ce ĭaste săpat din vechime înprejurul ziduluĭ cetăţeĭ, şi s'aŭ încuĭbat într'o peşteră mare cam întunecósă ce ĭaste în marginea hindichĭuluĭ despre apus. Şi eşind noĭ amândoĭ cu părintele la plimbare am trecut prin locul acela pe unde s'aŭ tărât bălaurul. Şi vĕdênd părintele urma bălauruluĭ, că era ĭarba pătulită aŭ dis către mine: Diacóne, aice în munte ĭaste un bălaur mare, ĭată urma lui. Iar eŭ am dis, că póte să fi tăeat ţăraniĭ un lemn gros şi l'aŭ tărât pre aicĭ. Iar părintele aŭ dis: Ba nu, că dacă ar fi fost lemn ar fi urma dréptă, ĭar acésta ĭaste cărnită în drépta şi în stânga precum merge şarpele, ĭar pe bălaur nu l'am vĕdut atuncĭ. Şi aŭ şădut tótă vara şi să hrănea cu mieĭ şi cu purceĭ şi cu edĭ, că venea câte o turmă de porcĭ sălbatecĭ pre la uşa peşteriĭ luĭ şi să repezea şi răpea câte un purcel şi-l înghiţea. Şi venea şi păstorĭ cu oĭ şi cu capre adese orĭ, şi tot aşa când trecea pre lângă peşteră să repedea şi răpea câte un ed s'aŭ miel şi îl înghiţea. Şi sosind luna luĭ Octombrie, m'aŭ trimis părintele pre mine la Ierusalim pentru o trebuinţă, şi aŭ rămas singur în munte şi dădese o plóe bună maĭ înainte cu câte-va dile şi crescuse verdeţurile, şi eşind părintele într'o di pre la 11 ciasurĭ să adune verdeţurĭ aŭ ajuns aprópe de peştera bălauruluĭ cât bate puşca şi aŭ vĕdut mişcându-se óreş-ce în peşteră; dar n'aŭ înţeles ce hiară să fi fost, şi s'aŭ întors la chilie şi aŭ petrecut nóptea. Iar diminéţa rădicându-se sórele sus s'aŭ dus să vadă ce hiară să fi fost aceea, şi apropiindu-se la

peşteră încet încet, să uïta şi nu vedea nimic, ïar când aŭ întrat în peşteră l'aŭ vĕḑut grămadă încolătăcit în mijlocul peşteriĭ de un cot şi maĭ bine, ïar cu capul şi pieptul ca cincĭ coţĭ, să suisă deasupra uşiĭ peşteriĭ, şi când aŭ vĕḑut pe părintele că vrea să-l calce aŭ început a sufla şi şuera şi uïtându-se părintele în sus ĭ-a vĕḑut peptul alb de treĭ s'aŭ patru palme, ïar trupul luĭ tot negru. Şi aŭ început à vorbi cu el ḑicêndu-ĭ, tacĭ, tacĭ nu te mânia, că eŭ nu am venit să-ţĭ fac ţie rĕŭ; şi tu să nu-mĭ facĭ mie rĕŭ. Şi s'aŭ întors fugênd cât aŭ putut, ïar bălaurul nu s'aŭ mişcat din locul luĭ şi nu ĭ-aŭ făcut, rĕu, numaĭ de fuga cea repede şi de frică şi de suflarea bălauruluĭ cea veninată l'aŭ durut peptul treĭ ḑile. Iar creştiniĭ din Nazaret ştiind că părintele ïaste singur în munte şi nu sînt eŭ cu el, aŭ venit vre-o câţĭ-va la dînsul în munte spre cercetarea luĭ. Şi le-aŭ spus părintele pentru bălaur. Iar eĭ întorcêndu-se acasă aŭ spus la toţĭ Nazarineniĭ şi auḑind uniĭ dintr'ânşiĭ, care era vânător meşter de puşcă, s'aŭ sfătuit vre-o 10 şi ş'aŭ luat puştile şi s'aŭ suit în munte, ca să le spue părintele unde l'aŭ vĕḑut ca să-l înpuşte. Iar părintele când l'aŭ întrebat le-aŭ ḑis: Ba nu fiilor, să nu-ĭ faceţĭ nicĭ un rĕŭ, că eŭ am făcut pace cu el şi m'am făgăduit să nu-ĭ fac rĕŭ şi ĭ-am ḑis să nu-mĭ facă nicĭ el mie, şi el m'aŭ ascultat şi nu mi-aŭ făcut rĕŭ, nicĭ mie nicĭ altuea cuĭ-va, apoĭ eŭ acum dacă vĕ voïu da vouĕ voe să-l ucideţĭ greşesc înaintea luĭ Dumneḑeŭ şi mĕ fac mincinos şi călcător de pace, care am făcut cu el, că nefiind el vinovat l'am dat la mórte ca cum eŭ însumĭ l'aşĭ ucide. Una acésta, ïar al doilea, mĕ tem şi de voĭ fiiilor ca nu cum-va vĕḑênd el că voiţĭ să-l ucideţĭ să se mânie şi maĭ înainte de a-l ucide voĭ să se răpéză şi să omóre pre cine-va din voĭ, şi să mĕ fac eŭ vinovat morţiĭ vóstre; ci lăsaţi-l că şi el jivină a luĭ Dumneḑeŭ ïaste şi l'aŭ trimis la mine ca să-mĭ dea o spaĭmă bună ca să nu mĕ mândresc că şăḑ în Thavor ca cum aşĭ

face vre-o faptă bună; ci să-mĭ cunosc neputinţa mea. Iar căcĭ aŭ mâncat vre-o câţĭ-va eḑĭ şi mieĭ, aceea cu slobo-ḑirea luĭ Dumneḑeŭ ĭ-aŭ mâncat pentru pĕcatele stăpânilor oilor, şi ca să trăĭască şi el, că precum să grijeşte de noĭ ómeniĭ şi ne hrăneşte, aşa să grijeşte şi de tóte vietăţile şi le rândueşte mâncarea lor. Aceste auḑind vânătoriĭ s'aŭ întors la casele lor. Si viind eŭ de la Ierusalim am trecut pe la Nazaret şi mi-aŭ spus creştiniĭ, că părintele aŭ vĕḑut un bălaur mare în munte, şi ne-am dus să-l înpuşcăm şi nu ne-aŭ lăsat. Şi suindu-mĕ eŭ în munte l'am întrebat, unde l'aŭ vĕḑut ca să mĕ duc şi eŭ să-l vĕḑ. Iar părintele mi-aŭ ḑis: Ba să nu te ducĭ fiule în partea unde este el nicĭ să voeştĭ ca să-l veḑĭ că-ĭ înfricoşată hiară şi mĕ tem să nu-ţĭ facă vre-un rĕŭ, că eŭ de abea am scăpat de el. Lasă'l, că precum ĭ-aŭ poruncit Dumneḑeŭ de aŭ venit aicĭ aşa îĭ va porunci să se ducă şi de aicĭ ne făcênd nicĭ un rĕŭ nimăruĭ. Şi am rĕmas eŭ cu puţină credinţă în inima mea pentru bălaur, că l'aŭ vĕḑut părintele s'aŭ nu. Credeam, că părintele nu spune minciunĭ; dar fiind că nu l'am vĕḑut şi eŭ cu ochiĭ meĭ, avém puţină îndoĭală. Şi aşa trecênd şi tótă ĭarna aceea am ajuns la praznicul Paştilor. Şi era în biserica acea veche răsipită în locul sfîntuluĭ altar un zidişor zidit numaĭ cu pĭetre fără de var în chipul sfinteĭ mese şi deasupra o lespede mare de pĭatră, şi când să ducea creştiniĭ să se închine şi vrea să slujască slujba pre pĭatra aceea cu voea Patriarhuluĭ. Şi am slujit şi noĭ amândoĭ cu Stareţul în ḑiua de Paştĭ pre pĭatra aceea. Iar a doua ḑi de Paşte aŭ ḑis Stariţul: Să mergem fiule la Nazaret să hiritisim pre preuţĭ şi pre creştiniĭ, carĭ îĭ ştim şi ne ştiŭ. Şi ducêndu-ne, am dormit o nópte, ĭar a treĭa ḑi Marţĭ, aŭ ḑis părintele: Să mergem la un sat cu numele Rene, care este de la Nazaret jumĕtate de cias şi maĭ bine, ca să heretisim şi acolo pre preot şi pre creştinĭ. Şi ducêndu-ne când era acum ca un sfert de cias să

întrăm în sat, ìată şi bălaurul să pogorâsă din munte, nu ştiŭ, în ḑiua care ne-am pogorât noĭ s'aŭ maĭ înainte s'aŭ maĭ pe urmă, Dumneḑeŭ ştie, că aŭ încunjurat Nazaretul pre despre améḑă zi şĭ apus şi améḑă nópte ca de un cias de departe de oraş, şi acum trecea la răsărit şi aŭ trecut pre dinaintea nóstră ca 25 de paşĭ de departe de noĭ. Şi avea capul cât un cap de om mare şi ochiĭ marĭ şi roşĭ, şi aşa de repede mergea cum sbóră pasărea şi ţinea capul rîdicat de la pământ ca de şase coţi şi maĭ bine şi să uìta cu ochiĭ în tóte părţile şi l'am vĕḑut bine, şi ne-aŭ vĕḑut şi el bine; dar nu ne-aŭ făcut nicĭ un rĕŭ, şi aşa s'aŭ dus la pustie. Iar eŭ atuncĭ am cunoscut că Dumneḑeŭ l'aŭ trimis ca să trécă pe dinaintea mea să-l vĕḑ şi eŭ şi să nu fiŭ necredincìos cuvintelor părinteluĭ, ca Thoma.

Pentru pumnul cel de apă, care l'aŭ bĕut părintele în vis în mijlocul bisericiĭ, care era răsipită în Thavor, el singur aŭ tălcuit maĭ înainte de mórte, că are să fie zidirea bisericiĭ, el va începe: de nu va săvîrşi şi va muri, şi s'aŭ împlinit.

C. E.

LITERATURĂ TEOLOGICĂ.

I.

Literatura bisericéscă română se îmbogățesce neîncetat. In nenumĕrate rîndurĭ ne-am exprimat în paginile acesteĭ reviste credința în prosperitatea literaturiĭ nóstre bisericeștĭ. Am spus între altele, că facultatea de teologie va servi ca cel maĭ puternic impuls la acésta, cum și numĕrul crescênd al teologilor de pretutindenea. Acesta e un semn bun pentru biserica și țara nóstră, căcĭ se știe ce importanță are o literatură, care nu tinde de cât la realisarea bineluĭ, frumosuluĭ și adevĕruluĭ. In țărĭ culte prin escelență ca Englitera și Germania literatura teologică ține primul loc între diferitele literaturĭ. Și cât de puternice sunt aceste țărĭ și cum ar trebui să servéscă de pildă maĭ cu sémă țărilor micĭ, carĭ nu sunt încă destul de solid întemeĭate. Să venim însă la chestiune. Am înaintea mea maĭ multe lucrărĭ teologice despre care mĕ simț dator față de cititorĭ

să vorbesc.. Promit încă că voiŭ urmări cu cea maĭ mare atenţiune orĭ-ce mişcare şi orĭ-ce producere pe acest teren.

II.

Sfîntul Vasile, Arhiepiscopul Kesarieĭ Kapadochieĭ (329—379), traducere de Iosif Mitropolit Primat. Tipografia cărţilor bisericescĭ, 1898.

Activitatea literară de până acum destul de rodnică a I. P. S. Iosif Gheorghian e cunoscută în deajuns de cititoriĭ noştri. I. P. S. Sa a tradus în românesce Istoria bisericéscă de Eusebiu şi de Sozomen despre care am vorbit de curînd în acéstă revistă, fără să maĭ amintesc pe cele traduse şi tipărite maĭ înainte. Lucrarea maĭ sus citată coprinde 22 de capitole în 472 de paginĭ şi e una din cele maĭ complecte din câte există asupra mareluĭ bărbat al bisericiĭ creştine.

In capitolul I se tratéză despre copilăria şi întâia educaţie a sf. Vasile. După o introducere în care se enumĕră părinţiĭ bisericescĭ însemnaţĭ din vécul al IV, se arată relaţiunile strînse dintre Vasile şi Grigorie de Nazianz, fiind că bunĭ prietenĭ aŭ fost până la sfîrşitul vieţiĭ lor şi părerea autoruluĭ e, că nu pot fi despărţiţĭ nicĭ dupĕ mórte. In sfîrşit dupĕ ce se maĭ vorbesce despre familia luĭ Vasilie şi despre prima sa instrucţie, se vorbesce în general şi despre educaţiunea copiilor în vécul al IV-lea.

In capitolul II-lea se tratéză despre mergerea sf. Vasile la Atena spre a-şĭ continua studiile. Cu acest prilej se vorbesce despre şcolile publice în vécul al IV-lea, despre studenţĭ şi profesorĭ şi despre prietenia dintre Vasile şi Grigorie, supranumiţĭ Oreste şi Pilade.

In capitolul III-lea se arată cum sf. Vasile se lépădă de lume dupĕ întórcerea sa din Atena şi dupĕ ce dă lecţiunĭ

de retorică. In capitolul IV-lea ni se arată cum sf. Vasile s'a retras din lume şi devine legislatorul vieţiĭ monahale împreună cu prietenul sĕŭ Grigorie. In acest capitol se schiţéză şi regulile care aŭ fost date de sf. Vasile şi care aŭ devenit codicele fundamental al vieţiĭ monahale în Orient.

In capitolul V-lea se arată cum sf. Grigorie a fost hirotonit preot, cum sf. Vasile a primit de asemenea preoţia, cum combate prin treĭ scrierĭ pre Eunomiu, un aderent al luĭ Arie şi în sfîrşit cum a fost însărcinat de către episcopul de Cesareea să ţină credincioşilor cuvîntărĭ asupra *«paremiilor»*. In capitolul al VI-lea şi al VII-lea se tratéză despre *Iulian Apostatul*, despre educaţiunea luĭ, despre tendinţele luĭ de a reînvia păgânismul, despre ţinuta luĭ Vasile şi a luĭ Grigorie faţă de Iulian.

In capitolul al VIII-lea, al IX-lea, al X-lea, al XI-lea, al XII-lea şi al XIII-lea se analiséză diferite omiliĭ şi panegirice ţinute de Vasile în diferite ocasiunĭ.

In capitolul XIV, XV şi XVI se vorbesce despre caritatea sf. Vasile în urma mareĭ fómete, care a bântuit Asia mică şi în deosebĭ cetatea Cesareeĭ în anul 368. Se analiséză diferitele sale cuvîntărĭ asupra milosteniеĭ şi se arată deosebita sa dragoste pentru săracĭ. In sfîrşit se vorbesce despre alegerea sa de episcop al Cesareeĭ şi despre întemeerea unuĭ institut de bine-facere pentru săracĭ şi pentru bolnavĭ şi pe care recunoscinţa publică l'a numit *Vasiliana*.

In capitolul XVII, XVIII, XIX şi XX se tratéză despre ţinuta luĭ Vasile faţă de persecuţiunile impĕratuluĭ Valens contra bisericiĭ ortodoxe. Se tratéză despre neînţelegerile dintre biserica orientală şi occidentală şi despre spiritul împăcĭuitor al luĭ Vasile. Se arată încă şi starea de suferinţă în care se afla poporul din causa multor dărĭ şi intervenirea luĭ Vasile în ajutorul lor.

In capitolul XXI şi XXII se analiséză omiliile sf. Vasile

asupra exaimeronuluï saŭ asupra creaţiunilï. Aci se arată sistemul filosofilor păgânï şi vederile creştine. In ultimul capitol XXIII se vorbesce despre bóla şi încetarea din viaţă a sf. Vasile.

Marele bărbat al bisericiï creştine orientale móre în 379 plâns de întréga biserică, plâns până şi de duşmaniï sěï, care 'ĭ lăudaŭ acum virtuţile luï cele marï! «Tótă biserica de orient, ni se spune în acéstă lucrare, a simţit că a perdut pe cea maï vie lumină a sa, pe gloria sa cea maï strălucită, pe predicatorul sěŭ cel maï elocent, pre modelul păstorilor, pe părintele săracilor, pe regulatorul vieţiï monastice» Reproduc aicï un fragment din partea finală a frumosuluï discurs funebru pe care l'a ţinut Grigorie de Nazianz în ḑiua aniversăriï morţiï luï. Iată ce ḑice Grigorie: Veniţĭ acum, o voï toţĭ, preoţĭ şi leviţĭ, odiniórǎ credincĭoşiï sěï tovarăşĭ; voï toţĭ, orĭ-cine veţĭ fi, cetăţenĭ şi streinĭ, uniţi-vě cu mine spre a serba laudele sale: fie-care din voï să spună ce cunósce din virtuţile sale. Episcopĭ, lăudaţĭ pe legislatorul vostru; magistraţĭ, pe oracolul vostru; popor, pe păstorul vostru; oratorĭ, pe dascălul vostru; fecĭóre, pe întroducětorul vostru la mirele; femeĭ, pe călăuzul vostru; pustnicĭ, pe cel ce vě dădea aripĭ; cuvioşĭ, pe judecătorul vostru; suflete simple laudaţĭ pe piosul vostru povăţuitor; ómenĭ de ştiinţă pe cel ce călăuza cercetările vóstre; ferictiţiï veacului pe frîul ce înfrîna patimile vóstre; ómenĭ nenorociţĭ pe îngerul care ve mângâïa; bătrânĭ pe sprijinul vostru; tinerĭ pe cel ce vě iniţia la viéţă; săracĭ pe provedinţa vóstră; bogaţĭ pe împărţitorul milosteniilor vóstre; voï în fine văduve, lăudaţĭ pe protectorul vostru; orfanĭ pe părintele vostru; bolnavĭ pe doctorul vostru; voï care vě bucuraţĭ de sănătate pe amicul care veghia spre a v'o conserva; toţĭ în fine pe acela care s'a făcut tutulor tóte ca pe toţĭ să vě câştige luï Christos».

Sf. Vasile a fost în adevěr unul din ceï maï marï băr-

baţĭ aĭ bisericiĭ luĭ Christos în general şi în deosebĭ al bisericiĭ orientale. El a apărat interesele bisericiĭ cu cea maĭ mare energie posibilă; el a fost cel maĭ mare susţinĕtor al sărăcimeĭ şi al nenorociţilor în general. Nume de mare ĭerarch al bisericiĭ i s'a dat şi cu slavă 'l va purta în decursul tutulor veacurilor.

Scrierea acésta tradusă în românesce de I. P. S. Mitropolit Primat Iosif espune până în cele maĭ micĭ amănunte marile merite ale sf. Vasile pentru biserica luĭ Christos. E una din cele maĭ complecte scrierĭ asupra activităţiĭ sf. Vasile. Pe lângă acésta e alcătuită într'un stil aşa de curgĕtor şi simplu în cât póte fi la disposiţiunea orĭ şi cuĭ. Ne facem o datorie de a o recomanda tutulor cititorilor noştri: ea trebue să facă parte din biblioteteca fie-căruĭ preot, din biblioteca fie căreĭ bisericĭ.

III.

Evangelia dupĕ Ión esplicată de Dr. *Iuliŭ Olariŭ,* Caransebeş, Tipografia diecesană, 1898.

Dl. Dr. Iuliŭ Olariŭ, profesor la Seminariul greco-oriental român din Caraşebeş e unul din cel maĭ muncitorĭ teologĭ aĭ neamuluĭ nostru. Am vorbit altă dată despre scrierile sale în acésta revistă şi atuncĭ când vorbiam despre evangeliile dupĕ Mateiŭ, Marcu şi Luca doriam, ca dl. Olariŭ să termine esplicarea tutulor scrierilor Nouluĭ Testament, căcĭ lucrarea sa va fi de un mare folos nu numaĭ pentru studenţiĭ teologĭ, dar şi pentru întregul cler al bisericiĭ nóstre, Cu acéstă lucrare dl. Olariŭ a complectat esplicarea celor patru evangeliĭ. Orĭ-ce student teolog, orĭ-ce cleric, orĭ-ce creştin va avea la îndămână lucrările d-luĭ Olariŭ, când va întâmpina greutăţĭ în pătrunderea înţelesuluĭ sfintelor cuvinte evangelice. Doresc însă din suflet ca domnia sa să termine cu esplicarae întreguluĭ Nouluĭ Testament, căcĭ e un bărbat

competent. A făcut studiĭ strălucite la facultatea de teologie din Cernăuţĭ şi e şi doctor al aceleĭ facultăţĭ şi pe lângă acésta a fost şi elevul celor maĭ renumiţĭ teologĭ aĭ facultăţiĭ de teologie din Lipsca.

Lucrarea de faţă cuprinde 302 paginĭ şi e tipărită cu mare îngrijire. Dl. Olariŭ deşi e bănăţan, şĭ-a dat tóte silinţele însă ca să-şĭ însuşĭască pe cât posibil limba literară a poporuluĭ român. E o notă fórte bună pentru domnia sa, căcĭ mulţĭ fraţĭ aĭ noştri de peste munţĭ negligéză cu totul acésta. Nu maĭ e permis să se păcătuĭască contra limbiĭ literare ca singurul mijloc puternic al unităţiĭ nóstre culturale

Reproduc aicĭ notele din scurta întroducere a d-luĭ Olariŭ spre a se vedea a cuĭ e a patra evangelie, care e scopul şi caracterul acesteĭ evangeliĭ, carĭ aŭ fost cititoriĭ eĭ, când şi unde s'a compus şi dacă e autentică saŭ nu. Evangelia a patra este scrierea apostoluluĭ Ión. El era fratele luĭ Iacob cel bĕtrân, fiul luĭ Zevedeĭ şi al Salomeĭ, ĭar patria luĭ este Galilea, probabil Betsaida. In tinereţe fusese pescar împreună cu fratele sĕŭ, maĭ apoĭ devine învăţăcelul Botezătoruluĭ şi în urmă al luĭ Iisus (comp. Mat. IV, 18 seqs. Luca V, 10 seqs.). Intre învăţeceiĭ Domnuluĭ el pórtă numele «învăţăcelul, pe care ĭubĭa Domnul», pentru afecţiunea ce avea acesta către el, din care pricină la cina cea de taĭnă şéde în apropierea luĭ, ĭar pe cruce îĭ încredinţéză pe mama sa. Dupĕ înălţarea Mântuitoruluĭ, Ión lucră mult în Ierusalim cu Petru; amândoĭ merg la Samaria spre a împărtăşi credincĭoşilor pe Spiritul Sfînt. Când vine Paul întâĭa óră la Ierusalim dupĕ convertire nu-l află aci; dar 'l întâlnesce altă-dată şi'l numĕră între «stâlpiĭ biserici» (Gal. II, 9). Nu ştim când a părăsit Ión Ierusalimul şi unde a mers. Tradiţia bisericiĭ afirmă, că el a lucrat mult în Asia mică, ce s'a putut întâmpla numaĭ dupĕ ce Paul părăsise aceste ţinuturĭ. Dupĕ un exil în insula Patmos apostolul móre sub împĕratul Traian în vârstă cam de 100 de anĭ.

Scopul evangelieĭ 'l spune autorul: «Acestea s'aŭ scris că să credeţĭ că Iisus e Mesia, fiul luĭ Dumnedeŭ şi credênd într'însul să aveţĭ viéţă în numele luĭ (XX, 31). Alt scop este de a combate pe învăţăceiĭ Botezătoruluĭ, care credeaŭ că acesta e Mesia, nu Iisus; pe docheţĭ, rătăcirile gnostice şi a complecta istoria sinopticilor.

Caracterul acesteĭ scrierĭ 'l arată fórte nimerit *Clement Alexandrianul* care spune, că evangelia e spirituală.

Cititoriĭ sunt creştiniĭ din Efes şi din împrejurimĭ.

Timpul compuneriĭ este dupĕ risipirea Ierusalimuluĭ între aniĭ 80—90 d. Christos. Evangelia s'a scris afară de Palestina, ĭar Ión petrece timpul din urmă al vieţiĭ sale maĭ vîrtos în Efes. Unele manuscrise aŭ postscriptul: «S'a scris grecesce în Efes, 30 de anĭ dupĕ înălţarea Domnuluĭ, sub împĕratul Domiţian. Autenticitatea se dovedesce cu mărturiĭ esterne şi interne. La cele d'intâĭ se numĕră Ignaţie, Policarp, Diognet, Papia, Policrat, Teofil, Canonul muratoric, Irineŭ etc.. Ereticiĭ încă cunosc evangelia: Omiliile clementine, Ofiţii, Basilide, Valentin, Valentinieniĭ, Heracleon, Teodot, Marcion, Tatian etc.. Dovedile interne sunt, că coprinsul evangelieĭ nu contradice altor relatărĭ din veacul întâĭŭ creştinesc. Numaĭ Alogii din motive dogmatice lépădă evangelia atribuind-o luĭ Cerint (contimporan al evángelistuluĭ).

Lucrarea d-luĭ Olariu coprinde tóte datele necesare pentru înţelegerea acesteĭ însemnate evangeliĭ de un caracter cu totul spiritual.

IV.

Compediŭ de Drept bisericesc al biserciĭ ortodoxe, comparativ cu bisericile latină, protestantă etc., şi cu referinţe speciale la legile şi regulamentele bisericiĭ ortodoxe autocefale române de *Vasile Pocitan*, preot, licenţiat în teologie şi absolvent al facultăţiĭ Juridice. Bucureştĭ, 1898.

Iată o lucrare absolut necesară pentru Seminariştiĭ şi

teologiĭ noştri! Până acum în seminariile nóstre superióre se întrebuinţa ca manual didactic: Dreptul canonic al uneĭ sfinte sobornicescĭ şi apostolescĭ bisericĭ de marele Mitropolit al Românilor din Transilvania şi Ungaria *Andreiŭ Baron de Şaguna*.. Lucrarea acésta 'şĭ avea însă neajunsurile eĭ! Fórte erudită, însă întocmită într'o limbă greóe pentru tineriĭ noştri seminariştĭ şi pentru cler în general şi pe lângă acésta prea desvoltată în ceea ce privesce biserica ortodoxă a Românilor de peste munţĭ. S'a maĭ tradus din rusesce în timpul din urmă şi Dreptul bisericesc de *I. S. Berdnicov* de către P. S. Silvestru, Episcopul Huşilor. Şi lucrarea acésta e de o mare importanţă pentru cler în general, fiind-că ne pune în posiţiune de a cunósce în amănunţimĭ organisaţia bisericiĭ rusescĭ. Cu tóte acestea nu póte servi ca un manual didactic fără neajunsurĭ. Lucrarea părinteluĭ Pocitan e sistematic întocmită, într'o limbă uşóră şi corectă. E decĭ un bun manual didactic! In acelaş timp póte servi cu folos fie-căruĭ preot şi creştin. Spun şi pentru fie-care creştin, căcĭ am convingerea că nicăirĭ nu póte fi creştinul maĭ ignorant în ceea ce privesce organisaţia bisericiĭ ca la noĭ. Mi se umple inima de durere, când mĕ gândesc că sunt creştinĭ culţĭ prin escelenţă în cele profane şi ignoranţĭ în tótă puterea cuvîntuluĭ în cele bisericescĭ. Lucrarea părinteluĭ Pocitan înlătură în parte acest mare neajuns. Ea póte servi ca o fórte bună călăuză creştinuluĭ român ortodox în cele ale bisericiĭ.

V.

Cu acest prilej amintesc cu mare bucurie că dl. *Dem. Boroianu*, doctor în filosofie şi licenţiat în teologie, profesor la Seminarul din Iaşĭ are şi domnia sa o mare lucrare canonică gata şi că în curând va apare de sub tipar. Iată cum 'şĭ anunţă dl. Boroianu lucrarea:

«A trecut mult timp şi biserica nóstră n'a putut avea lucrărĭ canonice, care să pue în deplină cunoscinţă pe toţĭ

fiiĭ eĭ despre tóte rînduelile, canónele şi legĭuirile întocmite în cursul timpuluĭ spre a se lumina calea pentru un mers normal bine disciplinat. S'a tipărĭt la 1842 singura colecţiune a canónelor numită *Pidalion* saŭ cârma bisericiĭ. Acel Pidalion a devenit fórte rar. Dar în presinte şi maĭ ales în viitor, când clerul este şi va fi maĭ mult cunoscător de spiritul bisericiĭ, socotim că este neapărată o lucrare canonică călăuzitóre vieţeĭ păstoruluĭ român şi povăţuitóre pentru tot românul în ceea ce se atinge de biserica nóstră naţională.

Pentru acésta am întreprins publicarea uneĭ lucrărĭ canonice de drept bisericesc. Acéstă publicaţiune se deosibesce de tot ce s'a făcut până acum.

Tóte cestiunile canonice sunt înserate alfabetic. Tóte canónele care se raportă la o cestiune saŭ principiu canonic sunt grupate spre înlesnirea tuturor. Fie-care canon şi fiecare grupă de canóne este urmată de interpretarea cuvenită şi de principiile necesare pentru aplicaţiune în viaţă.

Canónele tutor sinódelor ecumenice şi locale şi ale sfinţilor părinţĭ nu sunt pĭerdute nicĭ unul din vedere, ci tóte puse la grupa respectivă pentru înlesnire.

Consistoriile vor avea tot grupat spre aplicarea limpede a orĭ-căreĭ prescripţiunĭ canonice conexată cu tóte canónele. Preotul paroh şi ajutător vor afla dreptarul conduasereĭ lor, spre a nu fi nimenĭ indus în eróre prin necunóscerea legilor bisericescĭ, ĭar laiciĭ ca fiĭ aĭ bisericiĭ vor fi puşĭ în cunoscinţă de legislaţiunea şi drepturile bisericiĭ lor.

Acestea constituesc partea I.

Ca a doua parte urméză principiile regulamentare şi legale întocmite de S-tul Sinod şi de corpurile legiuitóre pentru trebuinţa bisericeĭ.

In partea acésta, pe lângă cele cuprinse în text despre căsătorie, s'a adăogat un complect tabloŭ din Pravila mare, despre tóte gradele de rudenie, în cât orĭ-ce cleric la tre-

buinţă va găsi tot ceea ce este necesar pentru casurile de căsătoriĭ permise şi nepermise de biserică.

După acestea un apendice, tratéză pe scurt despre administraţia din cele-l-alte bisericĭ ortodoxe naţionale.

Lucrarea întrégă va consista aproximativ din 74—80 cóle 8⁰, va fi formată din 2 volume şi va costa pentru abonaţĭ câte 4 leĭ volumul, ĭar pentru ceĭ-l-alţĭ câte 7 leĭ volumul. Preţul cu care se dă abonaţilor este precis costul tiparuluĭ».

Aşteptăm cu mare nerăbdare apariţia acesteĭ importante lucrărĭ spre a reveni.

VI.

Prescurtare din Vieţile sfinţilor dupre mineele, care sunt întrebuinţate prin sfintele bisericĭ din Regatul Românieĭ. Făcută cu cheltuéla unuĭ creştin pentru folosul sufletesc al tutulor creştinilor ortodoxĭ în anul mântuireĭ 1898. Bucureştĭ, Tipografia Gutemberg, Iosif Göbl.

Dl. *Iorgu Dumitrescu*, din comuna Podu-Bărbieruluĭ lângă gara Gherganĭ, Judeţul Dêmboviţa e un român şi creştin demn de moşiĭ şi strămoşiĭ nóştri. Cine nu ştie că tóte monumentele religióse, care sunt presărate peste întregul pămînt al ţăriĭ nóstre nu sunt datorite de cât frumóselor vederĭ şi sentimente creştine? Cine nu ştie că tóte operile de bine-facere din ţara nóstră nu sunt datorite aprópe în întregul lor de cât carităţiĭ creştinescĭ? Eĭ bine, dl. Iorgu Dumitrescu a căutat in viéţa domnieĭ sale să lucreze în aşa chip, în cât să ne amintéscă tipul creştinuluĭ desăvîrşit. Domnia sa a clădit şi a restaurat şépte bisericĭ până acum.

Pe lângă acésta a maĭ retipărit cu a sa cheltuélă lucrarea de maĭ sus în maĭ multe miĭ de esemplare şi a împărţit-o gratuit prin mijlocirea ministeruluĭ Cultelor

și al Instrucțiuneĭ publice. Reproduc aicĭ scurta și frumósa precuvîntare, ce însoțesce acéstă lucrare. Iată ce dice dl. Dumitrescu: «Vĕdênd pe de o parte, că prin casele creștinilor nu se maĭ citesc cărțĭ religióse folositóre sufletuluĭ, ci numaĭ cărțĭ păgubitóre moraleĭ; ĭar pe de alta gândindu-mĕ, ce anume cărțĭ s'ar putea citi maĭ cu plăcere de tineret și maĭ ales de țĕranĭ, carĭ sunt talpa caseĭ strămoșeștĭ; din rîvnă și dragoste către religiunea părinților meĭ, am cules și tipărit cu a mea cheltuélă *Prescurtare din viețile sfinților* de peste tot anul, făcută dupre mineele, care sunt întrebuințate în bisericile din Regatul Român și pe care cărțĭ le voiŭ distribui gratuit creștinilor și în special țĕranilor».

Admir faptele acestuĭ bun român și creștin și rog pe Dumnedeŭ ca pilda luĭ să găsiască și alțĭ imitatorĭ. Poporul nostru va merge de sigur spre un viitor fericit, dacă mulțĭ din mijlocul sĕŭ vor făptui ast-fel. Amintesc că, Majestatea Sa Regele Carol luând cunoștință de faptele D-luĭ Dumitrescu l'a decorat cu «Steaua Românieĭ» în gradul de cavaler.

G....

Sfîntul Sinod al Bisericeĭ nóstre Autocefale Ortodoxă Română a hotărît în sesiunea trecută a anuluĭ 1893, ca cartea simbolică, numită «Mărturisirea Ortodoxă» să se imprime în Tipografia cărţilor Bisericeştĭ. Acéstă lucrare ce cuprinde învĕţătura Ortodoxă s'a editat până acum în româneşte de maĭ mulţĭ cărturarĭ, uniĭ traducênd'o din originalul grecesc, alţiĭ din limba rusască, alţiĭ din greceşte şi latineşte.

In editarea eĭ de până acum s'aŭ observat că multe din textele scripturistice saŭ alterat s'aŭ nu s'aŭ pus după textul Bibliceĭ în întrebuinţare comună la Românĭ. Decĭ pentru cuvîntul că cartea este de cea maĭ mare însemnătate religiósă în tot Ortodoxismul şi care trebue să intre în mâna a tot creştinul ortodox, ba şi în şcóle; pentru aceea s'a hotărît ca să se facă o ediţie sterotipă, traducêndu-se din noŭ de pe originalul grecesc într'o limbă populară şi corectă şi să apară sub numele de ediţia S-tuluĭ Sinod. Dupĕ ce lucrarea s'a terminat de către comisia însărcinată cu traducerea eĭ, St. Sinod s'a pronunţat acum, ca la începutul cărţeĭ să se pună şi o Scrisóre a S-tuluĭ Sinod spre a se şti şi cunóşte de tot creştinul, că acésta şi numaĭ acésta este singura carte autorisată şi care póte fi cetită şi întrebuinţată de ortodoxĭ în lucrărĭ şi scrierĭ religióse. Traducĕtoriĭ însă însărcinaţĭ de către S-tul Sinod s'aŭ cugetat că ar fi bine să se facă şi o descriere istorică a cărţeĭ, în care scop reposatul Episcop de Rîmnic Noul-Severin, P. S. Ghe-

nadie Enăceanu, a şi scris o expunere istorică asupra Mărturisireĭ Ortodoxă şi a şi presentat'o S-tuluĭ Sinod spre a se imprima ca prefaţă. Dar fiind-că acéstă lucrare este curat literară şi nu face parte din conţinutul cărţeĭ, Sf. Sinod a judecat maĭ potrivit de a se pune la începutul Mărturisireĭ Ortodoxă Scrisórea sinodală spre a-ĭ mări însămnătatea, hotărînd tot odată ca istoricul cărţeĭ lucrat de reposatul Episcop Ghenadie să se imprime în Revista S-tuluĭ Sinod «Biserica Ortodoxă Română», lucru ce se şi face acum, pentru cunoştinţa ĭubitorilor de ştiinţă. Acéstă carte, «Mărturisirea Ortodoxă», are o însemnătate particulară pentru noĭ Româniĭ, întâĭŭ, pentru că compuitorul eĭ din început a fost un Român, Petru Movilă, apoĭ că s'a primit acéstă lucrare întăritura într'un Sinod local ţinut în Iaşĭ—Ţară Românéscă, şi însfârşit pentru că se dovedeşte că noĭ Româniĭ prin vécul al XVII-lea eram centrul Ortodoxismuluĭ şi sprijinitoriĭ credinţeĭ Ortodoxă de pretutindenĭ, atât moraliceşte cât şi materialiceşte.

Cartea «Mărturisirea Ortodoxă» are caracter simbolic, se cuvine însă să nu uităm că aŭ maĭ fost şi maĭ înainte şi maĭ pe urmă de acésta şi alte scrierĭ cu acest caracter în Biserica Ortodoxă, dar acésta s'a primit a sta înaintea tuturor celor-l-alte, pentru că este şi maĭ complectă şi maĭ potrivită de a fi pricepută de orĭ-cine, fiind scrisă simplu şi lămurit.

Iată acum şi numirile celor-l-alte cărţĭ simbolice din Biserica Ortodoxă:

I) A prea înţăleptuluĭ şi prea cinstituluĭ Domn Ghenadie Scholarul, Patriarhul Constantinopoluluĭ Romeĭ Nouă, Mărturisirea rostită pentru drépta şi ne'ntinata credinţă a creştinilor către Agarenĭ. Căcĭ întrebat de Sultanul Amira Mehmet, ce credeţĭ voĭ creştiniĭ? El a rĕspuns ast-fel [1].

[1] Urméză Mărturisirea credinţeĭ Ortodoxe de către Patriarhul Ghenadie. Vedĭ Monumenta Fidei Ecclesiae Orientalis de Ernestus Iulius Kimmel. Vol. I; pag. 11, textul original în greceşte.

II) Payâza Ortodoxieĭ saŭ apărarea şi dovedirea împrotiva celor ce clivitesc Biserica Rĕsărituluĭ, cugetând ereticeşte în cele despre Dumneḑeŭ şi Dumneḑeeştĭ, dupre cum rĕŭ cugetă eĭ însăşĭ, adică Calviniĭ. Compusă de Sinodul local ţinut în Ierusalim pe timpul luĭ Dositeĭŭ Patriarhul Ierusalimuluĭ [1]).

III) Mărturisirea Bisericeĭ Ortodoxă şi apostolice a Rĕsărituluĭ, scrisă în scurt de către Mitrofan Critopol Ieromonahul şi Protosinghelul Patriarhicesc [2]).

IV) Expunerea doctrineĭ Bisericeĭ Ortodoxă cu deosebirile ce se întâlnesc în alte Biserici creştine [3]).

Din tóte aceste cărţĭ simbolice de mare valóre teologică, numaĭ Mărturisirea Ortodoxă şi Expunerea credinţeĭ sînt traduse în Româneşte. Cea întâĭa, îndată după aprobarea eĭ, cea a doŭa de către Inalt Prea Sfinţia Sa Mitropolitul Primat al Românieĭ D. D. Iosif Gheorghian.

Iată acum atât procesul-verbal al Comisiuneĭ Sf. Sinod ce ne arată modul cum aŭ procedat comisiunea la traducerea din noŭ a cărţeĭ, cât şi istoricul cărţeĭ «Mărturisirea Ortodoxă»:

PROCES-VERBAL.

Sfîntul Sinod al sfinteĭ Bisericĭ ortodoxe române, în şedinţa de la Noembrie 24, anul 1893, a luat hotărîrea, ca cartea, intitulată «Mărturisirea ortodoxă», să fie de acum proprietate a sfîntuluĭ Sinod. Pentru a se ajunge la acest ţel, s'a hotărît, ca cartea să fie din noŭ tâlmăcită de pre textul grec, şi asemĕnat trebuinţelor să se tipărésca tot-d'a-una în tipografia cărţilor biserıceştĭ. O comisiune, compusă din P. P. S. S. Ghenadie, Episcop de Rîmnic, Silvestru, Episcop de Huşĭ, şi Gherasim Piteşténu, loco-ţiitor pe atuncĭ al Eparhieĭ Argeşuluĭ, a fost alésă pentru aducerea la îndeplinirea acesteĭ hotărîrĭ. Comisiunea, în şedinţa de la 3

[1]) Opul citat, vol. I, pag. 325, textul original în greceşte.
[2]) Opera citată; vol. II, pag. 9; textul original în greceşte.
[3]) M. W. Guettee; textul original este în limba francesă.

Decembrie anul 1893, s'a constituit sub preşedinţia P. S. Ghenadie, după care apoĭ a desbătut condiţiunile pentru aducerea la îndeplinire a votuluĭ sfîntuluĭ Sinod, când s'aŭ primit următórele norme de lucru:

I. Cartea se va traduce numaĭ de pe textul grec, avêndu-se de normă textul de la 1699, ediţiunea de Snagov a luĭ Antim Ivirénu, în alăturare cu texturile grece, următóre acestuĭa.

II. Texturile biblice, întrebuinţate în carte, se vor lua dupre textul septuagintei, normativ în Biserica ortodoxă; şi anume, pentru noul Testament ediţiunea de Neamţ a luĭ Gherontie şi Grigorie din 1818, ĭar pentru cel vechĭŭ biblia de la 1688, numită «biblia luĭ Şerban», bine înţelegêndu-se, că textul grec al septuagintei va fi tot-d'auna hotărîtor în micele deosebirĭ.

III. Limba cărţeĭ va fi numaĭ aceea a cărţilor vechĭ a ritualuluĭ român, avêndu-se o deosebită îngrijire pentru înlăturarea novismelor, furişate astă-ḑĭ în literatura nóstră, şi care aŭ zdruncinat graĭul poporuluĭ român de pe vechile luĭ temeliĭ istorice.

IV. Insăşĭ tipărirea cărţeĭ trebueşte să se facă în marginile regulelor estetice şi ale cerinţelor pedagogice. Să se caute, ca citatele biblice, ale sfinţilor părinţĭ, definiţiunile şi însuşĭ textul cărţeĭ să se tipărescă cu litere deosebite, şi apoĭ tóte felurile de litere, întrebuinţate la tipărire, să fie maşcate şi uşóre de citit, ca să nu obosescă ochĭul cititoruluĭ, şi nicĭ să aducă vătămare ochilor, încă fragedĭ aĭ copiilor.

Hotărîte fiind normele de maĭ sus, Comisiunea a pus P. S. Ghenadie, Episcop de Rîmnic, însărcinarea, de a aduce la îndeplinire votul sfîntuluĭ Sinod, în ce priveşte traducerea cărţeĭ, în marginile normelor, aşeḑate maĭ sus, şi după sĕvîrşirea lucrăreĭ a o supune cercetărilor comisiuneĭ.

Inştiinţată comisiunea de către P. S. Ghenadie, că a sĕvîrşit lucrarea ce i s'a încredinţat în şedinţa de la 3 Decembrie anul încetat, adecă s'a făcut traducerea cărţeĭ, membriĭ eĭ s'aŭ întrunit pentru cercetarea lucrăreĭ la reşedinţa episcopală din R.-Vâlcea, şi aŭ ţinut şedinţe ḑilnice de la 27 August 1894 până la 5 Septembrie acelaşĭ an, când s'a comparat traducerea cu texturile originale, şi s'a găsit,

că ea corespunde prescripţiilor comisiuneĭ, aşeḑate în şedinţa de la 3 Decembrie 1893.

După acestea, comisiunea a întors luarea aminte asupra istoriculuĭ cărţeĭ, lucrat de P. S. traducĕtor, şi a aprobat şi acéstă lucrare, hotărînd, ca el să se pună nemijlocit după acest proces-verbal, şi înaintea gramatelor patriarhale, care în texturile originale însoţesc textul cărţeĭ.

In sfîrşit comisiunea a primit în unanimitate aşeḑarea pentru tipar a materiilor aşa, cum ele se vĕd înşirate în carte, şi a hotărît, ca aducêndu-se acestea la cunoştinţa sfîntuluĭ Sinod, să se mijlocéscă punerea cărţeĭ sub tipar, când trebueşte a se hotărî şi numĕrul exemplarilor, în care urméză a fi tipărită cartea în întâĭa eĭ ediţiune.

Acest proces-verbal cu arătarea tuturor hotărîrilor comisiuneĭ din maĭ multe şedinţe s'a încheĭat în şedinţa sa cea de pre urmă, care şi-a avut locul la 5 Septembrie 1894.

Preşedinte, *Ghenadie al Rîmniculuĭ*

Membriĭ { *Silvestru al Huşilor.* *Gherasim al Argeşuluĭ.*

ISTORIA „MĂRTURISIREĬ ORTODOXE".

Insemnătatea dogmatică a acesteĭ cărţĭ, şi deosebirile, ce cu uşurinţă se pot face între credinţa Bisericiĭ ortodoxe faţă de credinţele celor-l-alte Bisericĭ creştine, a cerut, ca «Mărturisirea ortodoxă» să se tâlmăcéscă fórte de timpuriŭ în cele maĭ multe limbĭ ale Europeĭ, după ce ea a fost publicată în limba latină, dupre obiceĭul literaţilor véculuĭ al XVII-lea. Născută în nişte împrejurărĭ istorice deosebite, cartea acésta a arătat de o parte Protestanţilor, că credinţa Bisericeĭ ortodoxe nu este una cu cele ale confesiunilor lor, şi de altă parte ea se deosibeşte şi de credinţele Bisericiĭ române. Cu alte cuvinte, *«Mărturisirea ortodoxă» este cartea simbolică a Bisericiĭ nóstre, şi ea ne arată lumeĭ cum credem noĭ.*

«Mărturisirea ortodoxă» este însemnată şi ca lucrare literară. Acéstă însemnătate a făcut, ca cartea încă din a

doua jumătate a véculuĭ al XVII-lea, adică de la 1662, când ea pentru întâia dată a fost tipărită, să fię maĭ tot-d'auna însoţită de câte o precuvîntare, prin care se făcea istoricul cărţeĭ. De acéstă însemnătate literară a cărţeĭ aŭ fost pătrunşĭ şi literaţiĭ românĭ; căcĭ şi eĭ, fie în trecut, fie în vécul curgĕtor, s'aŭ oprit mult asupra istoriculuĭ «Mărturisireĭ ortodoxe». Uniĭ Românĭ aŭ făcut istoria acesteĭ cărţĭ şi o aŭ tipărit la începutul textuluĭ eĭ sub denumirea de «Procuvîntare» şi «Viaţa Mitropolituluĭ Petru Movilă» [1]) saŭ «Prefaţă» [2]), ca P. S. Filaret Scriban şi D. B. Constantinescu. Alţiĭ, îmbrăţişând întréga epocă a cărţeĭ şi cercetând maĭ de aprópe viéţa autoruluĭ eĭ, aŭ făcut ĭarăşĭ istoria acesteĭ cărţĭ, însemnată din tóte punctele de privire [3]). La 1890, fericitul Episcop al Romanuluĭ Melhisedec, înfăţişază Academieĭ române o lucrare, întitulată Biserica ortodoxă în lupta cu Protestantismul, în special cu Calvinismul în vécul al XVII-lea, şi cele douĕ Sinóde din Moldova contra Calvinilor» [4]). Aicĭ P. S. Autor, dupĕ ce arată luptele dintre Protestanţĭ cu Biserica română, şi desfăşură ispitele şi cursele, ce eĭ întindeaŭ Bisericeĭ ortodoxe, face în trécăt şi istoricul «Mărturisireĭ ortodoxe», arătând cum ea şĭ-a luat naşterea, cum a fost cercetată în Sinodul de la Iaşĭ, precum şi ce sórtă a avut textul, întărit de acest Sinod.

Insemnătatea teologico-literară, ce a avut «Mărturisirea ortodoxă» la Românĭ, precum chĭar şi la alte popóre de rit ortodox, saŭ eterodox, precum şi multele ediţiunĭ, ce ea a avut, ne-a hotărît şi pre noĭ, ca să nu lipsim şi acéstă ediţiune de istoricul cărţeĭ, punĕnd la îndemână fie-căruĭa ce va citi cartea, şi însemnătatea eĭ istorico-literară, dorind cu acésta, ca să ridicăm în compatrioţiĭ noştri simţul religios, care pentru Românĭ este şi naţional.

---

[1]) Vedĭ „Mărturisirea ortodoxă" de P. S. Filaret Scriban, 1864 Némţu, faţa 1–24.

[2]) Confesiunea ortodoxă. Dr. B. Constantinescu, Bucureştĭ, 1872, faţa III—XXII.

[3]) Din istoria bisericéscă a Românilor. „Petru Movilă şi Meşterul Manole" de Ghenadie Enăcénu, Bucureştĭ, 1882, faţa 279—316.

[4]) Opera citată de Episcopul Melhisedec. Membru al Academieĭ române, 1890, Bucureştĭ.

Numirea cărţeĭ. Acéstă carte simbolică, care de la 1642 slujeşte, ca manual pentru credinţa ortodoxă, şi tot-o-dată înfăţişază şi trăsătura de deosebire a credinţeĭ ortodoxe de cele-l-alţe credinţe, a avut două numirĭ. Petru Movilă, autorul cărţeĭ, a întitulat'o «*Catihisis*», iar Sinodul, ţinut în Iaşĭ la 1641, ĭ-a schimbat numele în «*Mărturisire ortodoxă*». Pentru a ne face o idee desĕvîrşită în privinţa numirilor acesteĭ cărţĭ, înfăţişăm aicĭ dovedile istorice, atingĕtóre de materie.

La 1640, Iunie 24, Mitropolitul Petru Movilă avea lucrată «Mărturisirea ortodoxă» şi a întrunit în Chiev pentru diua de 8 Septembrie acelaşĭ an Sinodul sĕŭ mitropolitan, în care membriĭ Sinoduluĭ aŭ desbătut şi hotărît asupra maĭ multor orînduelĭ din biserica de Chiev, şi între aceste cea maĭ însemnată lucrare a fost cercetarea «Mărturisireĭ ortodoxe». Noĭ dăm aicĭ o parte din cuvîntul de deschidere al şedinţelor Sinoduluĭ, care se încep în diua de 8 Septembrie 1640, şi de unde se vede numirea cărţeĭ. Părintele Isaia Trofimovicĭ Cozlovschi, egumenul mănăstireĭ Nicolscaia şi împuternicitul Mitropolituluĭ Petru Movilă, ţine cuvîntarea de deschidere a şedinţelor Sinoduluĭ, când ne spune: «Sfinte, alesule, şi purtătorule de Dumnedeŭ Sinod! In Biserica nóstră rusă se întrebuinţéză cărţile slavone, pe care puţinĭ preoţĭ ruşĭ le înţeleg. Acésta vĕdênd'o protivnicĭĭ şi ereticiĭ, aŭ tipărit cărţĭ în limba poloneză, uşóră de înţeles, dar le-aŭ înfăţişat, ca pre nişte cărţĭ ortodoxe, de şi în dînsele se aflaŭ o mulţime de amăgirĭ ereticeştĭ. Cine a căpătat nişte asemenea cărţĭ, şi le-a citit, a început a crede dupre dînsele, şi a făcut şi pre alţiĭ să crédă; acéstă împrejurare a făcut pe mulţĭ să cadă din credinţa nóstră în deosebite eresurĭ şi acum prigonesc, siluesc şi turbură Biserica. In vederea acestora Părintele Mitropolitul, dorind ca să linişéscă Biserica şi să o readucă la dreptatea cea dintâĭ, *a scris un catihis* cu mare băgare de sémă şi cu urmărirea îngrijită a scrierilor bisericeştĭ şi materiile acestuĭ *catihis* le introduce şi le înfăţişază înaintea vóstră membrilor, pre sfinte Sinod [5]). Acest *catihis*, înfă-

[5]) Sunt autorĭ ruşĭ, cariĭ încă cred, că „Mărturisirea ortodoxă" a fost scrisă nu de P. Movilă, ci de Isaia Trofimovicĭ; şi acésta pentru cuvîntul, că Sinodul acesta, între altele, a dat şi titlul de Doctor în Teologie luĭ Trofimovicĭ. *Ist. rusk. ţercvi Macarie* T. XI, faţa 590—591.

ţişat de către Petru Movilă la Sinodul de la Iaşĭ, capătă titlul de: „*Mărturisire ortodoxă a credinţeĭ*". Insuşĭ Meletie Sirigul, unul dintre înfăţişătoriĭ în Sinod aĭ Patriarhieĭ de Constantinopol şi cel maĭ însemnat, care a îndreptat şi chĭar a tradus acest catihis în limba grécă, precum şi Isaiă Trofimovicĭ Cozlovski, înfăţişătorul luĭ Petru Movilă în Sinodul de la Iaşĭ, şi care a tradus cartea în limba latină, schimbă numirea cărţiĭ din «catihis» în «Mărturisire ortodoxă». Acésta se vede din dovedile istorice ce le vom arăta aicĭ, şi din titlul cărţeĭ, tipărită pentru întâia dată de către Panaiot, dragomanul Sultanuluĭ, la 1662—1672 în Amsterdam şi în originalul latin, însoţit de traducerea grécă, şi unde cartea se întituléză: «Confessio orthodoxa=ὀρθόδοξος ὁμολογία=Mărturisirea ortodoxă». Patriarhul de Constantinopol, Paisie, scriind Patriarhuluĭ de Moscva Nicon, la 1655, o epistolă sinodală, dice: «Pentru ca să ştim, care sunt adevĕrurile trebuitóre şi esenţiale, la noĭ în Sinod s'a cercetat o carte pentru toţĭ, «*Mărturisirea ortodoxă*» a credinţeĭ sinodale şi a Bisericeĭ apostolice de Rĕsărit, în carea se cuprind tóte materiile credinţeĭ nóstre celeĭ vechĭ. Şi pre acéstă carte a adeverit'o şi a subsemnat'o toţĭ arhiereiĭ şi clericiĭ ţinuturilor nóstre, împreună cu Preşedintele de atuncĭ al Sinoduluĭ, de fericită amintire, D. Partenie cel bĕtrân [6]), de asemenea aŭ subsemnat'o şi aŭ adeverit'o şi ceĭ-l-alţĭ treĭ patriarhĭ. Şi dacă voĭ doriţĭ, ca să o aveţĭ, şi voĭ trebue să o aveţĭ, ca să fim tóte cincĭ patriarhiile în aceeaşĭ unitate de ideĭ, atuncĭ noĭ vĕ vom trimite o copie a acesteĭ cărţĭ» [7]). Apoĭ Patriarhul Dositeiŭ al Ierusalimuluĭ prin biografia luĭ Meletie Sirigul, care se păstréză în manuscriptul din biblioteca sinodală din Moscva, ne spune: «Numita „*Mărturisire ortodoxă*", pre care aŭ scris'o Ruşiĭ. Petru al Kievuluĭ, tot pre acésta el (M. Sirigul) a îndreptat'o din ordinul Sinoduluĭ de la Iaşĭ» [8]).

Decĭ, acéstă carte s'a numit de Petru Movilă «catihis», ĭar de Sinodul de la Iaşĭ «Mărturisire ortodoxă». Acum să

---

[6]) Aicĭ trebue să înţelegem numaĭ Sinodul Bisericiĭ Constantinopolitane, şi nu pre cel de la Iaşĭ.

[7]) *Mock. sinod. arhiv. Minister. inostran. del.* Dela grecesc. leg. XXIII, No. 15, 19 *Muraviev. snoşen. Rossiis Vostocom.* II, 268, 276.

[8]) *Sbornic. moscov. sinod bibliot.* sub lit. A. No. 1.

căutăm a deslega o nedumerire, ce s'ar putea naşte în mintea fie-căruĭ om pentru o asemenea schimbare. Pricina uneĭ asemenea schimbărĭ nu o putem găsi în nepotrivirea terminuluĭ de „κατήχησις=catihis“ cu cuprinsul cărţeĭ, precum şi nicĭ în potrivirea maĭ bine a terminuluĭ de «confessio=ὁμολογία=mărturisire». Pe lângă aceste, termenul de catihis are o vechime mult maĭ mare în istoria terminologieĭ teologice, de cât ὁμολογία, care este numaĭ o traducere a termenuluĭ teologic confessio, introdus în terminologia teologică a Apusuluĭ maĭ ales de Luter (1517). Dupre părerea nóstră pricina acesteĭ numirĭ este cu totul istorică, şi cerută de trebuinţele timpurilor jumătăţeĭ întâĭa a véculuĭ al XVII-lea.

Când Protestanţiĭ şĭ-aŭ îndreptat privirile de a converti la eĭ pe ortodoxĭ, întâĭa carte, cu care eĭ s'aŭ înfăţişat ortodoxilor, şi le-aŭ arătat învĕţăturile lor, a fost «Confesiunea de Răsărit a Bisericeĭ ortodoxe» tipărită la Geneva în án 1629 sub neadevĕratul nume Kiril Lucaris, Patriarhul de Constantinopol [9]). Acéstă carte în limba latină s'a vĕdut şi în Constantinopol, la anul 1632, ĭar la 1633 s'a tălmăcit în greceşte şi s'a tipărit tot la Geneva. O carte, tipărită în douĕ limbĭ şi încă în douĕ ediţiunĭ în timp numaĭ de doĭ anĭ, trebueşte să fi ajuns la o popularitate fórte mare între ortodoxĭ, dar de sigur nu fără acea deosebire, cel puţin pentru cărturariĭ maĭ mărginiţĭ, că confesiune însemnéză catihis protestant. Acéstă anume deosebire, credem noĭ, a deschis ochiĭ Protestanţilor din Braşov şi Alba Iulia, ca confesiunile protestante, traduse în limba românéscă, să le tituleze catihismurĭ [10]). De altă parte, şi Părinţiĭ Sinoduluĭ de la Iaşĭ, vĕdênd că termenul de confesiune se împrăştiase între ortodoxĭ, şi tot-odată voind, ca

9) Relaţiile Protestanţilor cu ortodoxiĭ s'aŭ început încă cu Patriarhul Ioasaf, 1559. (Le Quien Oriens Christianul 1750. Paris, pag. 326). Acésta este data, când Protestanţiĭ, perdênd nădejdea de a convinge pe capiĭ Bisericiĭ ortodoxe în apostolicitatea învĕţăturilor lor, eĭ încep a se înfăţişa lumeĭ ortodoxe de acum cu catihismurĭ, unde numaĭ titlul era vechĭŭ şi ortodox.

10) Catihismul luteran, tipărit în limba română la 1560 se titulézā „Intrebare creştinéscă“ (Cuvinte din bĕtrânĭ. B. P. Hajdeŭ 91—107), ĭar cel calvinesc din Alba Iulia are titlul: „Catihismus“ (ib. 724—727).

piezis să rĕspundă şi propagandelor papale, care învinovăţeaŭ pre ortodoxĭ, că nu aŭ o învĕţătură a lor, precum chĭar şi celor protestante, care ḑiceaŭ, că învĕţătura lor este una cu a ortodoxilor, schimbă numirea de catihis a cărţeĭ, şi spre deosebirea de cele protestante Sinodul de la Iaşĭ la măsura, ca «catihisul» luĭ P. Movilă să se numéscă «Mărturisire ortodoxă». şi apoĭ să pórte la începutul cărţeĭ întărirea din 1643, Martie 11, a Patriarhilor Partenie al Constantinopoleĭ, Ioanichie al Alexandrieĭ, Macarie al Antiohieĭ, Paisie al Ierusalimuluĭ şi în sfîrşit o gramată întrégă a Patriarhuluĭ de Ierusalim Nectarie din 1662. Aşa dar în ce priveşte numirea cărţeĭ, *Petru Movilă a lucrat un catihis*, asemĕnat terminologieĭ vechĭ a Bisericiĭ, ĭar Sinodul de la Iaşĭ a înzestrat Biserica ortodoxă cu o *Mărturisire ortodoxă*.

Imprejurările istorice din Biserica rusă cu privire la Mărturisirea ortodoxă sunt vrednice de tótă luarea aminte, când voim a cunósște începutul uneĭ cărţĭ, carea cu sine a făcut epocă în istoria cultureĭ ortodoxe, şi carea în mod simbolic a aşeḑat învĕţătura Bisericeĭ ortodoxe faţă cu eresiile vechĭ şi cu înoirile saŭ învĕţăturile streine ale Papilor şi ale Protestanţilor. Decĭ, să urmărim împrejurările istorice, care în mod pieziş aŭ împins pre creştinĭ la lucrarea «*Mărturisireĭ ortodoxe*».

Este acum dovedit, că între popórele ortodoxe din întâĭa jumătate a véculuĭ al XVII-lea Româniĭ eraŭ puşĭ în condiţiunĭ maĭ prielnice pentru cultura bisericéscă şi ortodoxă. Moldoveniĭ în deosebĭ prin întâĭa jumătate a acestuĭ véc aveaŭ de Domnitor pre Vasilie Lupul, vrăjmaşul neîmpăcat al luĭ Mateĭ Basarab din Muntenia, şi căutaŭ pre tóte căile de a întrece şi în cultură pre fraţiĭ lor de un sînge şi de o credinţă. Vasilie Lupul, fruntaş între Domnitorĭ şi cu dor de cultură, avea maĭ mult la îndemână pre geniul ştiinţeĭ ortodoxe a timpuluĭ, ḑic pre Petru Movilă, care trăĭa în mijlocul Ruşilor de la Chiev, şi în curînd îĭ vom vedea unindu-se în aceeaşĭ idee, şi lucrând asemĕnat cu trebuinţele popórelor, în fruntea cărora îĭ pusese Dumneḑeŭ. Petru Movilă a fost împins de datoria sa de păstor

bisericesc a lucra cartea Mărturisirea ortodoxă, încă din anul 1628, când el abĭa era Arhimandrit al lavreĭ de Kiev. Arhiepiscopul de Poluţc, Meletie Smotriţki, mişcat, cum ḑicea el, de binele ortodoxilor din biserica rusă, lucréză un catihism, pe care îl supune cercetărilor Sinoduluĭ, întrunit de Mitropolitul Iov al Chievuluĭ la 1628; dar acest catihism este plin de învĕţăturĭ papale, şi el nu putea să mulţăméscă cerinţele Bisericiĭ ortodoxe. Acest fenomen, întristător pentru ortodoxie, a hotărît pre Petru Movilă a lucra un catihism pentru Biserica ortodoxă, şi cu dînsul a închide de ó cam dată gurile iezuiţilor, cariĭ strigaŭ pe tóte tonurile, că legea Bisericiĭ ortodoxe de Chiev este «*o credinţă mojicéscă*» [11]). Dacă aceste împrejurărĭ istorice aŭ deşteptat în sufletul luĭ Petru Movilă cugetărĭ, atingĕtóre de o carte simbolică pentru Biserica rusă, confesiile calvine din 1629 şi 1633, tipărite în Geneva, póte şi catihismul luteran din Braşov, tipărit în limba românéscă la 1560, a lărgit planul luĭ P. Movilă, şi de acum el începe a alcătui un catihism, care să mulţăméscă trebuinţele Bisericeĭ ortodoxe întregĭ, şi să dea creştinilor aceea, ce le lipsĭa, şi simţĭaŭ acéstă lipsă la tot pasul. Iar dacă P. Movilă nu ĭese cu catihismul sĕŭ îndată după confesiunea calvină de la 1633, noĭ credem, că el a lăsat ca timpul să arate şi maĭ mult trebuinţa uneĭ confesiunĭ ortodoxe, şi de altă parte, chĭar clerul Bisericiĭ ruse nu voĭa să atingă pe Patriarhia de Constantinopol, care pentru dînsul era raḑimul cel maĭ puternic în luptele confesionale din regatul polon.

Şi în adevĕr. La 1630 Mitropolitul de Chiev Iov, sub înrĭurirea de sigur a luĭ Petru Movilă, care era încă Arhimandritul Lavreĭ, şi alarmat de confesiunea calvinistă de la 1629 din Geneva, trimite o deputaţie la Patriarhul de Ierusalim, Teofan, care se afla la Iaşĭ, spre a-l întreba, dacă în adevĕr confesiunea de Geneva este a luĭ Kiril Lucaris. Şi pentru ca să se vadă şi maĭ bine părerile ómenilor de autoritate în privinţa nevinovăţieĭ luĭ Lucaris, precum şi pentru a se dovedi respectul, ce Biserica rusă avea pentru autorităţile patriarhale din Biserica de Rĕsărit, noĭ împrumutăm aicĭ o parte din textul istorieĭ bisericeştĭ a Mi-

[11]) *Ist. rusc. ţercvi.* Macarie. T. XI, pag. 345—384.

tropolitului de Atena, Meletie, care sună: «Iezuiţiĭ, vĕḑêndu-şĭ neputinţa, aŭ născocit alt-ceva maĭ ingenios şi maĭ păgubitor, făcênd intrigă, l'aŭ declarat de calvin. Auḑind ruşiĭ de acésta, aŭ trimis la 1630 către Teofan, Patriarhul de Ierusalim, care atuncĭ se afla la Iaşĭ, întrebând, dacă grăĭesc adevĕrat Iezuiţiĭ, cărora Teofan, făcêndu-le şése-spre-ḑece capitule, a dovedit, că prea înţeleptul Kiril este nevinovat faţă cu acéstă calomnie, precum şi cu Biserica de Rĕsărit» [12]).

La 1638 Patriarhul Kiril de Beria, vrăjmaşul luĭ Kiril Lucaris, adună sinod din Kiriarhiĭ Bisericeĭ de Constantinopol, şi cu Teofan, Patriarhul de Ierusalim, când se anatematizéză Kiril Lucaris şi confesiunea de Geneva [13]). La 1640, luna Maĭ, indictionul I, ţinênd tronul Patriarhieĭ de Constantinopol, Partenie, supranumit bĕtrânul, se pune din noŭ în desbaterile sinoduluĭ de Constantinopol confesiunea de Geneva, şi când Lucaris nu maĭ era între viĭ, şi prin urmare ura încetase, se maĭ anatematizéză încă o dată cele opt-spre-ḑece capitole ale confesiuneĭ, precum şi cele patru întrebărĭ şi rĕspunsurĭ ale eĭ, de o cuprindere curat calvinéscă, şi acest act acum se face fără a se maĭ vorbi de Kiril Lucaris. Actul acestuĭ Sinod s'a subsemnat şi de Petru Movilă în Kiev ast-fel: «Subsemnez cu mâna mea proprie sub acéstă epistolă sinodală a I. P. Părinte şi Păstor al nostru, Patriarhul de Constantinopol, unindu-mĕ la tóte şi consimţind din partea mea şi a întregeĭ Bisericĭ ortodoxe, catolice, ce este dupre Hristos în Rusia mică, eŭ smeritul Petru Movilă, din mila luĭ Dumneḑeŭ Arhiepiscop şi Mitropolit al Chievuluĭ, al Galiţieĭ şi al tóteĭ Rusiĭ, Ecsarhul S. tron al Constantinopoleĭ, Arhimandrit al Pecerskăĭ» [14]).

---

[12]) Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία. Meletie. 1784. Viena. faţa 447.

[13]) Veḑĭ actul acesteĭ anatematizărĭ în opera: „De ecclesiae perpetua consensu". L. Alatii. 1648. col. 1062—1065.

[14]) *Sbornic moscov. sirod. bibliot.*, sub lit. A. No. 1. fóĭa 2—5. Acéstă enciclică în manuscript are însemnarea: „*Vleto 1640, meseţa Maia, indictă 1*=In anul 1640, luna Maĭ, indictionul 1. Ea s'a publicat în luna Decemvrie 1641 la Iaşĭ în tipografia domnéscă, la Kiev în limba polonă şi în Paris în limbile grécă şi latină. Despre ediţiunile acesteĭ enciclice mărturiseşte P. Movilă în cartea: Λὶθος=*Pétra*, ce se păstréză în manuscris de către bibliot. de Moscva No 83, fóĭa 266.

Pe când Biserica din Constantinopol ţínea Sinóde improtiva confesiuneĭ calvineştĭ din Geneva, Petru Movilă îşĭ pregătea «Mărturisirea ortodoxă» şi o lucra ast-fel, ca ea să pótă sluji, ca carte simbolică pentru întréga Biserică ortodoxă. Şi numaĭ dupĕ o lună de la data întrunireĭ sinoduluĭ de maĭ sus din Constantinopol, Petru Movilă rupe cu tăcerea, şi scrie o enciclică către membriĭ Bisericeĭ din Chiev şi anume la 24 Iunie 1640, prin care îĭ întruneşte în Sinod pentru ḑiua de 8 Septembrie eceaşĭ an. Iacă în traducerea română cuprinsul acesteĭ enciclice, care înfăţişază fórte bine starea Bisericeĭ din Chiev, precum şi împrejurările istorice din Biserica rusă, ale cărţeĭ simbolice «Mărturisirea ortodoxă».

«N'a trecut mult timp, de când Biserica ortodoxă rusă, fiind prigonită fórte mult de către renegaţĭ, era pusă în starea, de a nu putea depărta de la sine pre lupiĭ ceĭ sălbaticĭ, pentru ca fiiĭ eĭ ceĭ ortodoxĭ şi ascultătorĭ să nu aĭbă nicĭ un feliŭ de legăturĭ cu dînşiĭ în materiĭ de credinţă. De aceea mulţĭ ortodoxĭ, uniĭ din nesciinţă, alţiĭ prin starea de faţă la învĕţăturile şi slujbele lor s'aŭ vătămat fórte, aşa că e greŭ de a-ĭ cunóşte, dacă eĭ sunt ortodoxĭ curaţĭ, saŭ numaĭ dupre nume, ĭar alţiĭ nu numaĭ civilĭ, dar şi clericĭ, părăsind cu totul ortodoxia, s'aŭ alipit la obiceĭurĭ deosebite, împrotivitóre luĭ Dumneḑeŭ. De aicĭ tagma duhovnicéscă şi călugăréscă a ajuns în neorânduĭală, şi maĭ mariĭ lor, dedaţĭ indiferentismuluĭ, nu numaĭ nu se ocupă de orânduĭală, daŕ s'aŭ depărtat cu totul de vechiĭ părinţĭ. Tot asemenea şi cu frăţiile [15]); depărtându-se de zelul premergătorilor lor, şi părăsind bunele deprinderĭ, fie-care voĭeşte să lucreze dupre voĭa sa. In deobşte, întréga nóstră Biserică rusă, nu în dogmele credinţeĭ (pre care le păstréză neatinse), dar în datinele, atingĕtóre de rugăcĭune şi viaţa

[15]) Biserica rusă, dupre exemplul bisericeĭ romane din Polonia, a introdus maĭ multe comunităţĭ monahale cu mănăstirele respective, pe care le-aŭ numit *frăţiĭ*, d. e. Frăţia Academieĭ din Chiev, Frăţia de Liov, etc.
Tot de la Slavĭ aŭ luat şi Româniĭ obiceĭul, de a forma frăţiĭ nu religióse, ci Industriale; adecă breslele, ca a cavafilor, a croitorilor, a cismarilor etc. Breslele românescĭ, avêndu-şĭ numirea tot de la *bratsvo* frăţie, sunt luate de la Slaviĭ carpato-apusenĭ, de unde şi numirea oraşuluĭ Breţlaŭ; adecă a oraşuluĭ cu frăţiĭ eminaminte industriale.

cuviósă, este fórte atinsă. Privind la acésta cu un ochĭŭ de îngrijire şi cu inima întristată, noĭ tot-d'auna am fost preocupaţĭ, cum s'ar fĭ putut aceste îndrepta şi ridica la datinele strămoşilor noştri, la cariĭ cuvioşia era în flóre. Maĭ ales din timpul arhierieĭ nóstre, prin care A-tot-puternicul Dumneḑeŭ ne-a pus în fruntea tuturor păstorilor Bisericeĭ ruse, nu este pentru noĭ nimic maĭ scump, de cât a vedea în oile nóstre cele cuvîntătóre, pe lângă o credinţă ortodoxă, şi un zel înfocat spre rugăcĭune, precum şi o viaţă creştinéscă. Şi la acésta dupre părerea nóstră nu se póte ajunge, de cât prin sinod, la care adunându-se nu numaĭ arhiereiĭ, coliturghisitoriĭ noştri, dar şi ceĭ-l-alţĭ cinstiţĭ părinţĭ duhovniceştĭ, luminaţĭ în de ajuns cu dogmele credinţeĭ şi cercaţĭ în viaţa cuviósă, cu zel şi cu chemarea Sf. Spirit, să ne sfătuim, şi să depunem tótă ostenéla şi stăruinţa, ca întréga nóstră Biserică rusă să fie îndreptată în tot, ce s'a ḑis maĭ sus şi ridicată la vechea eĭ strălucire. Pentru acésta de multe orĭ şi eŭ singur, şi mulţĭ din laicĭ şi clericĭ ne-am sfătuit şi am arătat dorinţa, ca vre o dată să ne punem cu toţiĭ în relaţiunĭ, să ne sfătuim, şi să găsim mijlocul propriŭ, pentru păstrarea cuvioşieĭ şi îndreptarea relelor deprinderĭ, precum şi pentru luminarea cleruluĭ şi organisarea întregeĭ Bisericĭ. Dar inimicul spiritual, urîtorul bineluĭ, tot-d'auna a pus pĭedice, despre care vĕ este cunoscut vouĕ tuturor prea cinstiţilor. Acum însă, *când a venit prigonirea cea mare* [16]), asĕmĕnat dorinţeĭ multora, atât din feţele clericale, cât şi laice, şi maĭ mult împinşĭ de cugetul nostru, care nu ne învoeşte a suferi maĭ mult acéstă neorînduĭală, precum şi *pentru o pricină maĭ însemnată* [17]), noĭ, urmând vechĭuluĭ obiceĭŭ al Bisericeĭ ruse, am hotărît a se ţinea sinod în păzitul de Dumneḑeŭ oraş al Chievuluĭ, în Biserica nóstră catedrală, Sf. Sofia, pentru ḑiua Nascereĭ Prea Sf. Născĕtóreĭ de Dumneḑeŭ în anul acesta, 1640. Şi pre acest sinod noĭ îl întrunim în numele Domnuluĭ, şi rugăm onorabilitatea vóstră spirituală, maĭ ales pre aceĭa, cariĭ sunt înţelegĕtorĭ în

[16]) Alusie la confesiunile protestante, tipărite în Geneva cu numele luĭ Chiril Lucaris.

[17]) Alusie la cercetarea Catihismuluĭ, ce era a se supune sinoduluĭ.

sfaturile spirituale, precum şi pre îndurările lor, fraţiĭ laicĭ, cariĭ sunt zeloşĭ pentru ortodoxie, şi cunosc rînduelele bisericeştĭ. Iar pre ceĭ neascultătorĭ îĭ vestim, că eĭ, audind glasul nostru cel păstoral, şi adunându-se tot în acelaşĭ timp, dar în alt loc, să se gândéscă maĭ întâĭ, că toţĭ trebue să înţelégă şi să păzîască înţelegerea în credinţa ortodoxă; apoĭ că tagma bisericéscă este datóre să rĕmână în rînduĭală, ĭar frăţiile laice, rĕmânênd neclintite în drepturile şi libertăţile lor şi în sfînta cuvioşie, şi îngrijind eĭ de nevoile şi prigonirile celor-l-alte frăţiĭ, să se sfătuiască între dînsele şi să se ajute. Pre lângă aceste, cerem cu stăruinţă de la voĭ, clericĭ şi laicĭ, că dacă fie-care frăţie are vre o trebuinţă, să bine-voiţĭ a o arăta în instrucţiile, ce veţĭ da imputerniciţilor voştri, ca în Sinod să se chibzuiască şi să se hotărască. Şi dacă îndurarea vóstră, primind tóte aceste de la noĭ, păstorul vostru cel recunoscut, veţĭ trimite cu bună-voinţă prin aceea la diua însĕmnată punctele, ce veţĭ crede de cuviinţă, atuncĭ noĭ cu ajutorul luĭ Dumnedeŭ vom căpăta nădejde, că Biserica rusă prin acest Sinod va recâştiga vechea sa strălucire şi orînduĭala dorită, şi cuvioşia în mijlocul suferinţelor va primi uşurinţă şi ajutor. Iar maĭ pe larg despre aceste se va arăta de noĭ celor, ce vor veni la Sinod; şi acum noĭ trimitem îndurărilor vóstre rugăcĭunile nóstre şi bine-cuvîntarea arhieréscă» [18]).

Acest Sinod şĭ-a început lucrările în diua de 8 Septembrie, citată maĭ sus, şi în şedinţele luĭ s'aŭ desbătut, pe lângă alte materiĭ disciplinare şi Mărturisirea ortodoxă, saŭ maĭ drept «Catihisul» luĭ Petru Movilă, dar în lipsa tuturor chirĭarhilor de atuncĭ aĭ Bisericeĭ ruse, cariĭ aŭ rĕspuns la apelul Mitropolituluĭ de Chiev numaĭ prin împuterniciţĭ. Iată, în acéstă privinţă, o parte din scrierea contimpuranuluĭ Ioanichie Golétovski, fost student, ĭar maĭ pre urmă profesor în Academia movilénă, de unde se póte vedea órecare amănunţimĭ despre acest Sinod: «In anul 1640, Prea Sfinţitul Mitropolit al Chievuluĭ, al Galiţieĭ şi al tóteĭ Rusiĭ,

[18]) *Sborn. minsc. gram.* No. 115. Se păstréză şi o altă gramată de cuprinderea acestea, adresată nu frăţieĭ de Minsc, ci celeĭ de Luţc. *Pamiatn. kievsc. comis. I,* partea I, No. 17.

de amintire sfîntă, Petru Movilă, a adunat în Chiev Sinod, la care s'aŭ aflat trimişĭ de la toţĭ Episcopiĭ ortodoxĭ ruşĭ; de la Atanasie Puzina al Luţcăĭ, de la Silvestru Gulevicĭ al Peremîşlskăĭ, de la Silvestru Cosov al Mstislavuluĭ, de asemene din deosebite mănăstirĭ şi oraşe ruse şi litvanice, trimişĭ înţelepţĭ, şi în numĕrul lor şi înţelepţiĭ părinţĭ aĭ Chievuluĭ. La acest Sinod chestor a fost Samuil Şiţic, învĕţatul Arhimandrit al Luţcăĭ. Notarĭ eraŭ părinţiĭ de o învĕţătură înaltă; Iosif Cononovicĭ, Rectorul de Chiev, maĭ pe urmă Episcop de Mstislav şi Inochentie Ghizel, Rectorul de Goĭsca, acum Arhimandrit al Pecerscăĭ din Chiev» [19]).

In ḑiua de 8 Septembrie 1640, data întrunireĭ membrilor Bisericeĭ ruse, Petru Movilă a rînduit să se ţină întăĭa şedinţă a Sinoduluĭ. După săvîrşirea liturghieĭ, s'aŭ aşeḑat jeţurĭ în mijlocul Bisericeĭ Sf. Sofiĭ, şi Petru Movilă a luat locul la drépta; ĭar la drépta şi la stânga luĭ sta fostul Episcop al Luţcăĭ, Isaachie Boriscovicĭ, scos de către Vladislav la 1633, şi aicĭ înfăţişând pre Episcopul timpuluĭ acesteĭ Eparhiĭ, Atanasie Puzina, Avraamie fostul Episcop de Minsc, şi acum înfăţişa pre Episcopul de Liov, şi aşa veneaŭ dupre rangurĭ toţĭ înfăţăşitoriĭ şi membriĭ Sinoduluĭ. Mitropolitul Petru Movilă a ţinut o cuvîntare lungă, prin care a arătat pricinile chĭemăreĭ Sinoduluĭ şi materiile, de care are să se ocupe. Alegêndu-se chestor al Sinoduluĭ Arhimandritul Samuil Şiţic, şi ocupându-şĭ locul, el a învitat Sinodul să fie tréz şi să ţină minte orele şedinţelor.

La 9 Septembrie, a doua şedinţă a Sinoduluĭ, în timpul liturghieĭ, Petru Movilă a însărcinat pre Rectorul şcólelor din Chiev, părintele Ocsenovicĭ, ca să ţină o cuvîntare, prin care să se arate lucrările Sinódelor icumenice şi pricinele întruniriĭ lor. Apoĭ Isaia Trofimovicĭ a ţinut cuvîntarea de maĭ sus, prin care se arată starea poporuluĭ rus din punctul de privire al credinţeĭ luĭ, şi i se aduce la cunoştinţă că «*Părintele Mitropolitul . . . a scris un catihis cu mare băgare de samă*» etc. După sĕvîrşirea cuvîntăreĭ de deschidere, membriĭ Sinoduluĭ aŭ ascultat până séra citirea uneĭ părţĭ din catihis.

In ḑiua de 10 Septembrie s'aŭ ţinut două şedinţe, una

[19]) *Jonnik, Golétovski, Messia pravednii.* Chiev. 1669, faţa 320-321.

diminéța și alta după amédă-zi. In ședința de diminéță Sinodul s'a ocupat de rînduiala misteruluĭ nunțeĭ și al cuminicătureĭ, după care aŭ trecut la citirea catihismuluĭ, și anume la partea despre starea sufletelor de după mórte; adecă despre judecata parțială și cea universală. Tot în acéstă ședință s'a oprit prisarea tabaculuĭ. In ședința de după amédă-zi, Sinodul a hotărît a nu se maĭ primi la preoție necărturariĭ, ĭar popiĭ, cariĭ aŭ intrat în a doua căsătorie, să nu maĭ pótă sĕvîrși misterele. Apoĭ aŭ anatematizat pe ceĭ, ce întrebuințază cărțile, neîndreptate de «presviteriul» din Chiev.

In ședința a patra, care s'a ținut la 11 Septembrie s'a disputat din noŭ starea sufletelor de după mórte, și în urmarea maĭ multor dovedĭ, aduse de Petru Movilă, că ele se află în cer, Sinodul a hotărît *„ca să se apeleze la Patriarhia de Constantinopole“* [20]. Făcêndu-se întrebare asupra momentuluĭ, când se zămislește în om sufletul, s'a hotărît în temeĭul plăzmuireĭ luĭ Adam, că el trebue să se dea anume de către Dumnedeŭ *îndată după zĕmislire.* Tot în acéstă ședință s'aŭ luat maĭ multe hotărîrĭ, privitóre la orînduĭala cleruluĭ și la sĕvîrșirea misteruluĭ cuminicătureĭ.

La 12 Septembrie s'a ținut ședința a cincea a Sinoduluĭ, și s'a citit catihișmul de la cuvintele: «Intru una sfîntă, catolică și apostolică Biserică». Aicĭ Sinodul, după ce a desbătut asupra acestuĭ text al simboluluĭ credințeĭ, a trecut la misterele Bisericeĭ și la întrebarea, în ce moment, și la care cuvinte se sĕvîrșaște prefacerea pâneĭ și a vinuluĭ. Sinodul n'a luat nicĭ o hotărîre, dar a primit, *«ca să se aducă lucrul la cunoștința Patriarhuluĭ»*. După amédă-zi Sinodul a luat hotărîrea, ca femeile creștine să nu slujească la Evreĭ, și Rușiĭ să nu cumpere carne tăĭată de către Evreĭ, fiind spurcată.

In ședința a șésea, care s'a ținut la 14 Septembrie, Mitropolitul Petru Movilă a liturghisit cu toțĭ membriĭ Sinoduluĭ, când s'a făcut panihidă pentru domnitoriĭ Moldoveĭ și pentru părințiĭ luĭ Petru Movilă. După amézâ-di părințiĭ

---

[20]) Iacă întâĭa împrejurare istorică, care de acum face din catehismul luĭ P. Movilă o carte simbolică a întregeĭ Bisericĭ ortodoxe.

Sinoduluĭ s'aŭ întrunit în ședință și s'aŭ citit și desbătut părțile din catihism, atingĕtóre de cuvintele: «Aștept învierea morților», «Tatăl nostru» și cele nouĕ fericirĭ. Apoĭ s'aŭ așeḑat niște orînduele, pentru frățiile Bisericeĭ ruse, și s'a hotărît, ca *Rectorul școlelor de Chiev să slujească cu pateriță»* [21]).

La 15 Septembrie, ținêndu-se ședința a séptea, s'a citit partea din catihis despre credință, nădejde și dragoste, și s'aŭ așeḑat regule pentru sĕrbătorĭ, amenințând cu pedepse bisericeștĭ pre ceĭ, ce vor călca hotărîrile Sinoduluĭ. Dupĕ améḑă-ḑi s'a rînduit, ca să se așeḑe un consiliŭ bisericesc, compus din 24 presviterĭ, care sub denumirea de «capitul» să judece tóte pricinele bisericeștĭ. In sfârșit, Isaia Trofimovicĭ, egumenul mănăstireĭ Nicolscaia, a fost ridicat la rangul de *doctor în teologie.*

Ședința a opta, ținută la 16 Septembrie, a fost ocupată cu materiĭ curat disciplinare, care privesc pre preoțĭ și pre laicĭ în sĕvîrșirea și primirea misterelor. Iar la sfârșit s'aŭ regulat sumele de banĭ, ce trebuesc date solilor, ce se vor duce la Constantinopol pentru a primi părerea Patriarhuluĭ în materiile nehotărîte ale catihismuluĭ, precum și ploconul, ce trebuea a se da Patriarhuluĭ pentru ostenélă.

In ședințele de la 17 și 18 Septembrie, a noua și a ḑecea în șirul lor, și tot o dată cele de pre urmă, s'aŭ desbătut materiĭ, atingĕtóre de viața monahală, starea monastirilor față de Episcopiĭ eparhioțĭ, precum și regulele înființăreĭ din viitor a mănăstirilor. In sfârșit, s'a maĭ vorbit asupra ploconuluĭ, cu care soliĭ vor merge la Patriarhul [22]).

Deși nu ni s'aŭ păstrat tóte hotărîrile acestuĭ Sinod cu practicalele luĭ, dar din descripțiunea, de care dispune astă-ḑĭ istoria, cunóștem fórte bine însĕmnătatea lucrărilor

---

[21]) Patiriță vine de la vorba grecéscă πατήρ=părinte. Ea este o cârjă, ce se dă egumenilor de mănăstirĭ, și înfățișază semnul vĕḑut al autoritățeĭ. Paterița se deosebește de cârja arhieréscă prin aceea, că ea nu are șerpĭ, emblema păcatuluĭ strămoșesc, ci un mâner, compus din două bucățĭ, care din vârful bastonuluĭ se lasă în jos.

[22]) *Opisan. Kievsc. sobora* 1640, tipărită în *Rusc. istoriceso. bibliot.* IV, fața 21—48. Că là acest Sinod s'aŭ lucrat maĭ multe canóne, despre acésta mărturisește însușĭ P. Movilă, care ne-a păstrat canonul 26 și 66, dar din nefericire cele-l-alte aŭ ḑispărut cu timpul.

acesteĭ întrunirĭ bisericeştĭ; ele cuprind materiĭ de orînduĭală bisericéscă, şi maĭ ales cercetarea catihisuluĭ, care avea menirea, de a îndeplini o lipsă numaĭ a Bisericiĭ de Chiev. Că în adevĕr Sinodul din Chiev s'a adunat maĭ ales pentru cercetarea acesteĭ cărţĭ simbolice, se vede din cuvintele luĭ Isaia Trofimovicĭ Cozlovski, cu care el deschide în numele Mitropolituluĭ Sinodul, şi din cele şése şedinţe, ce s'aŭ ocupat cu acéstă lucrare.

Dar noĭ să limpeḑim aicĭ o bănuĭală uşóră a I. P. S. Macarie, autorul istorieĭ Bisericeĭ ruse, care bănuĭală se întemeĭază pe actul şedinţeĭ a şéptea a Sinoduluĭ şi rapiditatea lucrărilor luĭ, căcĭ Sinodul ḑice la tot pasul: «Am citit, am ascultat, şi am urmat cetirea». Adecă, ne spune I. P. S. Sa, «că lucrările Sinoduluĭ aŭ fost pregătite maĭ din vreme, şi că, póte şi catihismul a fost lucrat de Arhimandritul Isaia Trofimovicĭ Cozlovski, maĭ ales că acest Isaia în şedinţa a şéptea a fost ridicat la rangul *de doctor în teologie*».

Noĭ în faţa acesteĭ bănuele, vom aduce aminte cititorilor noştri cuvintele luĭ Isaia Trofimovicĭ, ţinute la deschiderea Sinoduluĭ, că «Părintele Mitropolitul . . . *a scris un catihism*». Apoĭ la faptul, că Sinodul a făcut pre Isaia doctor în teologie, rĕspundem, că acelaşĭ Sinod. şi anume în şedinţa a şésea, a regulat, ca Rectorul şcólelor din Chiev să slujască cu pateriţă; adecă, dupre părerea nóstră, Sinodul Bisericeĭ din Chiev de la 1640, regulând orînduĭala şi şcólele Bisericeĭ ruse, n'a putut să uĭte pre bărbaţiĭ de merit aĭ acesteĭ Bisericĭ, maĭ ales că *în Chiev era întronată valórea ştiinţeĭ ecclesiastice a véculuĭ al XVII-lea.* Şi în sfârşit, avêndu-se douĕ voturĭ ale Sinoduluĭ, ca să se întrebe Patriarhia pentru deslegarea a douĕ puncte din catihis; şi maĭ creḑênd cu multă probabilitate, că Petru Movilă şi regulase cu Vasile Lupu ţinerea pentru anul viitor a Sinoduluĭ de la Iaşĭ; Petru Movilă trebuea să aĭbă maĭ de 'nainte hotărîte persónele, ce aveaŭ a merge la Iaşĭ şi Constantinopol, şi tot-odată a trebuit să se gândĭască, ca aceste persóne este bine să aĭbă pe lângă titlul ştiinţific şi unul sinodal, care le-ar armoniza maĭ bine cu interesul causeĭ. Şi aicĭ dupre părerea nóstră zace cuvîntul, că Sinodul dă pateriţă luĭ Iosif Cononovicĭ şi doctorat luĭ Isaia

Trofimovicï; maï ales că acesta avea doctoratul în teologie încă de la 1635, dat de către Silvestru Cosov, prin patericonul sĕŭ.

Pentru aceste cuvinte, noï rĕmânem pe lângă părerea obştéscă, că catihisul, care în curînd are să ajungă «Mărturisire ortodoxă, catolică şi apostolică a Bisericeï de rĕsărit» este lucrare a luï Petru Movilă, care, maï 'nainte de a-l supune cercetărilor Sinoduluï din Chiev, a trebuit să fie vĕḑut de către persónele de însemnătate din Biserica rusă, ca Isaia, Iosif şi alţiï, şi póte chíar tradus la Chiev în limba latină, spre a putea fi la îndemână membrilor Sinoduluï de la Iaşï, cariï nu puteaŭ toţï cunóşte limba rusă a catismuluï.

(Va urma).

BIBLIOGRAFIE.

Primim din partea bibliotecaruluĭ Academieĭ Române un apel pentru cărţĭ vechĭ. Academia Română a hotărît să întocmiască o bibliografie de tot ce s'a publicat în graiul românesc şi în ţările române din cele maĭ îndepărtate timpurĭ până în present. Prima fascicolă a şi apărut şi a produs cea maĭ mare plăcere tutulor, care se ocupă cu vechea bibliografie. Publicăm şi noĭ apelul bibliotecaruluĭ Academieĭ Române şi facem un călduros apel către toţĭ cetitoriĭ acesteĭ reviste ca să ajute acéstă întreprindere folositóre.

G....

APEL PFNTRU CĂRŢI VECHI.

Academia română a hotărît a publica **Bibliografia românéscă veche**, în care să se descrie cu de-amĕruntul tóte cărţile *româneścĭ, slavonescĭ, grecescĭ* saŭ *în alte limbĭ*, tipărite în ani *1508—1830* în ţĕrile româneścĭ de Românĭ saŭ de străinĭ, precum şi cele tipărite de Românĭ în ţĕrile străine. In acest scop s'aŭ cercetat bibliotecele din ţéră şi cărţile aflate într'ênsele s'aŭ însemnat în lista alăturată. Acéstă listă însă nu este complectă, căcĭ de sigur multe cărţĭ vechĭ nu sunt însemnate într'ênsa, neaflându-se în bibliotecele cercetate.

Bibliotecarul Academieĭ române adreséză un apel călduros către toţĭ

preoţiĭ, învĕţătoriĭ, profesoriĭ şi către tóte persónele carĭ, saŭ prin meserie, saŭ prin tragere de inimă, posed saŭ cunosc asemenea cărţĭ vechĭ tipărite între aniĭ 1508 şi 1830, şi să rógă săĭ aducă la cunoscinţă existenţa lor, *maĭ ales a celor carĭ* nu *sunt însemnate în lista alăturată,* arătând *titlul lor întreg, locul* şi *anul* tipăririĭ, dacă sunt complecte şi în bună stare saŭ stricate şi **dacă s'ar putea comunica acele cărţĭ Biblioteceĭ Academieĭ române** pentru un timp orĭ-cât de scurt, spre a se lua notele trebuitóre despre dînsele.

Cărţile vechĭ bisericescĭ se vor putea schimba cu altele nouĭ cu învoirea trimiţĕtorilor.

Suntem sigurĭ că tóte persónele luminate vor bine-voi a veni în acest mod în ajutorul acesteĭ lucrărĭ atât de folotitóre pentru studiul cultureĭ nóstre naţionale.

Tóte comunicările se vor trimete pe adresa

Ioan Bianu,
Bibliotecarul Academieĭ române,
Bucurescĭ,
Calea Victorieĭ 135.

1640. Pravila, *Govora.*
1642. Evangelie învĕţătóre, *Govora.*
1643. Carte românéscă de învĕţătură duminecelor preste an, *Iaşĭ.*
1644. Evanghelie, *Mănăstirea Dealuluĭ.*
„ Şapte taĭne a bisericiĭ, *Iaşĭ.*
1646. Carte românéscă de învĕţătură de la pravile împărăteştĭ, *Iaşĭ.*
1648. Noul Testament, *Belgrad.*
1649. Triodion slavon, *Tîrgovişte.*
1651. Psaltire (Silvestru), *Belgrad.*
„ Mistirio, *Tîrgovişte.*
1652. Indreptarea legiĭ, *Tîrgovişte.*
1673. Dositheĭ, Psaltire pe versurĭ, *Uniev.*
„ Preceştnăĭ Acathist, *Uniev.*
1677. Dottrina de Piluzio, *Roma.*
1678. Cheĭa înţelesuluĭ, *Bucurescĭ.*
1679. Dositheĭ, Liturghia, *Iaşĭ.*
1680. Dositheĭ, Psaltiria de înţeles, *Iaşĭ.*
„ Liturghia, *Bucurescĭ.*
1682. Evanghelie. *Bucurescĭ.*
„ Νεκταρίου Πρὸς τὰς προσκομιδείας, *Iaşĭ.*
1683. Apostol, *Bucurescĭ.*
„ Paremiariŭ Dositheĭ, *Iaşĭ.*
„ Sicriul de aur, *Sas-Sebeş.*
„ Συμεὼν τοῦ Μακαρίου, *Iaşĭ.*
1688. Biblia, *Bucurescĭ.*
1689. Molitvenic, *Belgrad.*
1690. Μελετίου Συρίγου, Κατὰ τῶν Καλβινικῶν, *Bucurescĭ.*
1691. Mărturisirea credinţeĭ, *Buzĕŭ.*
„ Βασιλείου Μακεδόνος, *Bucurescĭ.*
1693. Evanghelie greco-rom., *Bucurescĭ.*
1694. Τόμος καταλλαγῆς. *Iaşĭ.*
1697. Evanghelie, Snagov.
„ Liturghie, *Iaşĭ.*
„ Ἐγχειρίδιον, *Snagov.*
1698. Cantemir. Divanul, *Iaşĭ.*
„ Mineĭul mare (12 lunĭ), *Buzĕŭ.*
„ Δοσιθέου Τόμος ἀγαπῆς.
1699. Carte saŭ lumină, *Snagov.*

„ 'Ορθόδοξος ὁμολογία, *Snagov.*
„ Εἰσαγωγικὴ ἔκδοσις *Snagov.*
1700 Flórea darurilor, *Snagov.*
„ Invĕţăturĭ creştineştĭ, *Snagov.*
„ Octoih, *Buzĕŭ.*
„ Triodion, *Buzĕŭ.*
„ Ψαλτήριον, *Snagov.*
1701. Penticostarion, *Buzĕŭ.*
„ 'Εορτολόγιον, *Snagov.*
„ Liturgie greco-arabă, *Snagov.*
1702. Liturghie, *Buzĕŭ.*
1703. Noul Testament, *Bucurescĭ.*
„ Δογματικὴ διδασκαλία, *Bucurescĭ.*
1704. Apostol, *Buzĕŭ.*
1705. Τόμος χαρᾶς, *Rîmnic.*
„ Anthologhion, *Rîmnic.*
1706. Octoih, *Rîmnic.*
1710. Πανοπλία δογματικὴ, *Tîrgovişte.*
1713. Pilde filosofeştĭ, *Rîmnic.*
„ Liturghiĭ, *Tîrgovişte.*
1714. Sinopsis, *Iaşĭ.*
1715. Liturghie *Iaşi.*
„ 'Ιστορία περὶ τῶν ἐν 'Ιεροσολύμοις, *Bucurescĭ.*
„ Δαμασκήνου 'Εκδοσις τῆς ὀρδ. πίστεως, *Iaşĭ.*
„ Χρυσάνδου τοῦ Μακαριοτάτου, *Tîrgovişte.*
1716. Μαυροκορδάτου, 'Ιστορία ἱερὰ, *Bucureştĭ.*
1719. Τραπεζουντίου, Περὶ τῶν καθηκόντων, *Bucurescĭ.*
1723. Evanghelie, *Bucurescĭ.*
1726. Anthologhion, *Iaşĭ.*
„ Slujba mareluĭ canon, *Bucurescĭ.*
1726, Пѣрвои ѹчѣнїе отрокѡмъ, *Rîmnic.*
1728. Liturghiĭ. *Bucurescĭ.*
1731. Triodion, *Rîmnic.*
1732. Evanghelie învĕţătóre, *Bucurescĭ.*
1733. Calendariŭ, *Braşov.*
1736. Anthologhion, *Bucurescĭ.*
„ Octoih, *Bucurescĭ.*
„ Βιβλίον περιέχοντας ἱερὰς ἀκολουθίας, *Bucurescĭ.*
1740. Psaltirion, *Iaşĭ.*
1741. Invĕţătura bisericéscă, *Bucurescĭ.*
„ Liturghiĭ, *Bucurescĭ.*
„ Molitvenic, *Bucurescĭ.*
1742. Catavasiariŭ.
„ Cazaniĭ.
1743. Penticostarion, *Bucurescĭ.*
„ Psaltirion, *Iaşĭ.*
„ Apostol, *Buzĕŭ.*
1745. Cĭaslov, *Rădăuţĭ.*
„ Pravoslavnica mărturisire, *Bucurescĭ.*
„ Psaltirea, *Bucurescĭ.*
„ Anthologhion, *Rîmnic.*
1746. Evanghelie, *Rîmnic.*
„ Mărgăritare, *Bucurescĭ.*
1747. Apostol, *Rîmnic.*
„ Triodion, *Iaşĭ.*
„ Liturghiĭ, *Iaşĭ.*
1748. Cazaniĭ. *Rîmnic.*
1749. Molitvenic, *Iaşı.*
„ Preoţia, *Rîmnic.*
1750. Cĭaslov, *Iaşĭ.*
1751. Adunare de rugăcĭunĭ.
„ Sinopsis, *Iaşi.*
1753. Penticostarion, *Iaşĭ.*
1755. Anthologhion, *Iaşĭ.*
„ Bucvaru, *Iaşĭ.*
1756. Psaltirĭ, *Bucurescì.*
„ Τὸ ἀποστολικὸν δύκτιον, *Iaşĭ.*
1757. Doctrina Christiana, *Balasfalvae.*
1758. Molitvenic, *Rîmnic.*
1759. Liturghie, *Iaşĭ.*
„ Liturghie, *Rîmnic.*
„ 'Ακολουθία, *Bucurescì.*
1760. Evanghelie, *Bucurescĭ.*
„ Lafsaicon, *Bucurescì.*
1762. Evanghelie, *Iaşĭ.*
1763. Octoih, *Rîmnic.*
1764. Evhologhion, *Iaşĭ.*
1765. Evanghelie, *Blaj.*
„ Indreptarea păcătosuluĭ, *Temişvar.*
„ Simeon Arch. Thesaloniculuĭ. *Bucurescĭ.*

1766. Psaltire, *Iașĭ.*
1767. Cĭaslov, *Blaj.*
„ Penticostarion, *Rîmnic.*
„ Slujbă a sf. Nicodim, *Rîmnic.*
„ 'Ορθόδοξος ὁμολογία, *Bucuresci.*
1768. Catavasiar, *Buzĕŭ.*
„ Cazaniĭ, *Bucuresci.*
„ Indreptarea păcătoșilor, *Iașĭ.*
„ Liturghiĭ, *Rîmnic.*
„ Molitvenic, *Rîmnic.*
„ Penticostarion, *Bucuresci.*
„ Διδασκαλία χριστιανική, *Bucuresci.*
„ 'Εγχειρίδιον Χρυσάνθου *Bucuresci.*
„ Θεοδώρου, Γραμματικῆς εἰσαγωγῆς, *Bucuresci.*
1769. Evanghelie, *Kolocza.*
„ Liturghiĭ, *Buzĕŭ.*
„ Triodion, *Bucuresci.*
„ 'Εκλογὴ τοῦ Ψαλτηρίου, *Bucuresci.*
1769. 'Ορθόδοξος διδασκαλία
1771. Alcătuirea inaurită, *Iașĭ.*
1773. Invĕțătura... Ecaterinii II.
„ Apostol, *(Bucuresci).*
1774. Acathistiarĭŭ, *Blaj.*
„ Apostol.
„ Invĕțătură bisericéscă, *Rîmnic.*
„ Octoih, *Bucuresci.*
1775. Capete de poruncă, *Bucuresci.*
„ Evanghelie, *Bucuresci.*
„ Liturghiĭ, *Blaj.*
„ Omiliar, *Bucuresci.*
„ Psaltire, *Bucuresci.*
1776. Octoih, *Rîmnic.*
„ Mineĭŭ, *Rîmnic.*
1777. Anthologhion, *Bucuresci.*
„ Cĭaslov, *Bucuresci.*
„ Arhieraticon, *Blaj.*
„ Triodion, *Rîmnic.*
1778. Catavasier, *Iașĭ.*
1779. Slujba păr. Dimitrie, *Bucuresci.*
„ Mineiul, *Rîmnic.*
„ Clain, Carte de rugăc. *Viena.*
1780. Catechismul, *Buda.*
„ Klein-Șincaĭ, Elementa, *Viena.*
„ Liturghiĭ, *Bucuresci.*
„ Psaltirea, *Bucuresci.*
„ Συνταγμάτιον νομικὸν, *Lncuresci.*
1781. Catavasiar, *Bucuresci.*
„ Cazaniĭ, *Rîmnic*
„ Prăviliŏră, *Bucuresci.*
1782. Penticostarion, *Bucuresci.*
„ Psaltirea, *Iașĭ.*
„ Triodion, *Rîmnic.*
1783. Abc. saŭ Bucoavna, *Sibiŭ.*
„ Penticostarion, *Bucuresci.*
„ Pilde filosofescĭ, *Rîmnic,*
„ Șinkai. Prima principia, *Blaj.*
„ Sinopsis, *Rîmnic.*
1784. Acathist și alte rugăc. *Rîmnic.*
„ Apostol, *Bucuresci.*
„ Catavasiar, *Rîmnic.*
„ Catihisis mic (rom.-german), *Viena.*
„ Cĭaslov, *Rîmnic.*
„ Cuvintele păr. Theodor Studitul, *Rîmnic.*
„ Cuvintele părinteluĭ Dorotheĭ, *Rîmnic.*
„ Evanghelie, *Rîmnic.*
„ Orthografie, *Viena.*
„ Prăvilióra, *Iașĭ.*
„ Pre scurt arătare, *Viena.*
1785. Capete de poruncă, *Bucuresci.*
„ Cĭaslov, *Bucuresci.*
„ Curioznica arătare, *Iașĭ.*
„ De lipsă cărticea, *Viena,*
„ Ducerea de mână către Arithmetică, *Viena.*
„ Evhologhion, *Iașĭ.*
„ Invĕțăturĭ crescinescĭ, *Viena.*
„ Molnar, Econ. stupilor, *Viena.*
„ Penticostarion, *Rîmnic.*
„ Indreptare către arithmetică, *Blaj.*
1786. Acathist, *Blaj.*
„ Anthologhion, *Bucuresci.*
„ Octoih, *Iașĭ.*
„ Μαυροκορδάτου, Λόγος *Iașĭ.*
1787. Liturghia, *Rîmnic.*

„ Rînduiala judecător. *Viena.*
„ Văcărescu, Observaţiĭ, *Viena.*
„ „ „ *Rîmnic.*
1788. Bucoavnă, *Sibiŭ.*
„ Catavasier, *Iaşĭ.*
„ Pravilă de obşte, *Viena.*
1789. Lecţione, *Iaşì.*
„ Preoţia, *Sibiŭ.*
„ Kleiner Catechism., *Hermannstadt.*
„ Λαζάρου, Συνοπτικὴ περίληψις, *Bucurescĭ.*
„ Περιγραφὴ τῆς Βλαχίας *Bucurescĭ.*
„ Molitveniŏ slav. *Iaşĭ.*
1790. Invĕţătura crescinéscă, *Iaşĭ.*
„ Psaltirea, *Iaşì.*
1791. Achatist, *Blaj.*
„ Psaltirea, *Sibiŭ.*
„ Repraesentatio, *Iaşĭ.*
1792. Catavasieriŭ, *Iaşĭ.*
„ Cazaniĭ, *Rîmnic.*
„ Ducere de mână către frumósa scrisóre, *Viena.*
„ Eustatievicĭ, Scurt izvod, *Sibiiŭ.*
„ Octoih. *Bucurescĭ.*
1793. Adunarea Cazaniilor, *Beciu.*
„ Catavasiariŭ.
„ Ducere de mână către cinstea şi dreptatea, *Viena.*
„ Hrisov domnesc, *Iaşĭ.*
„ Mâna luĭ Damaschin, *Sibiiŭ.*
„ Molitvenic, *Rîmnic.*
1794. Apostol, *Rîmnic.*
„ Ciasoslov mare, *Dubăsarĭ.*
„ Critil şi Andronius, *Iaşĭ.*
„ Evanghelie. *Rîmnic,*
„ Liturghie, *Iaşĭ.*
„ Mijlocirĭ nouĭ pentru stingerea foculuĭ, *Liov.*
„ Pravoslavnică învăţătură. *Bucurescĭ.*
„ Psaltirea, *Iaşĭ.*
„ Urmare pre scurt a drepteĭ credinţe.
1795. Amfilohie Hotiniul, De obşte Geografie, *Iaşĭ.*
„ Amfilohie Hotiniul, Elemente aritmetice, *Iaşĭ.*
„ Biblia, *Blaj.*
„ Gramatica theologhicéscă *Iaşĭ.*
„ Inştiinţare (Soţiet. filosof.).
„ Pilde filosofeştĭ, *Sibiiŭ.*
1796. Alfavit saŭ Bucoavnă, *Blaj.*
„ Istoria a Alexandruluĭ; *Movilăŭ.*
„ Oare-care secreturĭ ale lucrăreĭ pământuluĭ, *Bucurescì.*
„ Psaltirea, *Bucurescĭ.*
„ Psaltirea, *Movilăŭ.*
„ Theologhia moralicéscă, *Blaj.*
1797. Achilefs la Schiro, *Bucurescĭ.*
„ Ciaslov, *Iaşì.*
„ Liturghiĭ, (*Bucurescĭ*).
„ Tempé, Gramatica românéscă, *Sibiiŭ.*
1798. Liturghie, *Sibiiŭ.*
„ Ritorică, *Buda.*
„ Triodion, *Bucurescì.*
„ Ducere de mână către cinste, *Buda.*
1799. Carte folositóre de suflet.
„ Evangheliile, *Buda.*
„ Loghica, *Buda.*
1800. Filosofia cea folositóre, *Sibiiŭ.*
„ Istorie universală, *Buda.*
1801. Psaltirea, *Sibiiŭ.*
„ Acathist (Claiu), *Sibiiŭ.*
„ Slujba cuviosuluĭ Dimitrie de la Basarabov, *Bucurescĭ.*
1801. Theologhia dogmatică.
1802. Obradovicĭ, Sfaturile a înţelegeriĭ, *Buda.*
„ Molitvenic, *Iaşì.*
„ Psaltire, *Iaşĭ.*
„ Theologhie dogmatică, t. III, *Blaj.*
1803. Alfavita sufletéscă, *Sibiiŭ.*
„ Sf. Anastasie, întrebărĭ şi rĕspunsurĭ, *Iaşĭ.*
„ Apologhia, *Iaşĭ.*
„ Catavasier, *Sibiiŭ.*
„ Infruntarea jidovilor, *Iaşĭ.*
1804. Catihisis mic, *Cernăuţĭ.*
„ Octoihos, *Iaşĭ.*

1805. Tâlcuirea la cele patru evangheliĭ. *Iașĭ.*
„ Carte de învĕțăturĭ creștinescĭ, B*laj.*
„ Datorințele a subdaților către monarchul lor, B*uda.*
„ Mineiul (Sept.), B*uda.*
„ Psaltirea, *Sibiĭŭ.*
„ Sinkay, Elem. I. daco-romanae, B*udae.*
1806, Adplausus Samueli Vulkan, B*uda.*
„ Clain, Istoria, lucrurile și întâmplările Românilor, B*uda,*
„ Anthologhion, *Iașĭ.*
„ Bob, Carte de învĕțăturĭ creștinescĭ, vol. III, B*laj.*
„ Damaschin, Descoperire a prav. credințe, *Iașĭ.*
„ Datorințele supușilor, B*uda.*
„ Povĕțuire către Arithmetică, B*uda.*
„ Povĕțuire către economia de câmp, B*uda.*
„ Slujbă la pomenirea păr. Nifon, *Sibiĭŭ.*
„ Regulele școlasticeștĭ, B*uda.*
„ Vinețchi, Cărticică.
1807. Acathist, B*uda.*
„ Carte de mână pentru Economie, B*uda.*
„ Carte de pravilă, *Cernăuțĭ.*
„ Flórea darurilor. B*rașov.*
„ Pannyhidă înpreună și litia mică, *Iașĭ*
„ Popov., Oglindă arătată B*uda.*
„ Psaltirea, B*rașov.*
„ Tâlcuirea celor șépte taine, *Iașĭ.*
„ Viețile sfinților (Sept.), *Măn. Némțul.*
1808. Calendarĭŭ, B*uda.*
„ Aaron, Patima și mórtea D. n. I. H., *Sibiĭŭ.*
„ Cărticică p. datoria și stăpânirea blagocinilorĭ, *Iașĭ*
„ Flórea darurilor, B*rașov.*
„ Evhologhion, B*ucurescĭ.*
„ Obradovicĭ, Adunare de lucrurĭ moraliceștĭ, I, B*uda,*
„ Șincaĭ, Chronica Românilor, B*uda.*
„ Rînduĭala... *Măn. Némțul.*
„ Țichindéla, Epitomul, B*uda.*
„ Rosa, Untersuchung über die Romanier, *Pesta.*
„ Sinopsis, *Sibiĭŭ.*
1809. Carte de rugăcĭunĭ, *Iașĭ.*
„ Ciasoslov, *Sibiĭŭ.*
„ Istoria prea frumosuluĭ Arghir, B*rașov.*
„ Instrucție pentru școlele române în Banat, B*uda.*
„ Invĕțătură creștinéscă, B*ucurescĭ.*
1809. Liturghiĭ, *Sibiĭŭ.*
„ Petru Maior, Didahiĭ, B*uda.*
„ „ „ Propovedaniĭ, B*uda.*
„ Orînduĭală pentru sfințirea bisericeĭ, *Iașĭ.*
„ Pannihydă împreună și litia mică, *Rîmnic.*
„ Roja, Măĭes. Chiovăsiriĭ, B*uda.*
„ Εἰς δόξαν τῆς ἁγίας. *Iașĭ.*
„ Viețele sfinților (Oct.), *Măn. Némțul.*
1810. Istoria luĭ Alexandru.
„ Psaltirea, B*rașov.*
„ Rînduĭala s-luĭ Maslu, B*rașov.*
„ P. Maior, Prediche, I, B*uda.*
1811. Kiriacodromion, *M. Némțul.*
„ Doftorie împotriva gălbeziĭ, B*uda.*
„ P. Maior, Prediche, II, și III, B*uda.*
„ Octoih, B*uda.*
„ Octoih, *Rîmnic.*
„ Invĕțăturĭ de multe sciințe, *Sibiĭŭ.*
„ Psaltirea, *Sibiĭŭ.*
„ Viețele sfinților (Nov. și Dec.), *Némțul.*
1812. Invĕțătură pentru prăsirea pomilor, B*uda.*
„ Evanghelie, B*uda.*

„ P. Maior, Istorie p. încep. Rom. în Dacia, *Buda.*
„ Ușa pocăințeĭ, Brașov.
„ Viața și pildele înțeleptuluĭ Esop.
„ Ко славѹ стчи, *Măn. Némțul.*
„ Viețele sfinților (Ian. și Febr.), *Măn. Némțu.*
1813 I. Bobb, Cuvîntărĭ.
„ Ceĭ de obște articulĭ pentru soț... și țehurile, *Buda.*
„ Indreptărĭ moraliceștĭ, *Buda.*
„ Invĕțătura pentru ispovedanie, *Rîmnic.*
„ Invĕțătură pentru agonisirea vițeĭ de vie, *Buda.*
„ Liturghiĭ, *Tîrgoviște.*
„ Liturghiĭ, *Rîmnic,*
„ P. Maior, Ist. Bisericeĭ Românilor, *Buda.*
„ Moralnice sentințe, *Buda.*
„ Versurĭ la nașterea Domnuluĭ, *Buda.*
„ Σύνοψις μεγάλη, *Iașĭ.*
„ Viețile sfinților (Mart.-Iunie), *Némțu.*
1814. Aghiasmatar mic, *Iașĭ.*
„ Adoleshia filotheos. I, *Iașĭ.*
„ Calendar pe 100 de anĭ, *Buda.*
„ Andr. Donicĭ. Adunare copr. în scurt, *Iașĭ.*
„ Catehismul cel mic istoricesc, *Buda.*
„ Gheografia, I—II, *Buda.*
„ Intâmplările resbeluluĭ franțozilor, *Buda.*
„ Kekragarion, *Neamțu.*
„ Polyeleu', *Buda.*
„ Scara prea cuviosuluĭ Ión Igum *Némțu.*
„ Scurtă arătare despre luarea Parisuluĭ, *Buda.*
„ Țichindél, fabule, *Buda.*
„ Trista întâm. a cetățeĭ Dresda, *Buda.*
„ Vieţele sfinţilor (Iul.), *Némțu.*
„ Urmare întru Duminica Paștelor, *Némțu.*
1815. Calendar, *Buda.*
„ Adoĭeshia filotheos, II--V, *Iașĭ.*
„ Catehismul cel mare, *Blaj.*
„ Ceĭ mic și cel mare îngeresc chip, *Némțu*
„ Cele 9 cântărĭ din Psaltire, *Iașĭ.*
„ Evhologhion, *Blaj.*
„ Cinst. Paraclis al sf. Haralambie.
„ Instrucție p. școlele rom. din banat, *Buda.*
„ Istorie biblicéscă, *Buda.*
„ Napoleon Bonaparte, *Buda.*
„ Naum Petrovicĭ, versurĭ, *Buda.*
„ Ponturĭ alcătuite.
„ Alexandru I., *Buda.*
„ Sérapion, Dissertation sur les fievres, *Paris.*
„ Slujba la pomenirea sf. Proroc Isaia.
„ Tincovicĭ, cânt. dumneḑeescĭ, *Buda.*
„ Tincovicĭ. Inţelepte învĕţăturĭ, *Buda.*
„ Vrednicĭ de pomenire biruință, *Buda.*
„ Viețile s-ților (August), *Némț.*
1816. Acathist, *Blaj.*
„ Apocalipsul, *Buda.*
„ Apologhia, *Némțu.*
„ Calendariŭ pe șépte planete, *Iașĭ.*
„ 'Επιτομὴ adică arătare, *Némț.*
„ Hrysun engolpion.
„ Intrebătóre rĕspunsurĭ *Némțu.*
„ Invĕțătură pentru ferirea bólelor, *Buda.*
„ Jucăreĭa noroculuĭ, *Iașĭ.*
„ Kampe, descoperirea Americeĭ, *Buda.*
„ Octoih, *Némț.*
„ Rînduĭala sfințireĭ apeĭ celeĭ micĭ, *Buda.*
„ Typicon, *Iașĭ.*
„ Triodion, *Buda.*
„ Viața sfîntuluĭ Vasile *Rîmnic.*
„ Κυριακοδρόμιον, *Iașĭ.*

„ Κώδιξ πολιτικὸς, I—III, *Iașĭ.*
1817. Adunare a cuv., *M. Némțu,*
„ Bene, Scurtă învĕț. p. vĕrsatul cel mânt., Buda.
„ Calendar, *Buda.*
„ „ *Sibiiŭ.*
„ Catavasier, *Sibiiŭ.*
„ Cĭasoslov, *Iașĭ.*
„ Datorințele presbiterilor, *Buda,*
„ Evanghelie, B*laj.*
„ Gromovnic.
„ Liturghiĭ, *Rîmnic.*
„ Psaltire, *Iașĭ.*
„ „ *M. Némțu.*
„ Strastnic, B*laj.*
„ A. Sturza, Betrachtung, *Leipzig.*
„ Noul Testament, *Petersburg.*
„ Tâlcuire la antif., *M, Némțu.*
„ Ἀκολουθία τῆς Παρασκευῆς, *Iașĭ.*
„ Διδασκαλία ἐντελὴς συστηματικὴ, *Iașĭ.*
1818. Beldiman, Mórtea luĭ Avel. Buda.
„ Catihisis, *Iașĭ.*
„ Catavasier, B*uda.*
„ Calendar, B*uda.*
„ Cuvintele luĭ Efrem Syrul, *Némțu.*
„ Hrismos adecă Prorocie.
„ Intrebătóre rĕspunsurĭ, *Némț.*
„ Invĕțătură pentru facerea pâineĭ, *Iașĭ.*
„ Legiuire (Caragea), B*ucurescĭ.*
„ Liturghiile, *Iașĭ,*
„ Maĭ nainte gătire spre cunóșt. de Dumnedeŭ, B*uda.*
„ Manuductor p. învĕț. școlasticeștĭ, B*uda.*
„ Noŭl Testament, *Némț.*
„ Psaltirea, B*uda.*
„ Octoih, *Iașĭ.*
„ Psaltire, *Chișinăŭ.*
„ „ *Iașĭ.*
„ Ortografia saŭ drépta scrisóre, B*uda.*
„ Villom, Pedagoghia și Methodica.
„ Νομοθεσία τοῦ Καρατζᾶ Βοεβόδα, *Viena.*
1819. Acathist, B*uda.*
„ Adunare de câte-va rugăcĭunĭ.
„ Apologhia, B*ucurescĭ.*
„ Biblia, *Petersburg.*
„ Plutarh noŭ, 1—II, B*uda.*
„ Carte folositóre de suflet, *Iașĭ.*
„ Cărticică îndemânatecă, *Iașĭ.*
„ Cărticica năravurilor bune, *Sibiiŭ.*
„ Cuvintele luĭ Efrem Syrul, *Némțu.*
„ Cuvintele luĭ Isac Syrul *Némț.*
„ Adoleschia filotheos, *Iașĭ.*
„ Molitvenic bogat, B*ucurescĭ.*
„ Noul Testament, *Petersburg.*
„ Omu de lume, *Viena.*
„ Psaltirea, *Némțu.*
„ Scurtă russască gramatică, *Chișinăŭ.*
„ Viața sfîntuluĭ Vasilie cel noŭ, B*ucurescĭ.*
1820. Beldim., Numa Pompilie, *Iașĭ.*
„ Beldiman, Tragodia luĭ Orest, B*uda.*
„ Calendar, *Sibiiŭ.*
„ Cărticică ce coprinde rînduĭala sfințireĭ bisericiĭ, *Chișinăŭ.*
„ Invĕț. theologhicéscă, *Sibiiŭ.*
„ Ión Gură de aur, Cuvînt, B*ucurescĭ.*
„ Minunile Fecĭóreĭ Marieĭ.
„ Molitvenic, *Chișinăŭ.*
„ Prale Mold., urmărĭ pe morminturĭ.
„ Psaltirea, B*ucurescĭ.*
„ Γενικὴ ἱστορία, *Iașĭ.*
„ Πολυζώη Κόντου, Ἠθικαὶ φαντασίαι B*ucurescĭ.*
„ Τὸ Ψαλτήριον, *Iașĭ.*
„ Πολυαίνου Διατριβὴ, *Iașĭ.*
„ Ἀλφιέρου Φίλιππος, B*ucur.*.
„ „ Ὀρέστης „
„ Βολταίρου, Βροῦτος, „
„ Μερόνη, „
1821. Barac, Risipirea Ierusalimuluĭ,

Bucurescĭ.
„ Athanasie cel mare, întrebărĭ şi rĕspunsurĭ theolog., Bucurescĭ.
„ Bordeĭul indienesc, Iaşĭ.
„ Calendar.
„ Carcalechi, bibliot. românéscă, I, Buda.
„ Culegere a multor rugăcĭunĭ, Buda.
„ Cuvînt pentru preoţie, Bucurescĭ.
„ Istorie biblicéscă, Buda.
„ Loga, Chĭemare la tipărirea cărţilor rom., Buda.
„ Evanghelia, *Némţu.*
„ Sfătuirea de la comitetul biblicești rosienes soc., *Chișinău.*
„ Ukazul împĕrăteştiĭ sale măririĭ.
1822. Asachi, către némul Moldavieĭ.
„ Bobb, Dicţionar, *Cluj.*
„ Invĕţătură părintéscă.
„ Loga, Gramatica românéscă, Buda.
„ Rost de poesiĭ.
„ Wörterbüchlein-Vocabularium, *Sibiiŭ.*
1823. Acathister, Bucurescĭ.
„ Calendar pe şépte planete.
„ Cuvintele luĭ Efrem Syrul, *Némţ.*
„ Invĕţăturĭ hristianicescĭ, *Iaşĭ.*
„ Irmologhion saŭ Catavasieriu, Iaşĭ.
„ Invĕţătură despre cultura frăgarilor, Buda.
„ Theoreticon saŭ privire, *Viena.*
„ Tipic bisericésc, *Chişinăŭ.*
„ Thomicĭ, cult. albinelor, Buda,
1824. Calendar, Buda.
„ Catavasier, B*laj.*
„ Dovedire în potriva eresuluĭ Armenilor, Bucurescĭ.
„ Invĕţătură pentru măsura cotuluĭ.
„ Istoria luĭ Alexandru.
„ Istoria nouluĭ Testament, *Iaşĭ.*
„ „ vechinluĭ „ „
„ Istoria Universală, I, Buda.
„ Palladi, Către toţĭ ĭubitoriĭ de lumină compatrioţĭ.
„ Piscupescu, Mijlóce şi lécurĭ de ocrotirea cĭumiĭ, Bucurescĭ
„ Psaltirea, *Némţu.*
1825. Abeţedar greco-român, Bucurescĭ.
„ Cărticică care coprinde...
„ Calendar.
„ Carte de mână împreună cu Calendariŭ, Buda
„ Cassian Rîmlénul, donĕ cuvinte, Bucurescĭ.
„ Dion Filosoful, din cuvintele luĭ, Bucurescĭ.
„ Kantimir, Scrisórea Moldoveĭ, *Némţu.*
„ Lisicon, Buda.
„ Mumulénu, Caracterurĭ, Bucurescĭ.
„ Octoih. *Blaj.*
„ Plângerea şi tânguirea Valahieĭ, Buda.
1826. Alexi, Gramatica daco-romană, *Viena.*
„ Bucoavnă p. învĕţătura pruncilor, Braşov.
„ Cinstitul paraclis al muc. Haralambie, Bucurescĭ.
„ Evanghelistariŭ, *Iaşĭ.*
„ Cuvinte ale păr. Vasilie celuĭ mare şi Gligorie, Bucurescĭ.
„ Golescu, Adunare de pilde bisericescĭ, Buda.
„ Golescu, Insemnare a călătorieĭ mele, Buda.
„ Golescu, Adunare de tratatărĭ, Buda.
„ Lazar, Povăţuitorul tinerimeĭ, Buda.
„ Loghica, Bucurescĭ.
„ Nevĕdut rĕsboiŭ, *Némţu.*
„ Nicodim, Carte sfătuit. *Némţu.*
„ Oştirea Franţezilor în Rossia,

Bucurescĭ.
„ Poteca, cuvinte panigirice, *Bucurescĭ.*
„ Prescurtare Istorieĭ universale, I—IV, B*ucurescĭ.*
„ Slujba mareluĭ canon.
„ Graĭurile Maĭciĭ luĭ Dumnedeŭ, *Iașĭ.*
„ Thornton, Starea de acum a Principaturilor, B*uda.*
1827. Bozsinka, Animadversio, *Pestini.*
„ Caĭan, Predică despre statul milităresc.
„ Catehismul mic, *Sibiĭŭ.*
„ Chiriacopol, Două-spre-ḑece învĕțăturĭ, *Iașĭ.*
„ Cuprindere în scurt, Apantisma, *Némțu.*
„ Darvar, Culegere de înțelepcĭune, B*ucurescĭ.*
„ Invĕțătură pe scurt p. nunțĭ, B*ucurescĭ.*
„ Instrucția Blagocinuluĭ, *Chișinăŭ.*
„ Ión Gură de aur, Cuvînt, B*ucurescĭ.*
„ Ión Gură de aur, Cuvinte puține óre-care, B*ucurescĭ.*
„ Irmologhion, *Némțu.*
„ Liturghiĭ, *Sibiĭŭ.*
„ Margela, Gramatica ruséscă și românéscă, I—II, *Petersburg.*
„ Pentru începutul obiceĭuluĭ de a se întreb. ouă roșiĭ.
„ Pravoslavnica mărturisire, B*ucurescĭ.*
„ Psaltirea, B*rașov.*
„ Psaltirea, B*ucurescĭ.*
„ Vamva, Elementurĭ de filosofie morală.
„ Μολιὲρ, Γεώργιος Δαντίνος, B*ucurescĭ.*
1828. Aaron, Scurtă apendice la Ist. luĭ P. Maior, B*uda.*
„ Bojinca, Rĕspundere desgurzătóre B*ucurescĭ.*
„ Catihisis, *Iașĭ.*
„ Cazaniĭ, B*ucurescĭ.*
„ Cuvîntare despre posturile bisericeĭ, B*uda.*
„ Eliad, Gramatică românéscă.
„ Invĕțătura creștinéscă, B*uc.*
„ Invĕțătură creștinéscă, *Iașĭ.*
„ Invĕțătură despre cultura cânepeĭ, B*uda.*
„ Molitvenic, *Iașĭ.*
„ Niagoe, Calendariu, B*uda.*
„ Pateric, B*ucurescĭ.*
„ Pleșoĭanul, Abecedar.
„ „ cele dintâĭ cunoscințe.
„ Seligher, Povățuire pentru curățenia guriĭ, B*ucurescĭ.*
„ Theodoret, Episc., Cuv. ḑece, B*ucurescĭ.*
„ 'Αγαδαγγέλου χρῆσμοι, B*ucurescĭ.*
„ Βρεδὼβ, Συνοπτικὴ γενικὴ ἱστορία, B*ucurescĭ,*
„ Στοῦρζα, 'Εγχειρίδιον, *Peters-*
„ Новой завѣтъ *Bucuresci.*
1829. Athanasie, Intreb. și rĕsp. theologhicești, B*ucurescĭ.*
„ Ainekie, Filosofia cuvîntuluĭ.
„ Bota, Versurĭ, B*uda.*
„ Calendar B*uda.*
„ Marmontel, Aneta și Luben.
„ Manual de patriotism, *Iașĭ.*
„ Nouă cuvinte Новой валахской, *Bucurescĭ.*
„ Patima și mórtea Domnuluĭ. *Sibiĭŭ.*
„ Poteca, Filosofia cuvîntuluĭ, B*uda.*
„ Piscupescu, Oglinda sănătățiĭ, B*ucurescĭ.*
„ Rukert, Invĕțătură pentru facerea pâiniĭ, *Iașĭ.*
„ Simbolul plinelor de bucurie simțirĭ, B*uda.*
„ Tâlmăcire românéscă, B*ucurescĭ.*
„ Tractat de pace, *Eșĭ.*

„ Διὰ ἑξαστίχιον παράφρασις Bu-curescĭ.
1830. Aaron, Perirea a doĭ ĭubițĭ, *Sibiĭŭ*.
„ Aaron, Anul cel mănos, *Sibiĭŭ*.
„ Acatistheriŭ, Bucuresci.
„ Bojinca, Diregătorul buneĭ creşterĭ, Buda.
„ Carcalechi, Biblioteca român. III—IV Buda.
„ Calendar, Buda.
„ Cĭasoslov mare.
„ Istoria prea frumosuluĭ Arghir, *Sibiĭŭ*.
„ Lamartine, Meditațiĭ, traduc. Eliad.
„ Mâna luĭ Damaschin, *Iaşĭ*.
„ Monteskiu, Mărimea Roman.,
„ Murgu, Widerlegung, *Ofen*.
„ Anton Pan, Versurĭ musiceştĭ, Bucurescĭ.
„ Pleşoianul, Frumóse dĭalogurĭ.
„ „ Gramat. franțezo-românéscă.
„ Şimani, Prunciĭ ceĭ părăsițĭ, Buda.
„ Văcărescu, poeziĭ alese.
„ Vasicĭ-Ungurian, Anthropologhia, Buda
„ Viața conteluĭ de Comminj.
„ Vorbire în versurĭ de glume între Leonat şi Dorofata, *Sibiĭŭ*.
„ Καρακὰς, Τοπογραφία τῆς Βαλαχίας, Bucurescĭ.

DONAŢIUNI.

Se aduc mulţumirĭ publice persónelor care aŭ contribuit la reconstruirea din noŭ a bisericiĭ parohiale din comuna Răsuceni, judeţul Vlaşca şi anume: Primăria comuneĭ Răsuceni 3318 l. 70 b. Epitropia parohieĭ Răsucenĭ 1037 l. C. Paichide 1000 l. H. Ioanid 357 l. Smaranda Christopol 200 l. Gh. Papadache 200 l. Iv. Mihăescu 170 leĭ; S. Stăncescu 150 l. T. Brătan 140 l. M. Bădulescu 110 l. N. Brătan 110 l M. N. Brătan 100 l. A. Dumitru 105 l. Petre Drăgănescu din urbea Giurgiu 100 l. Preotul Şt. Bădescu 50 l. Ilie Smeu 25 l. Anghel Pelin 40 l. Mareş Dumitru 5 l. Stan Mariórа 24 l. Păun Milea 30 l. Stan N. Chiriţă 58 l. Neacşu Milea 60 l. Gheorghe Milea 10 l. Gheorghe T. Porojanu 30 l. Ilie Dimian 45 l. Stancu Bozieru 25 l. Stanciu Surugiu 45 l. Stan Rizea 45 l. Mihaĭ I. Mihăescu 60 l. Gheorghe Rădulescu 20 l. Gheorghe Burcă 20 l. Ghiţă Vasilescu 40 l. Radu Modriş 40 l. Gheorghe R. Modriş 45 l. Ión Pietriş 40 l. Radu I. Pistol 35 l. Stan Bălăcénu 40 l. Stanciu Anghel 40 l. Marin Prodan 30 leĭ; Stan Bondocu 60 l. Vasile Dumitrana 20 l. Ion M. Streche 10 l. Constantin Panait 60 l. Badea Trandafir 30 l. Tone Moeanu 40 l. Gane Moeanu 40 l. Ilie Pietriş 30 l. Gheorghe Hristache 50 l. Enache Hristu 20 l. Ion Turnea 45 l. Trandafir Modriş 28 l. Marin A. Pelin 35 l. Nae Rădulescu 45 l. Radu P. Pietris 10 l. Neacşu Pană 5 l. Petre Milea 53 l. Ilie C. Toma 40 l. Ion Crevenicénu 25 l. Petre Mărăcine 40 l. Dobre Carstea 40 l. Tudor Odagin 40 l. Ancu St. Mihăiţă 40 leĭ; Călin Toma 40 l. Nidelea Dimian 45 l. Ión N. Oncea 60 l. Stan Gârbaciŭ 30 l. Vasile Anghilina 5 l. Burcin Dimian 30 l. Ilie Ionescu 65 l. Ion Rădulescu 30 l. Ivan N. Chiriţă 30 l. Ion Hardăŭ 20 leĭ; Petre Tâlpeanu 65 l. Stan P. Badea 30 l. Niculae Chiriţă 10 l. Marin Gârbacĭ 30 l. Badea Gh. Milea 30 l. Badea D. Cârstea 40 l. Marin M. Toma 40 l. Sima Obretin 5 l. Ion Crăciun 40 l. Radu Popa 40 l.

Preda Sima 25 l. Stancu 5 l. Ion Balaban 30 l. Marin Dimian 30 l. Ion I. Drăgan 40 l. Ion M. Toma 35 l. Stan Neacșiu 30 l. Dumitru St. Neacșu 10 l. Gheorghe Odagiu 30 l. Ión R. Modriș 30 l. Marin Joița 30 l. Stănilă V. Găleteanu 40 l. Ivan Burcă 35 l. Stan I. Comoreanu 30 l. Hristache Tâlpeanu 20 l. Marin Comorénu 30 l. Ion Pistol 40 l. Toma Dimian 40 l. Cârstea Dimian 30 l. Tudor Porojanu 20 l. Badea St. Mihăiță 20 l. Gheorghe Voicu 20 l. Dragomir Pietriș 40 l. Marin D. Ionică 35 l. Iorga Spălatu 30 l. Dumitru I. Drăgan 30 l. Marin Irimia 30 l. Iana N. Stana 5 l. Stancu D. Cârstea 30 l. Păun Dosp na 30 l. Marin Popescu 10 l. Dumitru Milea 20 l. Stoiana M. Andreĭ 5 l. Stoica Pietriș 40 l. Neculа Saru 25 l. Radu C. Smeu 45 l. Tudor Mica 5 l. Marin Tudorică 40 l. Ion Drăgan 25 leĭ. Stan Pândaru 40 l. Marin I. Moeanu 25 l. Petre Cucuruzénu 25 leĭ. Anghel Botorogeanu 30 l. Gheorghe Stan Tatu 10 l. Petre M. Andreĭ 10 l. Tudor Pârvu 10 l. Ion Mărgărit 25 l. Că-stea Voinea 49 l. Dumitru Berechet 5 l. Stan P. Mărăcine 10 l. Dumitru Băjenaru 25 l. Dinu Pelin 40 l. Constantin Dulgheru 10 l. Radu Cucuruzénu 25 l. Radu B. Stoica 30 l. Stana St. Istrate 5 l. Nidelcu Mărăcine 40 l. Alecu C. Panait 45 l. Ion St. Mihăiță 20 l. Călin Sandu 5 l. Badea Comoreanu 40 l. Niculae D. Drăgan 10 l. Constantin D. Cârstea 20 leĭ; Toma Constantin 20 l. Ion Panait 40 l. Marin Iorga 20 l. Ion D. Vasile 20 l. Raicu St. Marióra 20 l. Stan St. Stoian 40 l. Mirea D. Cârsten 20 l. Ion P. Milea 25 l. Neagu Florea 6 l. 85 b. Stanciu T. Constantin 20 l. Stancu Dimian 20 l. Nidelcu R. Voicu 40 l. Marin I. Pistol 20 l. Raicu Comoreanu 20 l. Ion Ilie 10 l. Mihaĭ Bălăcénu 20 l. Gligorea Bunea 20 l. Voica V. Paraschiva 5 l. Ștefan Brâncuș 10 l. Iancu Voichiță 10 l. Dumitru Măgurénu 10 l. Coman Badea 50 l. Stan Mărgărit, Radu D. Ionică. Radu Măsălan, Radu R. Voicu, Ion Badea, Stan Răduț, Petre Usturoĭ, Stoica Persea, Stan Delcea, Radu Berechet. Gheorghe Velea, Ion Leanu și Ion Dinu Pelin fie-care câte 20 l. Ștefan Barbu 10 l. Năstase Filip 7 l. Bratu Vasile 20 l. Radu B. Iancu 20 l. Petre Leanu 20 l. Constantin Ciobanu 12 l. Călin Bălăceanu 30 l. Simzian I. Turnea, Marin F. Zorzon, Stan S. Costea, Țone Vasile, Niculae Andreĭ, Anton I. Costea, Neacșu Cârstea, Stan M. Cârstea, Dragne N. Saru, Stan Sima si Dumitru Trandafir fie-care câte 20 l. Mihaĭ St, Bozieru 5 l. Stan P. Pietriș 20 l. Marin Oancea 20 l. Dobre Dimian 30 l. Flórea St. Spălatu 20 l. Marin Dârviș 20 l. Marin Leanu 18 l. Nae Hristache 10 l. Stoica I. Turnea 20 l. Radu G. Voicu 20 l. Dumitra Șuțu 20 l. Marin Stângă 10 l. Cârstea Măsălan 20 l. Păun Gheondea 10 l.

Din partea sfinței Episcopiĭ a Hușilor se aduc căldurόse mulțumirĭ obștieĭ locuitorilor cătuneĭ Horga, comuna Epureniĭ din județul Tutova, pentru că a dat suma de 270 leĭ, preotuluĭ Nicolae Colescu pentru că a dat 20 leĭ și Domnuluĭ Gheorghe Corciovescu care a dat 10 leĭ pentru cumpărarea a două rîndurĭ vestminte preoțeștĭ de adămască lână pentru biserica filială cu hramul „sf. Gheorghe“ din cătunul Horga. De asemenea se aduc căldurόse mulțumirĭ D-neĭ Ruxanda Popa

din cătuna Zorlenii pentru că a dăruit numitei bisericï o dveră adămască de lână în valóre de 15 leï; iar D-neï Rughina Balmuş pentru că a donat bisericeï parohiale cu hramul „sf. Voivoḑi“ din Epureni un epitrahil în valóre de 30 leï.

Din partea sfinteï Episcopiï a Huşilor se aduc călduróse mulţumirï D-luï Gheorghe Savin, comerciant în oraşul Galaţi, pentru că a dăruit bisericeï parohiale cu hramul „sfinţiï Voevoḑi“ a parochieï Adam din judeţul Tutova, un acoperământ de adămască lână pentru sfînta masă în valóre de 30 leï, obştieï locuitorilor comuneï Adam, pentru că a dăruit aceleeaşï bisericï, un policandru de alamă în valóre de 70 leï, iar parohuluï Teodor Sirian, pentru că a dăruit 13 cărţï parte religióse parte istorice, pentru biblioteca parohieï Adam, apoï Domnuluï Constantin Ciucă, cântăreţ la biserica Mavrocol din Galaţi, pentru că a dăruit bisericeï filiale a parohieï Adam cu hramul „Duminecа tuturor sfinţilor“, o tócă de fier în valóre de 22 leï şi un clopoţel în sfîntul altar în valóre de 12 leï, în fine D-neï Ana Proschineta din monastirea Adam, pentru că a dăruit bisericeï filiale „Intrarea în biserică“ din cătuna Stieteştï, aparţinătóre tot parohieï Adam, un rînd complect de vestminte de adămască, în valóre de 120 leï.

Chiriarchia Dunăreï de jos aduce mulţumire publică persónelor maï jos notate care aŭ bine voit a dărui bisericeï cu serbarea Sfinţiï Voevoḑi din parohia Mastacanï judeţul Covurluï maï multe obiecte de valóre şi anume: D-l Lupu Marica un rînd vestminte preoţeştï complect, de mătase în valóre de 180 leï; D-l Ión Emanoil sfînta Evangelie cu litere străbune în valóre de 19 leï; D-l Gheorghe C. Drancă Penticostarul în valóre de 14 leï; D-l Andronic Vieru triodul în valóre de 27 leï 50 banï; D-l Nicolae Mărica Apostolul în valóre de 14 leï; D-l Gheorghe Mărica Psaltirea în valóre de 10 leï; D-l Gheorghe I. Dumitrache catavasierul în valóre de 5 leï 50 banï; şi preotul Teodor Mărica paroh, Orologiul cel mare şi 64 cuvinte ale sfîntuluï Ión Chrisostom în valóre de 42 leï.

D-niï Ion D. State, Ioniţă D. State, Ion Gh. Teodor, Anton F. Diaconu, Ión M. Năstase, D. Gh. Diaconu, Gh. Gh. Dimian, Gh. I. Mosone, Ilie Flintoşu, aŭ dăruit Bisericeï cu hramul Nascerea Maïciï Domnuluï din comuna Stefeştï, plaiul Teleajenul, judeţul Prahova, patru minee legate, pentru care li se aduc mulţumirï publice.

Chiriarchia Dunăreï de jos aduce mulţumirï publice persónelor maï jos numite carï aŭ dăruit bisericiï sfinţiï Impăraţï din urbea Brăila obiectele notate în dreptul fie-caruia şi anume: D-l Irimia Verzea două sfeşnice de argint în valóre de 60 leï; Colonel Al. Falcoianu idem două sfeşnice de argint în valóre de 40 leï; Şerban Trufaşu una scórţă de lână în valóre de 10 leï; Dinu Popescu un acoperĕmînt de adămască pentru sfînta masă în valóre de 40 leï; D-na Elisabeta Atana-

siu o perdea, procoveţe şi un acoperĕmînt pentru analog în valóre de 80 leĭ; D-na Elinca Aloman două velinţe de lână în valóre de 10 leĭ; Neagu Gheorghe două sfeşnice de fier în valóre de 60 leĭ; Stoica Turtoiu un aşternut de lână 6 leĭ; Familia Răducan Michăilescu un rînd vestminte preoţescĭ în valóre de 214 leĭ; Ilie Gheorghe (băcan) un rînd de vestminte în valóre de 150 leĭ; D-şóra Elena Predescu două perdele pentru icóne, un acoperĕmînt pentru sfînta masă şi un rînd procoveţe în valóre de 120 leĭ; D-l Caranfil Şerbănescu un acoperămînt pentru analog 20 l. şi şépte persóne anonime un rînd de vestminte ordinare în valóre de 67 leĭ.

——

Chiriarchia Dunăreĭ de jos exprimă mulţumirĭ persónelor maĭ jos notate carĭ aŭ bine-voit a dărui bisericeĭ cu patronul Nascerea M. Domnuluĭ din parohia Vadu-Unguruluĭ, din Galaţĭ, obĭectele notate în dreptul fie-căruĭa după cum urméză: Domnul Christache Chicuş a dăruit ḑiseĭ bisericiĭ Sfînta Evanghelie cu litere străbune, îmbrăcată cu argint; un Triod idem cu litere străbune şi un sfînt Potir de argint plache, tóte în valóre de leĭ 700; Costache Teodor şi soţia sa Paraschiva, idem a dăruit una perdea de atlas pentru uşile Impĕrătescĭ, un potiraş de argint suflat cu aur şi Octoihul cel mare, tóte în valóre de leĭ 100; Grigore Osana şi soţia sa Vasilica aŭ dăruit una îmbrăcăminte de atlas pentru sfînta masă, în valóre de leĭ 54; Costache S. Binéţă a dăruit una îmbrăcăminte pentru analog, de atlas, şi Antologia de Nectarie Schimonahul ambele în valóre de leĭ 10; Négu Dumitru a legat Anthologia şi a poleit sfintele vase, cheltuind suma de leĭ 12; Alecu Ţîru a dăruit Psaltirea cu litere străbune în valóre de leĭ 7 şi 50 b. C. Dimitriu a dăruit Penticostarul, în valóre de leĭ 10 banĭ 50; Ştefana N. Radu a dăruit Apostolul, în valóre de leĭ 9 şi 50 banĭ; Nicolae Panaitescu, idem sfîntul Antimis, în valóre de leĭ 15; Sandu Iordan Voicu a dăruit două scaune de paie în valóre de 7 leĭ.

——

Se aduc mulţumirĭ publice locuitorilor care aŭ ajutat cu banĭ şi cu grâŭ la cumpărarea a un rînd haine bisericescĭ la biserica parohială din comuna Băluciu, plasa Ocolu, judeţul Romanaţĭ: Radu M-eĭ Roşu, Ignat D. Popa, Marin N. Popa Stan, Mihalache R. Diaconésa, Flórea R. Diaconésa, Lache Manea Bucă, Dumitru N. Popa Iancu, Barbu Iordache, Ion D. Negrilă, Agapie D. Negrilă, Roman Stan Popa, Vasile Stan Popa, Niculin Petrache şi Zinca Stan D. Popa fie-care câte 1 bănicĭor. Mihalache Preotésa 1 l. Niţă Rusănénu, Vasile N. Rusănénu, Ión Dinu Popa, Niţă B. Rezianu şi Alexandru V. Ţuguĭ fie-care câte 1 bănicĭor; Maria V. Ţuguĭ ½ şinic; Ion V. Ţuguĭ, Zaharia Ţuguĭ, Marin Ţuguĭ, Niţă Ion Buzatu, Teodosie V. Diaconu, Alexie Ion, Popa Marin, Mateĭ G. Lungu, Năstase Ion P. Marin, Ghiţă Vişan Iancu, Vişan Iancu, Dumitru Mărăcine, Ilie Stan Popa, Ion Ion R. Mateĭ, Alexie Mirea, Ivanciu Constantin, Niţu şi Alexandru Mangia şi Mihalache Sârbu fie-care câte 1 bănicĭor; Firică Cinşoveanu ½ bănicĭor, Mitran Răduică 1 bănicĭor, Ilie Ion Marica 1 bănicĭor. Costică Dumi-

trescu 2 leî; Ion P. Barbu 2 l. Tudor M. Bucă 1 bănicîor, Dumitru Ion M. Bucă 1 bănicîor, Niculin R. Néoşu 1 bănicîor, Toma Stan Popa 1 bănicîor, Ion Radu Néoşu 1 bănicîor, Niculae N. P. Negrilă $^1/_2$ bănicîor, Gheorghe I. Negrilă, Grigore P. Negrilă, Ion P. Negrilă Iosif Martim. Vasile R. Popa. Maria Pr. Gheorghe, Alexandru Fl. Negrilă, Minc ı Dumitru, Marin V. Popa Ştefan, Simion Ion Buzatu, Marin Ion Buzatu şi Radu Ion Buzatu fie-care câte 1 bănicîor, Petru Iona $^1/_2$ bănicîor, Dumitru G. Ghimiş 1 l. Dobre D. Costea 1 şinic, Ion Fl-Brobónă 1 bănicîor, Tudor G, Mangea 1 bănicîor, Marin Stancu Verigă 1 bănicîor, Catinca Cândea 10 l. Ilie Ion Vasile 1 bănicîor, P. Zamfirache $^1/_2$ bănicîor, Dumitru N. Tiunea 1 bănicîor, Iancu B. Diac. 1 băn'cîor Ion M. R. Diaconu 1 bănicîor. Mateî Iancu Cojocaru $^1/_2$ bănic'or Niţu Păun Dan, Ilie Epure, Ion Măreacă, Pană Mitrică şi Stancu I. Ba'alâm cate 1 bănicîor; Eliodor Georgescu 3 l. Pantelie Fl. Chiria 1 bănicîor, Marin Buzatu 1 bănicîo", Neacşu M. Mateî 1 bănicîor.

Se aduc mulţumirî Preotuluî Abdie B. Demetrénu şi Cantăreţuluî Gligore Popescu carî aŭ stăruit printre pioşiî creştinî şi enoriaşî de a făcut la biserica sfîntul Nicolae din oraşul Alexandria, un costum de odăjdiî de mătase în valóre de 180 leî, la care aŭ contribut următórele persóne: Costache Atanasiu 10 l. Marinică Ene 5 l. Nae Furculescu 10 l. Ilie T, Satan 5 l. Ilie Desculţu 5 l. Vasilca Epurescu 5 l. Preotul M. B. Demetrianu 5 l. Preotul Ión Popescu din Şovărescî 2 l. Vasile Cojocaru 1 l. Stan Ciobanu 4 l. Gheorghe Colfescu 2 leî; Petre Popescu 1 l. Lazăr Vintilă 2 l. Ghiţă Mavrodineanu 2 l. Atanase A. Gheorghiu 1 l. Ilie Raîcu 1 l. Petrică Croitoru 1 l. Matache Barbu 1 l. Anghel Boîangiu 5 l. Petre Tatu 2 l. Constantin Georgescu 5 l. Ghiţă Nesulescu 2 l. Toma Dogaru 2 l. Gheorghe Cîobanu 1 l. Duţu Fieraru 2 l. Radu Marin 1 l. Ştefan Prunăreanu 1 l. Voicu Cîobanu 1 l. Radu St. Vintilă 1 l. Iordan Vintilă 1 l. Ştefan Iordănescu 1 l. Gheorghe Cârcîumaru 1 l. Ghiţă Racu 1 l. Tudor Ridea 1 l. 50 b. Iordan Cârcîumaru 1 l. Ion Roşu 1 l. Traicu Brutaru 1 l. Stan Bădăran 1 l. Ilie Oprişan 2 l. Marin Ciulinescu 1 l. 50 b. Mincă Vasiliu 1 l. Dobre Secere 1 l. Cernea Stoîan 2 l. Stan Stroescu 2 l. Alexe Moraru 1 l. Constantin Petre 1 l. Dumitru Zote 1 l. Ion Covrig 2 l. Marin Cărnaru 1 l. Radu Gongone 1 l. Ion Preda 1 l. Mieiţă Milcu 1 l. Gheorghe Voivodeanu 2 l. Ion Solomon 1 l. Ghiţa Lazăr 4 l. Tudor Gh. Iatan 3 l. Ghiţă T. Iatan 2 l. Ştefan R. Bălan 2 l. Anghel Ştefan 1 l. Ion T. Iatan 2 l. Barbu Iatan 3 l. Tudor Gogaîa 2 l. Ion Marin 3 l. Niculae Cismaru 2 l. Preotul Anghel din Ţigănescî 1 l, Angheluş Mincu 1 l.

Epitropia bisericeî Ungurenî din comuna Lucienî. plasa şi judeţul Dâmboviţa, aduce viile sale mulţămirî persónelor notate maî jos carî aŭ bine-voit a veni în ajutor pentru reconstruirea şi cumpărarea obiectelor trebuîncióse sus diseî bisericî cu sumele următóre şi anume Niţă Brijbénu 100 l. Nicolae Drăgoî 60 l. Ion R. Călin 45 l. Tudor Niţă 40 l. Ion Pătraşcu 30 l Dumitru I. Grădinaru 30 l. Stan Oprea 80 l

Drăguţă Ion Dumitru 80 l. Mihaĭ Ţuţulea cu fiul 100 l. Coman Petre 60 l. Ioniţă Sandu Meşteru 110 l. şi alţiĭ din cătunul Ungurenĭ cu sume maĭ micĭ. Pr Gh. Cernescu 25 l. Toma Niţă cu fiul sĕŭ 35 leĭ. şi alţĭ din cătunul Mogoşeştĭ, Ioniţă Nica, Ioniţă Ciocan, Gheorghe Dumitriu şi alţiĭ din comuna Dragomireştĭ 60 l. Tudora R. Ilie 90 leĭ, Constantin Ion Niţu, Ilie Ion Niţu, Savu Gheorghe, Din Neagu, N. Georgescu, Preotul Vasile Olteanu din Ungurenĭ cu leĭ 400. Ioniţă Mocanu 45 l. şi alţiĭ cu sume maĭ micĭ din cătunul Lucienĭ, Mihalache Coman, Toma Stroe, Niculae Bucur 35 l. şi alţiĭ cu sume maĭ micĭ din cătunul Râncăciovul; Marin Preotu Ban 140 l. Gheorghe Cătănoĭ 100 l. Ioniţă Liţă 100 l. Marin Toma 45 l. Ilinca N. Jianu, 20 l. Marin Popa Istrate 20 l. Ioniţă Mândrican 10 l., şi alţiĭ cu sume maĭ micĭ din parohia Frăsineĭ comuna Cobia; Maria G. Căpriţă cu D. Nae Ionescu 80 l. din comuna Colanu; D-niĭ Andreĭ Enescu, Mitică Nicolăescu, Ion Stănescu comercianţĭ în Târgovişte 250 leĭ pentru cumpărarea a 6 candele de argint. D-l Niţă Petrescu cirezar 45 l. pictarea a două icóne. D-l Nae Grigorescu 20 l. D-l Constantin Chitucu 35 l. toţĭ comercianţĭ în Târgovişte- D-l Dumitru Marinescu Bragadiru 10 leĭ. D-l Luca Niculescu proprietar în Dragomirescĭ 9 leĭ şi alţiĭ din Capitala Bucurescĭ cu sume maĭ micĭ. D-l General Mihail Rasti aŭ cumpărat sf. procoveţe de mătase cu 10 leĭ.

Se aduc mulţumirĭ publice titorilor ce aŭ contribuit la facerea troiţi şi cumpărarea clopotuluĭ de la cimitirul cătunuluĭ Popescĭ, comuna Bleicĭ, judeţul Argeş. Pre tul Gheorghe Ţurlescu 500 l. Filoteea Pr. G. Ţurlescu 200 l. Gheorghe Ionescu 45 l. Iona Gheorghe Cismaru 40 l. 30 b. Constantin Popescu 22 l. Gheorghe Lorelu 13 l. Gheorghe Dumitru Diaconu 12 l. Dumitru Ion Vega 12 l. Pr. Constantin Vegescu, Maria Marin Vegel, Sandu Popa Radu, Pr. Mateĭ Vega şi Dumitru Sandu Flóri fie care câte 10 l. Constantin Diaconu State, Safta Tudor Cotoloĭ, Dumitru Sandu Guiu, Gligore Gealopu, Ióna C. Ion şi Gheorghe Florea Constantin câte 9 l. Ion Constantinescu 8 l. Preotu Şerban 8 l. Gheorghe Dumitru Păun 7 l. 50 b. Dimitrie Vegescu 7 leĭ; Ion Runceanu 7 l. Gheorghe D. Popa Sóre 7 l. Onica Musatu 7 leĭ; Gheorghe Ion Vega 7 l. Dumitru Păun 7 l. Gligore Toma Săpun 6 l. Nicolae Diaconu 6 l. Ión Preotu Şerban 6 l. Ion Dumitraşcu 6 l. Ion Gheorghe Ionescu, Ion Popescu, Gheorghe Petrescu, Cârstea Petru. Ion Florea D. State, Marin Trascĭ, Ion Diacon State, Mateĭ Badea, Radu Costin, Florea Ceauşu şi Gheorghe Popa Şerban fie-care câte 5 l. Gheorghe Ion Popa 5 l, 50 b. Ion Tudor Nistor 5 l. Gheorghe Ion Popa 5 l. 80 b. Ion Tudor Nistor 5 l. Gheorghe Florea Diaconu 4 l. Petrea Marin State 4 l. Ion Căpăţână 4 l. Constantin Popa Şerban 4 l. Constantin Niculae Dobrin 4 l. Florea Niculae Niţă 4 l. Ion Păun Stoica 4 l. Gheorghe Lumineanu 4 l. Constantin Făĭan 4 l. Constantin Preotésa 4 l. Ion D. Dinu 4 l. 50 b. Gheorghe Sandu Popescu Ion Olteanu 4 l. Florea Ion State 4 l. Ion Florea Constantin 4 l. Marin Proteşanu 4 l. Flórea Tudor Ilie 4 l. Petru Muşatu 4 l. Tudor Popa 3 l. Ilinca C. Păun 3 l. Marin Vega 3 l. Ion D. Niţă 3 l. Tu-

dor Sandu Popa 3 l. Constantin Răducă 3 l. 50 b. Niculae Rînceanu 3 l. Florea Trancă 3 l. Dumitru Econom 3 l. Florea C. Vega 3 leĭ. Barbu Runcénu 3 l. 50 b. Iordache Petru, Dumitru Tănăsoiŭ 3 leĭ. Constantin Socărăl, Ion Ion Căpățînă, Tudor Guiu, Constantin Păun, Dumitru Tolbaru, Gheorghe Din Popa, Gh. Tudor și Ion Dumitru State fie-care câte 3 l. Gheorghe Radu Iorgache, Ion Făcan, Ion Ion Făcan Dumitru Dobrică, Ion Neagoie, Marin Făcan, Pandelea Olteanu, Ion Cucă, Ion Petru Diaconu, Ion State Vega, Ióna Trașcă, Florea Constantin Mușat, Constantin Radu Iordan, Niculae Olteanu, Marin Ion Diaconu, Gheorghe Petru Diaconu, Petru Lazăr, Marin Tache, Dumitru Popa Marin, Dumitru Buducea, Marin Dică, Maria Gligore Ilie și Ion Ion Cucă fie-care câte 2 leĭ; Ion Petru Dincu 2 l. 50 b. Niculae Ion Popa 2 l. Andreĭ Florescu 2 l. 50 Gheorghe Florescu 2 l. 50 b. Ion Bulea 2 l. Constantin Bulea 2 l. Constantin Budorcea 1 l. 30 b. Petru Olteanu 1 l. Niculae Niță 1 l. Petru Bălan 1 l. Gheorghe Iancu 1 l. Radu Căpățînă 1 l. Gheorghe Petru Lazăr 1 l. 50 b. Dumitru Mușatu 1 l. 50 b. Ióna Tache 1 l. Preotul Petre Popescu 1 l. Marin Mușatu 1 l. Stanca Dincu 1 l. Tudor Botă 1 l. 50 b. Stanca Gheorghe 1 l. 50 b. Dumitru Zărescu 1 l. 50 b. Gh. Ion Popa Nițu 1 l. Gh. Marin Popa 1 l. Florea Dincu 1 l. Ion Constantin Buducea 1 l Marin Cucă 1 l. Rada Dumitru Ilie 1 l. Gheorghe Marin Diaconu 1 l. Constantin Tudor Ilie 1 l. 50 b. Ion Petru Olteanu 1 l. 50 b. Catrina Dobricea 1 l. Zanfira Motoman 1 l. Gheorghe Tudor Ilie 1 l. Dumitru Ilie 1 l. De asemenea și D-l Nicolae Strâmbeanu din orașul Caracăl, Județul Romanați, a dăruit bisericiĭ parohiale din comuna Dănésa, plasa Șerbănescĭ, județul Olt, una pereche cununiĭ de argint în valóre de leĭ 100.

Următórele persóne aŭ venit în ajutorul bisericeĭ Vulturescĭ județul Olt: D-l Grigore Vulturescu a cumpărat un triod în valóre de 27 leĭ și un rînd de odăjdiĭ în valóre de 80 leĭ, precum și un rînd sf. vase suflate și una cădelniță. D-l Zenof Z. Moșoiu a dăruit un clopot în valóre de 600 leĭ bisericeĭ parohiale, cum și un alt clopot pentru cea filială în valóre de leĭ 405, precum și un rînd sf. vase în valóre de leĭ 60. D-na Maria N. Z. Moșoiu a dăruit bisericeĭ parohiale un policandru de bronz cu 12 lumînărĭ în valóre de leĭ 120 și îmbrăcămintea la sf. icóne împĕrătescĭ. De asemenea și un numĕr de 83 enoriașĭ aĭ numiteĭ bisericĭ aŭ venit fie-care cu câte 2 și 3 leĭ pentru cumpărare de cărțĭ și alte obiecte necesare sf. bisericĭ. Pentru care li se aduc mulțumirĭ publice.

